

**CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

GŴYS A RHAGLEN

SUMMONS AND AGENDA

ar gyfer

for a

**CYFARFOD RHITHIOL
O GYNGOR SIR
YNYS MÔN**

**VIRTUAL MEETING OF THE
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL**

ar

on

**DYDD MAWRTH
7 MEDI 2021
am 2.00 o'r gloch**

**TUESDAY
7 SEPTEMBER 2021
at 2.00 pm**

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdudrod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw hwn yn cael ei gadw'n unol â pholisi cytunedig yr Awdurdod.

R H A G L E N

1. **COFNODION**

Cyflwyno i'w cadarnhau, gofnodion drafft o'r cyfarfodydd Cyngor Sir a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol:-

- 18 Mai 2021 [10.00am]
- 18 Mai 2021 (Cyfarfod Blynnyddol) [2.00pm]
- 29 Gorffennaf 2021 (Arbennig)

2. **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

I dderbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan Aelod neu Swyddog mewn perthynas ag unrhyw eitem o fusnes.

3. **I DDERBYN UNRHYW GYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD, ARWEINYDD Y CYNGOR NEU'R PRIF WEITHREDWR**

4. **CYFLWYNO DEISEBAU**

Derbyn unrhyw ddeiseb yn unol â pharagraff 4.1.11 o'r Cyfansoddiad.

5. **ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU 2020-2021 – ADRODDIAD Y CADEIRYDD**

Cyflwyno adroddiad gan Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 25 Mai 2021.

6. **ADRODDIAD BLYNYDDOL Y CYFARWYDDWR AR EFFEITHLONRWYDD Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2020/21**

Cyflwyno adroddiad gan y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 12 Gorffennaf 2021.

7. **NEWIDIADAU I'R CYFANSODDIAD: PWERAU WEDI'U DIRPRWYO – DATBLYGIADAU O ARWYDDOCÂD CENEDLAETHOL A BUDDION CYMUNEDOL ANSTATUDOL**

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygiad Economaidd fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 12 Gorffennaf 2021.

8. **DATGANIAD AMRYWIAETH**

Cyflwyno adroddiad gan y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, fel y'i cyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar 29 Gorffennaf 2021.

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod rhithiol a gynhaliwyd ar 18 Mai 2021

- PRESENNOL:** Y Cynghorydd Margaret Murley Roberts (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Glyn Haynes (Is-gadeirydd)
- Y Cynghorwyr R Dew, Jeff Evans, John Griffith, Richard Griffiths, K P Hughes, T Ll Hughes MBE, Vaughan Hughes, Llinos Medi Huws, A M Jones, Carwyn Jones, Eric Wyn Jones, G O Jones, R Ll Jones, R Meirion Jones, Alun W Mummery, Bryan Owen, Bob Parry OBE FRAGS, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Dafydd Roberts, J A Roberts, Nicola Roberts, P S Rogers, Dafydd Rhys Thomas, Ieuan Williams, Robin Williams.
- WRTH LAW:** Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Pennaeth Gwasanaethau Tai,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd,
Rheolwr Trwyddedu ac Iechyd a Diogelwch Corfforaethol (SH) (ar gyfer eitem 10),
Swyddog Pwyllgor (MEH).
- HEFYD YN
BRESENNOL:** Neb
- YMDDIHEURIADA
U:** Y Cynghorydd Richard O Jones.

1. COFNODION

Cadarnhawyd bod cofnodion y cyfarfod o'r Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 9 Mawrth yn gywir.

2. DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb.

3. DERBYN UNRHYW GYHOEDDIADAU GAN Y CADEIRYDD, ARWEINYDD Y CYNGOR NEU'R PRIF WEITHREDWR

Gwnaeth y Cadeirydd y cyhoeddiadau canlynol:-

- Diolchodd y Cadeirydd i staff y Cyngor am eu gwaith diflino i gynnal gwasanaethau'r Cyngor yn ystod y cyfnod heriol ers dechrau'r pandemig. Er bod y sefyllfa wedi gwella o safbwynt y coronafeirws mae'n bwysig bod pawb yn dilyn y canllawiau cenedlaethol. Yr oedd hefyd yn dymuno diolch i bartneriaid allweddol y Cyngor am yr holl waith y maent wedi'i gyflawni ar yr Ynys.
- Bu i'r Cadeirydd longyfarch a chroesawu'r aelodau newydd o'r Cyngor Sir - Y Cynghorydd Jeff Evans sydd wedi'i ethol i gynrychioli ward Caergybi a'r Cynghorydd Gary Pritchard sydd wedi'i ethol i gynrychioli ward Seiriol.
- Estynnwyd llongyfarchiadau i Mr Mark Drakeford ar gael ei ail-ethol yn Brif Weinidog Cymru.
- Estynnwyd llongyfarchiadau i Mr Rhun ap Iorwerth ar gael ei ail-ethol i gynrychioli etholaeth Ynys Môn yn y Senedd.
- Estynnwyd llongyfarchiadau i Mrs Heledd Fychan ar ennill sedd ranbarthol i gynrychioli Canol De Cymru yn y Senedd. Mae Mrs Heledd Fychan yn ferch i'r Cynghorydd Vaughan Hughes.
- Estynnwyd llongyfarchiadau i Westy Lastra, Amlwch ar ennill y wobr *Best Small Hotel Award* 2021.
- Roedd y Cadeirydd hefyd yn dymuno diolch i staff y Gwasanaeth Etholiadol am eu gwaith caled dan amgylchiadau anodd.

* * * *

- Bu i'r Cadeirydd longyfarch Mr Fôn Roberts ar gael ei benodi'n Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn ddiweddar.
- Bu i'r Cadeirydd hefyd longyfarch Mr Christian Branch ar gael ei benodi'n Bennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd yn ddiweddar.

* * * *

- Estynnwyd cydymdeimlad i deulu'r Cyn-Gynghorydd Sir Mr John Arwel Edwards a fu farw'n ddiweddar. Roedd Mr Edwards yn cynrychioli ardal Llanfairpwll.
- Estynnwyd cydymdeimlad i deulu'r Cyn-Gynghorydd Sir Mr Keith Evans a fu farw'n ddiweddar. Roedd Mr Evans yn cynrychioli ardal Porthaethwy ac fe roddodd oes o wasanaeth i Lywodraeth Leol ac roedd hefyd yn gyn-gadeirydd o'r Cyngor Bwrdeistref.

- Estynnwyd cydymdeimlad i Mrs Lola Richards a'i theulu ar golli ei gŵr yn ddiweddar.
- Estynnwyd cydymdeimlad i deulu Mr Trefor Wyn Jones a fu farw'n sydyn yn 55 oed yn dilyn salwch byr. Roedd Mr Jones yn gweithio yng Ngweithdy Canolfan Byron ers 2003.
- Estynnwyd cydymdeimlad i unrhyw Aelod o'r Cyngor neu Staff a oedd wedi dioddef profedigaeth.

4. RHYBUDD O GYNIGIAD YN UNOL Â RHEOL 4.1.13.1 O'R CYFANSODDIAD

Cyflwynwyd y Rhybudd o Gynigiad canlynol gan y Cynghorydd Bob Parry OBE FRAGS:-

'Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn dymuno cydnabod y camweinyddiad cyfiawnder sylweddol a ddioddefwyd gan y cyn Gynghorydd Mr Noel Thomas pan y'i cafwyd yn euog o gyfrifyddu anwir, un ar bymtheg mlynedd yn ôl. Hoffai'r Cyngor wahodd Mr Thomas i fynychu'r cyfarfod llawn nesaf er mwyn iddo dderbyn pleidlais ffurfiol o ddiolch am ei wasanaeth ffyddlon fel Cynghorydd Sir.'

Dywedodd y Cynghorydd Bob Parry OBE FRAGS bod y cyn Gynghorydd Mr Noel Thomas wedi dioddef camweinyddiad cyfiawnder sylweddol oherwydd system gyfrifo TG Swyddfa'r Post, sef Horizon. Fis diwethaf, ar ôl brwydro am 16 mlynedd i adfer ei enw da, cafodd euogfarnau Mr Thomas a 38 is-bostfeistri eraill eu dileu yn y Llys Apêl yn Llundain. Nododd bod Mr Thomas wedi bod yn aelod lleol poblogaidd a chydwybodol ar gyfer ward Llanfihangel Esceifiog a bod hyn wedi achosi pryder na ellir ei ddychmygu i Mr Thomas a'i deulu. Roedd y Cynghorydd Bob Parry OBE FRAGS yn meddwl y byddai'n briodol gwahodd Mr Thomas i'r cyfarfod llawn nesaf o'r Cyngor Sir unwaith y bydd cyfarfodydd yn ailymgynnull yn Siambr y Cyngor er mwyn iddo dderbyn pleidlais ffurfiol o ddiolch am ei wasanaeth fel Cynghorydd Sir.

Cefnogwyd y Rhybudd o Gynigiad gan y Cynghorydd Bob Parry OBE FRAGS yn unfrydol.

PENDERFYNWYD derbyn y cynnig ac i wahodd Mr Noel Thomas i gyfarfod o'r Cyngor Sir pan fydd y cyfarfodydd yn ailymgynnull yn Siambr y Cyngor.

5. CYFLWYNO DEISEBAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ddeisebau.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL ARWEINYDD Y CYNGOR AR GYFER 2020/21

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol Arweinydd y Cyngor ar gyfer 2020/21.

Yn gyntaf roedd Arweinydd y Cyngor yn dymuno mynegi'i diolch i staff y Cyngor am eu hymrwymiad a'u gwaith caled i ddiogelu cymunedau lleol ar yr Ynys yn ystod y pandemig covid-19.

Amlygodd Arweinydd y Cyngor y cynnydd a gyflawnwyd fel a ganlyn:-

- **Ymateb i'r pandemig Covid-19:-**

- Mae Medrwn Môn a Menter Môn wedi cefnogi'r Cyngor i ddarparu cefnogaeth i gymunedau lleol gyda thros 900 o wirfoddolwyr yn cymryd o'u hamser i gefnogi'r cynlluniau tro da niferus sydd ar waith;
- Gweithiodd yr Awdurdod yn agos gyda Banciau Bwyd yr Ynys sydd wedi cynnig gwasanaeth drwy gydol yr argyfwng;
- Dros gyfnod y Nadolig daeth yr asiantaethau at ei gilydd i gynnig hamperi bwyd, anrhegion a chinio Nadolig i drigolion mewn angen;
- Mae gweithwyr y cyngor wedi addasu i weithio o'r cartref ac ar ddechrau'r pandemig sefydlwyd llinell ffôn 7 diwrnod o'r wythnos i gefnogi'r bobl fwyaf bregus yn y gymuned;
- Sefydlwyd tîm olrhain yn Ynys Môn fel ardal beilot yn dilyn trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru. Roedd y gwaith hwn yn hanfodol i ddiogelu cymunedau ar yr Ynys yn ystod yr achosion cyntaf mewn ffatri yn Llangefni;
- Rhoddwyd system talu grantiau busnesau, cinio ysgol, hunan-ynysu, a thâl gweithwyr gofal yn ei le.

- **Gwaith Arferol:-**

- Gosodwyd cyllideb eleni gyda'r ail godiad treth Cyngor isaf yng Nghymru;
- Buddsoddwyd mewn cynllun hyfforddeion, ariannu cynlluniau newid hinsawdd ac arian ychwanegol tuag at dwristiaeth;
- Fel rhan o gynllun Llywodraeth Cymru agorwyd canolfannau gofal plant yn Ysgol Esceifiog ac Ysgol Tywyn;
- Mae datblygu tai wedi parhau gyda 21 o gartrefi cymdeithasol newydd wedi'u gosod. Hefyd, prynwyd 18 o gyn dai Cyngor yn ôl i stoc dai'r Awdurdod. Mae 49 o dai wrthi'n cael eu hadeiladu nawr ar yr ynys ac mae cynlluniau ar waith i droi adeiladau yn ôl i fod yn aelwydydd;
- Mae'r Awdurdod wedi gweithio drwy fabwysiadu strategaeth gorfforaethol mewn perthynas â newid hinsawdd. Gwelwyd buddsoddiad trwy osod boeleri a phaneli solar newydd mewn ysgolion, llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden.

- **Gwaith Rhanbarthol a Chenedlaethol**

- Dywedodd yr Arweinydd ei bod wedi sicrhau llais cryf i Ynys Môn yn ystod trafodaethau cenedlaethol. Mae Arweinyddion o bob cwr o Gymru wedi cyfarfod bron yn wythnosol ers cychwn yr argyfwng er mwyn rhannu pryderon a dylanwadu ar Lywodraeth Cymru. Yn ychwanegol i hyn maent wedi cyfarfod gyda Gweinidogion Llywodraeth Cymru a'r Deyrnas Unedig er mwyn sicrhau bod pryderon lleol yn cael eu hadnabod a bod ymateb amserol gan y Llywodraeth;
- Cynhaliwyd cyfarfodydd rheolaidd gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru, ac mae Arweinwyr y chwe Chyngor yng Ngogledd Cymru wedi cwrdd â Chadeirydd Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr.

Rhoddwyd cyfle i'r Cyngor holi'r Arweinydd ynglŷn â chynnwys yr Adroddiad Blynyddol.

Cyfeiriodd y Cynghorydd Peter Rogers at y pandemig a nododd ei fod wedi cael effaith arswydus ar bobl, yn enwedig pobl ifanc. Aeth ymlaen i ddweud bod problemau wedi bod â'r system ffôn sydd yn galluogi'r cyhoedd i gysylltu â Swyddfeydd y Cyngor. Ymatebodd y Deilydd Portffolio Busnes Corfforaethol ei fod yn gwerthfawrogi bod problemau wedi bod gyda'r system ffôn yn ystod y pandemig, fodd bynnag mae gwaith ar y gweill i ddelio â'r mater hwn. Roedd y Cynghorydd A M Jones yn dymuno cael gwybod beth oedd yr 'amserlen' arfaethedig ar gyfer diweddaru'r system ffôn gan fod nifer o gwynion wedi'u derbyn gan y cyhoedd ynglŷn â'r mater hwn cyn y pandemig. Dywedodd yr Arweinydd bod yr Awdurdod yn delio â system ffôn y Cyngor a bod trefniadau ar waith ar hyn o bryd i wella'r system. Dywedodd nad oedd yn sicr ar hyn o bryd, oherwydd y pandemig, tan pryd y byddai staff yn parhau i weithio o'r cartref a'i bod yn bwysig bod y system ffôn yn gallu addasu fel y gellir ateb galwadau yn Swyddfeydd y Cyngor a chan staff sydd yn gweithio o'r cartref.

Roedd y Cynghorydd A M Jones yn dymuno gwybod pryd y byddai'r Cyngor yn ailymgynnull yn Swyddfeydd y Cyngor i barhau â'r broses ddemocrataidd. Holodd pryd y byddai 'Cyswllt Môn' yn ail-agor i'r cyhoedd. Ymatebodd yr Arweinydd bod dychwelyd i barhau â'r broses ddemocrataidd wrthi'n cael sylw a bod staff hefyd yn dymuno dychwelyd i weithio yn Swyddfeydd y Cyngor. Nododd bod cyfarfodydd ZOOM a TEAMS wedi bod yn llwyddiannus a bod cynnal cyfarfodydd â rhai Aelodau Etholedig ar-lein ac Aelodau Etholedig eraill yn Siambr y Cyngor hefyd yn bosiblwydd. Aeth yr Arweinydd ymlaen i ddweud bod y dasg o ail-agor cyfleusterau 'Cyswllt Môn' yn cael sylw ar hyn o bryd ond bod rhaid deall na fydd yr un cyfleusterau ar gael oherwydd y sefyllfa bresennol yn sgil y pandemig.

PENDERFYNWYD derbyn a nodi cynnwys yr adroddiad gan Arweinydd y Cyngor.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL CADEIRYDD Y PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2020/21 gan Mr John R Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau. Fe wnaeth Mr Jones grynhoi gwaith y Pwyllgor Safonau yn erbyn yr amcanion a nodwyd yn ei Raglen Waith ar gyfer 2021/22 a oedd wedi'u cynnwys fel Atodiad ynghlwm â'r adroddiad.

PENDERFYNWYD :-

- **Nodi'r Rhaglen a gyflwynwyd gan y Pwyllgor Safonau rhwng Mai 2020 ac Ebrill 2021 yn ATODIAD A;**
- **Cymeradwyo Rhaglen Waith y Pwyllgor Safonau ar gyfer 2021/2022 fel ag yr amlinellwyd yn ATODIAD B.**

8. ADRODDIAD BLYNYDDOL TROSOLWG A SGRIWTINI 2020/21

Cyflwynwyd yr Adroddiad Trosolwg a Sgriwtini ar gyfer 2020/21 gan Gadeiryddion y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio.

Adroddodd y Cynghorydd A M Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol bod y Cadeiryddion Sgriwtini wedi datblygu blaen raglenni gwaith y naill Bwyllgor Sgriwtini. Roedd y Cynghorydd G O Jones yn dymuno diolch i'r Paneli Sgriwtini am eu gwaith i gefnogi proses sgriwtini'r Cyngor. Nodwyd bod angen penodi Pencampwr Sgriwtini i hyrwyddo'r swyddogaeth trosolwg a sgriwtini yn y Cyngor ac â phartneriaid allanol yr Awdurdod yn ogystal.

PENDERFYNWYD:-

- cymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol Trosolwg a Sgriwtini ar gyfer 2020/21;
- nodi'r cynnydd parhaus a wnaed wrth weithredu'r siwrnai i ddatblygu Sgriwtini leol a'r effaith y mae hyn yn ei gael ar ymarfer;
- penodi Cadeirydd y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio yn Bencampwr Sgriwtini ar gyfer y cyfnod Mai 2021 i Mai 2022.

9. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD 2020/21

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar gyfer 2020/21 gan y Cynghorydd Robert Ll Jones, Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad a nodi'r materion a drafodwyd gan y Pwyllgor yn ystod 2020/21.

10. DATGANIAD Y POLISI TRWYDDEDU 2021 – 2026

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 22 Mawrth, 2021 i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r Datganiad Polisi Trwyddedu ar gyfer 2021/2026.

11. PENDERFYNIADAU GWEITHREDOL RHWNG MAI 2020-EBRILL 2021

Cyflwynwyd adroddiad y Prif Weithredwr i'w dderbyn gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD nodi'r penderfyniadau a wnaed gan y Pwyllgor Gwaith, mewn sawl ffordd, yn unol â'r cynllun dirprwyo ac sydd wedi'i gynnwys yng Nghyfansoddiad y Cyngor.

Daeth y cyfarfod i baen am 12.00 pm

**Y CYNGHORYDD MARGARET M ROBERTS
CADEIRYDD**

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion Cyfarfod Blynyddol Rhithiol y Cyngor Sir a gynhaliwyd ar 18 Mai 2021 am 2.00 p.m.

PRESENNOL: Y Cynghorwyr R Dew, Jeff Evans, John Griffith, Richard Griffiths, K P Hughes, T LI Hughes MBE, Vaughan Hughes, Llinos Medi Huws, A M Jones, Carwyn Jones, G O Jones, R LI Jones, R. Meirion Jones, Alun W Mummery, Bryan Owen, R G Parry OBE FRAGS, Dylan Rees, Alun Roberts, J A Roberts, Margaret Murley Roberts, Nicola Roberts, P S Rogers, Dafydd Rhys Thomas, Ieuan Williams, Robin Williams.

WRTH LAW: Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol,
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Pennaeth Gwasanaethau Tai,
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd,
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd,
Rheolwr Hyfforddi Adnoddau Dynol (MW),
Swyddog Pwyllgor (MEH).

**HEFYD YN
BRESENNOL:** Neb

YMDDIHEURIADAU: Y Cynghorwyr Eric Wyn Jones, Richard O Jones a Gary Pritchard.

1. ETHOL CADEIRYDD Y CYNGOR

PENDERFYNWYD ethol y Cyngorydd Glyn Haynes yn Gadeirydd y Cyngor Sir 2021/22.

Wrth dderbyn yr anrhydedd o gael ei benodi, rhoddodd y Cyngorydd Glyn Haynes sicrwydd i'r Cyngor y byddai'n cyflawni ei ddyletswyddau hyd orau ei allu. Diolchodd i'w olynnydd, y Cyngorydd Margaret M Roberts am y modd yr aeth ati i gyflawni ei ddyletswyddau fel Cadeirydd y Cyngor Sir gydag urddas ac anrhydedd yn ystod cyfnod anodd y pandemig.

Diolchodd y Cadeirydd ymadawol, Y Cyngorydd Margaret M Roberts i'r holl Aelodau a Swyddogion am eu cefnogaeth yn ystod ei dau dymor fel Cadeirydd oherwydd y pandemig. Nododd ei bod wedi bod yn her cynnal gwasanaethau'r

Cyngor ac roedd yn dymuno diolch i staff y Cyngor am eu gwaith. Dywedodd y Cynghorydd Roberts er nad oedd wedi gallu cyflawni ei dyletswyddau dinesig fel Cadeirydd y Cyngor yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ei bod yn dymuno diolch i Mrs Carys Bullock a Mr J Huw Jones o'r Gwasanaethau Democrataidd am eu cefnogaeth yn ystod ei chyfnod fel Cadeirydd. Fodd bynnag, rhoddodd grynodedb o'i huchafbwyntiau fel Cadeirydd yn ystod blwyddyn ddinesig 2019/20 yn benodol Diwrnod y Lluoedd Arfog yng Nghaergybi a chyflwyno Rhyddid y Sir i Wasanaeth Llongau Tanfor y Llynges Frenhinol. Ar yr un diwrnod mynychodd Wasanaeth Coffa i nodi 80 mlynedd ers colli HMS Thetis. Cyfeiriodd hefyd at Seremoni Wobrwyo'r Twrnamaint Pêl-droed a oedd yn rhan o Gemau'r Ynysoedd yng Nghaergybi a'r Diwrnod Hwyl i Blant Mewn Gofal yn Ysgol Uwchradd Bodedern. Cyfeiriodd at Sul y Cadeirydd yng Nghapel Carmel, Moelfre a gynhaliwyd ar 13 Hydref 2021, gyda'r elw'n mynd tuag at Ambiwlans Awyr Cymru.

2. ETHOL IS-GADEIRYDD Y CYNGOR

Cynigodd y Cynghorydd Ieuan Williams ethol y Cynghorydd Dafydd Roberts fel Is-gadeirydd y Cyngor. Eiliwyd y cynnig gan y Cynghorydd Llinos M Huws.

Dywedodd y Cynghorydd Bryan Owen y byddai aelodau'r Wrthblaid yn atal eu pleidlais gan fod dealltwriaeth wedi bod rhwng y pleidiau gwleidyddol ers 2011 y byddai'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd yn newid yn flynyddol rhwng y grŵp llywodraethu a'r wrthblaid bob yn ail.

Gofynnodd Arweinydd y Cyngor a oedd disgwyliad yn y Cyngor bod y Cadeiryddion a'r Is-gadeiryddion yn cael eu hethol rhwng y grŵp llywodraethu a'r wrthblaid. Atebodd y Swyddog Monitro nad oedd gofyniad statudol, nac yn y Cyfansoddiad, i ethol Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion rhwng y grŵp llywodraethu a'r wrthblaid. Roedd proses yn ei lle, sef cytundeb anffurfiol, pan roddwyd y Cyngor dan fesurau arbennig gan Lywodraeth Cymru ond nid yw'r broses wedi parhau wedi hynny.

Dywedodd y Cynghorydd A M Jones bod protocol anffurfiol yn bodoli yn y Cyngor yn 2013-2017 a bod y grŵp llywodraethu wedi torri'r protocol hwn. Mynegodd ei bod hi'n biti bod y grŵp llywodraethu'n mynnu gwneud y broses o enwebu Cadeirydd ac Is-gadeirydd o'r Cyngor yn un wleidyddol.

Cynigodd y Cynghorydd J Arwel Roberts bleidlais wedi'i chofnodi. Eiliwyd y cynnig o bleidlais wedi'i chofnodi gan y Cynghorydd Ieuan Williams.

Cynghorodd y Swyddog Monitro yn unol â pharagraff 4.1.18.4 yn y Cyfansoddiad y gallid cynnal pleidlais wedi'i chofnodi os oes 8 Aelod yn cefnogi'r cynnig.

Yn unol â pharagraff 4.1.18.4 yn y Cyfansoddiad gofynnodd yr aelodau canlynol am bleidlais wedi'i chofnodi:-

Y Cyngorwyr T LI Hughes MBE, Vaughan Hughes, A M Jones, Carwyn Jones, R Meirion Jones, Nicola Roberts, Dafydd R Thomas, Robin Williams.

Trwy bleidlais wedi'i chofnodi penodwyd y Cynghorydd Dafydd Roberts fel Is-gadeirydd o'r Cyngor :-

O blaid

Y Cynghorwyr R A Dew, John Griffith, Richard Griffiths, T Ll Hughes MBE, Vaughan Hughes, Llinos M Huws, Carwyn Jones, R Meirion Jones, G O Jones, Alun Mummery, Bob Parry OBE FRAGS, Dylan Rees, Margaret M Roberts, Alun Roberts, Dafydd Roberts, J Arwel Roberts, Nicola Roberts, Dafydd R Thomas, Ieuan Williams, Robin Williams. **CYFANSWM 20**

Yn erbyn

Neb

CYFANSWM 0

YMATAL

Y Cynghorwyr Jeff Evans, K P Hughes, A M Jones, R Ll Jones, Bryan Owen, Peter Rogers. **CYFANSWM 6**

PENDERFYNWYD ethol y Cadeirydd Dafydd Roberts yn Is-gadeirydd o'r Cyngor Sir 2021/22/

3. DATGAN BUDDIANNAU

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o fuddiant.

4. CYHOEDDIADAU

Ni dderbyniwyd yr un cyhoeddiad.

5. CADARNHAU'R CYNLLUN DIRPRWYO

PENDERFYNWYD cadarnhau rhan o'r fath o'r Cynllun Dirprwyo fel y mae'r Cyfansoddiad yn gorchymyn ei bod yn fater i'r Cyngor ei benderfynu fel y nodir yn Rhan 3.2 o'r Cyfansoddiad.

6. CADARNHAU PWYLLGORAU

Cadarnhaodd y Cadeirydd ailbenodiad y strwythur Pwyllgorau fel y cyfeiriwyd ato yn Adran 3.4 o Gyfansoddiad y Cyngor, ynghyd â'r canlynol:

- Pwyllgor Tâl a Graddfeydd (Is-bwyllgor o'r Cyngor)
- Panel Penodi i'r Pwyllgor Safonau
- Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol (CYSAG)
- Is-bwyllgor Indemniadau

7. DIRPRWYAETH GAN YR ARWEINYDD - AELODAETH O'R PWYLLGOR GWAITH

Yn unol â Pharagraff 4.1.1.2 o'r Cyfansoddiad, enwodd yr Arweinydd y Cynghorwyr a ddewiswyd i fod yn Aelodau o'r Pwyllgor Gwaith ynghyd â'u cyfrifoldebau Portffolio :-

Cynghorydd Richard Dew gyda chyfrifoldebau Portffolio am Gynllunio a Diogelu'r Cyhoedd;

Cynghorydd Llinos M Huws (Arweinydd) gyda chyfrifoldebau Portffolio am Wasanaethau Cymdeithasol;

Cynghorydd Carwyn Jones gyda chyfrifoldebau Portffolio am Brosiectau Mawr a Datblygiad Economaidd;

Cynghorydd R Meirion Jones gyda chyfrifoldebau Portffolio am Addysg, Pobl Ifanc, Llyfrgelloedd a Diwylliant;

Cynghorydd Alun Mummery gyda chyfrifoldebau Portffolio am Dai a Chefnogi Cymunedau;

Cynghorydd Bob Parry OBE FRAGS gyda chyfrifoldebau Portffolio am Briffyrdd, Eiddo a Gwastraff;

Cynghorydd Dafydd R Thomas gyda chyfrifoldebau Portffolio am Wasanaethau Corfforaethol;

Cynghorydd Ieuan Williams (Dirprwy Arweinydd) gyda chyfrifoldebau Portffolio am Drawsnewid a'r Gymraeg;

Cynghorydd Robin Williams gyda chyfrifoldebau Portffolio am Gyllid.

8. ETHOL CADEIRYDD AR GYFER Y PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD AR GYFER 2020/21

Yn unol â Pharagraff 3.4.12.3 o'r Cyfansoddiad, **PENDERFYNWYD** y dylid ethol y Cynghorydd Robert LI Jones yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar gyfer 2021/22.

9. TREFNIADAU CYDBWYSEDD GWLEIDYDDOL O FEWN Y CYNGOR

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ynghylch cydbwysedd gwleidyddol o fewn y Cyngor i'w ystyried.

PENDERFYNWYD :-

- **Cadarnhau'r trefniadau cydbwysedd gwleidyddol a nifer y seddi a ddyrannwyd i bob un o'r Grwpiau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989;**
- **Bod Arweinwyr Grŵp yn cynghori'r Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd cyn gynted â phosibl os oes unrhyw newidiadau i Aelodaeth Grŵp ar Bwyllgorau.**

10. CYRFF ALLANOL 2021/22

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd ynghylch Cyrff Allanol i'w ystyried.

PENDERFYNWYD cytuno a chadarnhau penodiadau fel y manylir yn amserlen yr adroddiad.

11. DATBLYGU AELODAU

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Hyfforddi Adnoddau Dynol i'w gymeradwyo gan y Cyngor.

PENDERFYNWYD derbyn yr adroddiad.

12. RHAGLEN GYFARFODYDD Y CYNGOR SIR AR GYFER 2021/22

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r rhaglen ganlynol o gyfarfodydd cyffredinol y Cyngor Sir am y flwyddyn i ddod: -

- 7 Medi, 2021 – 2.00 y.h
- 28 Medi, 2021 – 2.00 y.h
- 26 Hydref, 2021 (Arbennig) – 2.00 y.h
- 7 Rhagfyr, 2021 – 2.00 y.h
- 22 Chwefror, 2022 – 2.00 y.h
- Mai 2022 (Cyfarfod Blynnyddol) – dyddiad i'w gadarnhau

Daeth y cyfarfod i ben am 2.55 pm

**Y CYNGHORYDD GLYN HAYNES
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cofnodion y cyfarfod arbennig a gynhaliwyd yn rhithiol ar 29 Gorffennaf 2021

YN BRESENNOL: Cynghorydd Glyn Haynes (Cadeirydd)
Cynghorydd Dafydd Roberts (Is-gadeirydd)

Cynghorwyr R Dew, Jeff Evans, John Griffith, Richard Griffiths, K P Hughes, T LI Hughes MBE, Vaughan Hughes, Llinos Medi Huws, A M Jones, Carwyn Jones, Eric Wyn Jones, G O Jones, R Meirion Jones, Alun W Mummery, Bryan Owen, Bob Parry OBE FRAGS, Gary Pritchard, Dylan Rees, Alun Roberts, Nicola Roberts, P S Rogers, Dafydd Rhys Thomas a Robin Williams.

WRTH LAW: Prif Weithredwr,
Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro,
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151,
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc,
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cmdeithasol.
Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo,
Pennaeth gwasanaethau Democrataidd,
Rheolwr Gwasanethau Pensaernïol (GT),
Swyddog Pwyllgor (MEH).

**HEFYD YN
BRESENNOL:** Dim

YMDDIHEURIADAU: Cynghorwyr Richard O Jones, J A Roberts ac Ieuan Williams.

* * * * *

CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cafwyd y cyhoeddiadau canlynol gan y Cadeirydd:-

Dymuniadau gorau am wellhad buan i frawd y Cynghorydd Aled M Jones wedi iddo fod mewn damwain yn ddiweddar.

Cydymdeimlwyd â'r Cynghorydd Alun Mummery a'i deulu wedi iddo golli ei or-wyres yn ddiweddar.

Cydymdeimlwyd â'r Cynghorydd T LI Hughes MBE a'i deulu wedi iddo golli ei frawd yng nghyfraith yn ddiweddar.

Cydymdeimlwyd hefyd ag unrhyw Aelod arall o'r Cyngor neu Aelod o Staff sydd wedi dioddef profedigaeth yn ddiweddar.

1. DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Bu'r Cynghorydd Dylan Rees ddatgan diddordeb personol yn Eitem 3 - Canolfan Addysg y Bont - atgyweirio'r to. Yn dilyn derbyn barn gyfreithiol, roedd modd i'r Cynghorydd Rees gymryd rhan yn y drafodaeth a phleidleisio mewn perthynas â'r eitem.

2. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

PENDERFYNWYD mabwysiadu'r canlynol:-

“O dan Adran 100 (A)(4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, cau allan y wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gall olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A o'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd amgaeedig.”

3. CANOLFAN ADDYSG Y BONT, LLANGEFNI – ATGYWEIRIO'R TO

Cyflwynwyd - adroddiad gan y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo mewn perthynas â'r uchod.

Dywedodd yr Aelod Portffolio Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo fod angen gwneud gwaith atgyweirio sylweddol i strwythur y to yng Nghanolfan Addysg y Bont gan ei fod wedi dod i'r amlwg fod rhannau sylweddol o'r to yn anniogel o ganlyniad i ddŵr yn cael mynediad drwy strwythur y to. Mae angen gwneud y gwaith o drwsio'r to fel mater o frys a hynny er mwyn i'r disgyblion allu dychwelyd i'w hysgol cyn gynted â phosibl ac er mwyn atal strwythur yr adeilad rhag dirywio ymhellach.

Rhoddodd y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a'r Rheolwr Gwasanaethau Pensaernïol ddiweddariad llafar am y sefyllfa bresennol yng Nghanolfan Addysg y Bont a chyflwynodd yr adroddiad ysgrifenedig a oedd eisoes wedi'i gyflwyno i Aelodau. Adroddodd y Pennaeth Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo ymhellach ar yr opsiynau amgen a oedd yn cael eu hystyried ar gyfer lletya'r disgyblion yn dilyn gwyliau'r haf, tan i'r gwaith o atgyweirio'r to gael ei gwblhau.

Cadarnhawyd fod trafodaethau cyfreithiol o ran atebolrwydd yn cael eu cynnal ar hyn o bryd.

Holwyd cwestiynau pellach gan Aelodau a bu Swyddogion ymateb i'r cwestiynau hynny.

Roedd Aelodau'r Cyngor Sir yn gytûn mai llesiant y disgyblion a effeithiwyd gan y gwaith angenrheidiol o atgyweirio'r to yng Nghanolfan Addysg y Bont oedd y flaenoriaeth ac y dylai unrhyw aflonyddwch i'w haddysg gael ei gadw i'r lefel isaf a oedd yn rhesymol bosibl.

**Yn dilyn y bleidlais lle'r oedd 21 o blaid a 2 yn atal eu pleidlais,
PENDERFYNWYD awdurdodi:-**

- **Bod y Cyngor yn awdurdodi rhyddhau hyd at £1.5 Miliwn o Gronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol y Cyngor er mwyn ymgymryd â gwaith adfer i ddarparu gorffeniad to newydd.**
- **Y Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo) i ymgymryd â'r gwaith sy'n angenrheidiol i nodi'r rhesymau pam fod adeiladwaith y to yn ddiffygiol ac i wneud y trefniadau angenrheidiol ar gyfer dylunio ac adeiladu'r gwaith adfer.**
- **Y Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo), mewn ymgynghoriad â'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 a'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro i barhau â hawliad i adennill costau'r gwaith adfer, ynghyd â'r holl gostau cysylltiedig eraill, gan unrhyw barti y bernir eu bod yn atebol am adeiladwaith diffygiol y to.**

**CYNGHORYDD GLYN HAYNES
CADEIRYDD**

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio / Cyngor Sir
Dyddiad:	25 Mai 2021 / 7 Medi 2021
Pwnc;	Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2020-21 – Adroddiad y Cadeirydd
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones, Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 01248 752601 MarcJones@ynysmon.gov.uk
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor, Pennaeth Archwilio a Risg 01248 752611 MarionPryor@ynysmon.gov.uk
Natur a Rheswm dros Adrodd Mae gofyn i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio adrodd i'r 'rhai hynny sy'n gyfrifol am lywodraethiant' (y Cyngor Sir) asesiad o'i berfformiad a'i weithgareddau yn ystod y flwyddyn er mwyn dangos sut y bu i'r Pwyllgor gyflawni ei gyfrifoldebau.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn manylu ar weithgareddau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2020-21. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen bwysig o drefniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae adrodd ar ei weithgareddau yn cynorthwyo i ddangos fod y Cyngor yn awdurdod sy'n cael ei reoli'n dda ac mae hynny yn ei dro'n cyfrannu at sicrhau ei fod yn gwneud y defnydd gorau o'i adnoddau.

2. Argymhelliad

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2020-21 cyn ei gyflwyno i gyfarfod o'r Cyngor Sir ar 7 Medi 2021.

Gwybodaeth Gefndir

1. Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn un o bwyllgorau statudol y Cyngor. Mae'n elfen allweddol o fframwaith llywodraethu'r Cyngor sy'n darparu adnodd annibynnol a lefel uchel i gefnogi llywodraethiant da a rheolaeth ariannol gyhoeddus gadarn.
2. Mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd annibynnol i'r rhai hynny sy'n gyfrifol am lywodraethiant ynghylch digonolrwydd y fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, yr amgylchedd reoli fewnol ac uniondeb adroddiadau ariannol. Drwy gynnal trosolwg o archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig o ran sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol ar waith.

Llywodraethu

3. Swyddogaethau craidd pwyllgor archwilio yw bod yn sicr fod datganiadau sicrwydd yr awdurdod, yn cynnwys y datganiad llywodraethu blynyddol, yn adlewyrchiad cywir o'r amgylchedd risg ac unrhyw weithredoedd sydd eu hangen i'w wella, a dangos sut mae llywodraethiant yn cefnogi'r gwaith o gyflawni amcanion yr awdurdod.
4. Y dogfennau llywodraethu a dderbyniwyd yn ystod y flwyddyn oedd:

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2019-20

5. Derbyniodd y Pwyllgor y Datganiad Cyfrifon drafft a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer 2019-20, cyn iddynt gael eu hadolygu gan yr Archwilwyr Allanol, yn ei gyfarfod ar 21 Gorffennaf 2020. Manylir ar adolygiad y Pwyllgor o'r Datganiad Cyfrifon o dan y pennawd [Datganiadau Ariannol](#) isod.
6. Yn ei gyfarfod ar 13 Hydref 2020, penderfynodd y Pwyllgor gymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i gyfeirio'r ddogfen at Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr i'w llofnodi.

Adroddiad Blynyddol Llywodraethu Gwybodaeth 2019-20

7. Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro (Uwch Berchennog Risg Gwybodaeth Dynodedig (SIRO)) yr adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor ar 1 Medi 2020. Roedd yr adroddiad yn cynnwys datganiad y SIRO a throsolwg o gydymffurfiaeth y Cyngor â'r gofynion cyfreithiol a chodau ymarfer perthnasol wrth ymdrin â gwybodaeth gorfforaethol a gwybodaeth am gysylltiadau'r Cyngor â rheoleiddwyr allanol, digwyddiadau diogelwch ac achosion o dorri cyfrinachedd neu achosion y bu ond y dim iddynt ddigwydd, ynghyd â cheisiadau Rhyddid Gwybodaeth a chwynion yn ystod y cyfnod.
8. Roedd y datganiad yn cynnwys dadansoddiad o faterion llywodraethu gwybodaeth allweddol ar gyfer y cyfnod ac yn manylu ar gamau a gymerwyd i gryfhau ac i wella ymhellach y ffordd y mae'r Cyngor yn rheoli risgiau mewn perthynas â gwybodaeth.

9. Ar ôl i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro roi eglurhad ynglŷn â materion yn ymwneud yn benodol â goblygiadau risg yr archwiliad sydd angen ei gwblhau yn y Gwasanaeth Dysgu, y pwysau gwaith a grëir gan nifer y ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth o flwyddyn i flwyddyn, a rheoli teledu cylch cyfyng (CCTV), penderfynodd y Pwyllgor dderbyn a mabwysiadu argymhellion yr adroddiad.

Pryderon, Cwynion a Chwythu'r Chwiban 2019-20

10. Ar 1 Medi 2020, roedd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro yn darparu gwybodaeth am faterion yn codi o dan Bolisi Pryderon a Chwynion y Cyngor. Roedd yr adroddiad yn cynnwys cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol hefyd, ond dim ond y rhai hynny lle nad oedd yr achwynydd yn ddefnyddiwr gwasanaeth.
11. Roedd y Pwyllgor o'r farn y byddai'n ddefnyddiol cynnwys gwybodaeth am ganmolïaeth, gwerthfawrogiad a/neu adborth cadarnhaol am agweddau o'r gwasanaeth yn yr adroddiad er mwyn cael darlun cytbwys o foddhad cwsmer mewn perthynas â darparu gwasanaethau.
12. Mewn perthynas â mater cydymffurfiaeth yn ymwneud â staff nad oes ganddynt fynediad i'r Porth Polisi, er bod y Pwyllgor yn cydnabod yr esboniad a roddwyd, gofynnodd am sicrwydd fod y mater yn cael sylw ar y lefel uchaf.
13. Derbyniodd y Pwyllgor yr adroddiad fel un a oedd yn rhoi sicrwydd rhesymol fod y Cyngor yn cydymffurfio â'r prosesau sy'n ofynnol o dan ei Bolisi Pryderon a Chwynion a'r Polisi / Canllawiau Chwythu'r Chwiban, a chafodd y Tabl Gwersi a Ddysgwyd yn yr adroddiad ei dderbyn a'i nodi.

Derbyn Polisiâu 2019-20 – Data Cydymffurfiaeth Blwyddyn 3

14. Ar 1 Medi 2020, cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro a oedd yn cynnwys manylion am lefel cydymffurfiaeth derbyn polisiâu ar system reoli Porth Polisi'r Cyngor am y drydedd flwyddyn o fonitro.
15. Roedd yr adroddiad yn rhoi sicrwydd i'r Pwyllgor bod staff unigol yn darllen, yn deall ac yn derbyn polisiâu allweddol y Cyngor yn ffurfiol. Derbyniodd y Pwyllgor y sicrwydd ac ar ôl nodi gostyngiad o un flwyddyn i'r llall yn lefel y gydymffurfiaeth o ran derbyn polisiâu mewn un gwasanaeth yn ystod y tair blynedd diwethaf, gofynnwyd i'r Pennaeth Gwasanaeth perthnasol ymateb i hynny.
16. Mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro wedi cael ymateb gan y Pennaeth Gwasanaeth a bydd yn adrodd ar eu hymatebyn yn adroddiad Derbyn Polisiâu 2020-21 – Data Cydymffurfiaeth Blwyddyn 4 sydd i'w gyflwyno i'r cyfarfod ym mis Medi 2021.

Adroddiad Blynyddol Diogelwch Seibr 2019-20

17. Ar 1 Rhagfyr 2020, cyflwynodd y Rheolwr Gwasanaeth TG a Rheoli Perfformiad yr Adroddiad Blynyddol Diogelwch Seibr ar gyfer 2019-20 ar ran y Pennaeth Proffesiwn

(AD) a Thrawsnewid. Roedd yr adroddiad yn crynhoi'r bygythiadau seibr a wynebir gan y Cyngor ac yn rhoi trosolwg o rai o'r mesurau lliniaru a oedd ar waith gan y Cyngor er mwyn gwrthsefyll y bygythiadau hyn.

18. Roedd y Pwyllgor yn croesawu'r adroddiad, ac ar ôl tynnu sylw at hyfforddiant diogelwch seibr ar gyfer cynghorwyr a swyddogion ac asesiad meintiol o lwyddiant mesurau lliniaru, penderfynodd dderbyn yr adroddiad a nodi'r sicrwydd a ddarparwyd.

Adroddiad Arfarnu Diogelu Data yn Ysgolion Ynys Môn

19. Ar 1 Rhagfyr 2020, roedd adroddiad y Swyddog Diogelu Data Ysgolion yn rhoi dadansoddiad o sefyllfa ysgolion mewn perthynas â chydymffurfio â gofynion o dan ddeddfwriaeth diogelu data, yn bennaf o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR).
20. Roedd yr adroddiad yn rhoi crynodeb o ganfyddiadau'r Swyddog Diogelu Data Ysgolion ar ôl ymweld ag ysgolion cynradd ac uwchradd am y tro cyntaf ac roedd y nodi'r camau nesaf i'w cymryd i sicrhau bod pob ysgol yn cydymffurfio â gofynion diogelu data cyn gynted â phosib.
21. Ar ôl derbyn eglurhad gan y Swyddog Diogelu Data Ysgolion ynglŷn â'r cynllun i gyflawni'r newidiadau arfaethedig, darparwyr trydydd parti sy'n prosesu / storio data personol ar ran ysgolion, ac effaith argyfwng COVID-19 ar hyfforddiant GDPR a gynlluniwyd ar gyfer llywodraethwyr ysgol, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad a chymeradwyo ei argymhellion.

Rheoli Risg

22. Mewn perthynas â rheoli risg, swyddogaethau craidd pwyllgor archwilio yw ystyried effeithiolrwydd trefniadau rheoli risg yr awdurdod a'r amgylchedd rheoli, adolygu proffil risg y sefydliad a chael sicrwydd fod rheolwyr yn cymryd camau priodol ar faterion yn ymwneud â risg, yn cynnwys partneriaethau a chydweithio â sefydliadau eraill.
23. Yn ogystal, mae Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn cynnwys y gofyn i awdurdodau lleol benodi Pwyllgor sydd â chyfrifoldeb am adolygu ac asesu trefniadau rheoli risg, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol y Cyngor. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hefyd yn gosod cyfrifoldeb arno i gyflawni'r gofynion hyn.
24. Mae'r Pwyllgor wedi parhau i gefnogi'r fframwaith Rheoli Risg o fewn y Cyngor yn ystod y flwyddyn. Rhoddodd ystyriaeth i risgiau corfforaethol y Cyngor yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2020. Cyflwynodd y Rheolwr Risg ac Yswiriant adroddiad y Pennaeth Risg ac Archwilio, yn ymgorffori'r Gofrestr Risg Gorfforaethol ddiwygiedig, i'r Pwyllgor ei ystyried. Derbyniodd y Pwyllgor eglurhad ynghylch y rhesymeg dros ailddiffinio risgiau ac eglurhad ynghylch risgiau eraill.
25. Penderfynodd y Pwyllgor nodi'r newidiadau yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol fel rhan o drefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli ei risgiau ac i dderbyn sicrwydd bod yr Uwch Dîm

Arweinyddiaeth wedi cydnabod y risgiau o ran cyflawni blaenoriaethau'r Cyngor a'i fod yn eu rheoli.

Datganiadau Ariannol

26. Mewn perthynas â datganiadau ariannol, swyddogaeth graidd y Cyngor yw adolygu'r datganiadau ariannol, barn yr archwilydd allanol ac adroddiadau i aelodau, a monitro gweithredoedd rheolwyr mewn ymateb i'r materion a godwyd gan yr archwilydd allanol.
27. Yn ei gyfarfod ar 21 Gorffennaf 2020, derbyniodd y Pwyllgor y Datganiad Cyfrifon drafft a'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol ar gyfer 2019-20, cyn iddynt gan eu harchwilio gan yr Archwilydd Allanol.
28. Yn ei gyfarfod ar 1 Medi 2020, hysbysodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 y Pwyllgor ei fod wedi cyflwyno Datganiad Cyfrifon drafft y Cyngor ar gyfer 2019-20 i'r Archwilydd Allanol eu harchwilio ar 6 Gorffennaf 2020. Fodd bynnag, oherwydd problem adnoddau o fewn y tîm Archwilio Allanol, a gymhlethwyd gan oedi i archwiliadau'r GIG oherwydd COVID-19, nid oedd yr Archwilydd Allanol yn gallu darparu barn archwilio na chyhoeddi'r adroddiad ISA 260 ar y datganiadau ariannol oherwydd bod gwaith adolygu ac adrodd angen ei gwblhau ar y pryd.
29. Gan fod y mwyafrif o'r gwaith archwilio manwl wedi'i gwblhau, penderfynodd y Pwyllgor argymhell i'r Cyngor Llawn y byddai'n cadarnhau derbyn Datganiad Cyfrifon Terfynol Interim 2019-20 yn ei gyfarfod nesaf. Nodwyd y byddai'r Datganiad o Gyfrifon 2019-20 yn dod gerbron y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor Llawn eto ac y byddai'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yn ei lofnodi unwaith y byddai'r farn a'r adroddiad archwilio wedi'u cwblhau.
30. Cynhaliodd y Pwyllgor gyfarfod arbennig ar 13 Hydref 2020 i ystyried y Datganiad Cyfrifol Terfynol ar gyfer 2019-20 ac adroddiad yr Archwilydd Allanol ar y Datganiadau Ariannol (Adroddiad ISA 260).
31. Amlygodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 y prif faterion yn codi ers i'r Datganiad Cyfrifon drafft gael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 1 Medi 2020 a chadarnhawyd na wnaed unrhyw newidiadau sylweddol i'r Datganiad o'r Cyfrifon.
32. Ar ôl derbyn eglurhad ynghylch cydnabyddiaeth ariannol i swyddogion, cynnydd mewn llog a gafwyd o gymharu â'r Datganiad Cyfrifon drafft, rhannu arian o Ymddiriedolaeth Elusennol David Hughes a rheolaethau cyflogres, penderfynodd y Pwyllgor argymhell i'r Cyngor Sir ei fod cadarnhau derbyn y Datganiad o Gyfrifon 2019-20.
33. Er i'r Archwilydd Allanol nodi bod rhywfaint o waith angen ei gwblhau mewn perthynas ag adolygiad o Rwymedigaethau Pensiwn, cadarnhaodd y byddai'r gwaith yn cael ei gwblhau cyn i'r Cyfrifon llawn gael eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn eu derbyn.

34. Llongyfarchodd yr Archwilydd Allanol y Cyngor am gyflawni'r amserlen statudol wreiddiol ar gyfer cyhoeddi'r cyfrifon drafft ac am wneud gwaith o safon uchel iawn yn ystod cyfnod anodd oherwydd y pandemig COVID-19, a nododd y byddai'r mân gamgymeriadau teipio yn cael eu cywiro cyn cyflwyno'r adroddiad i Gyngor llawn yr Awdurdod.

Rheoli Trysorlys

35. Mae'r pwyllgor archwilio hefyd yn cefnogi'r Cyngor drwy ymgymryd â rôl ehangach o adolygu a monitro trefniadau rheoli trysorlys yn unol â Chod Ymarfer CIPFA, *Treasury Management in Public Services: Code of Practice and Cross-Sectoral Guidance Notes* (CIPFA, 2017).
36. Yn unol â'i gylch gorchwyl a Chod Ymarfer CIPFA ar gyfer Rheoli Trysorlys mewn Gwasanaethau Cyhoeddus (2011), rhoddodd y Pwyllgor ystyriaeth i'r Adroddiad Adolygiad Blyneddol o Weithgareddau Rheoli Trysorlys ar gyfer 2019-20. Cyflwynodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yr adroddiad i'r Pwyllgor ei ystyried a chraffu arno yn unol â'r rheoliadau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Chynllun Dirprwyo Rheoli Trysorlys y Cyngor ar gyfer 2019-20 ar 21 Gorffennaf 2020.
37. Nododd y Pwyllgor y byddai'r ffigyrau alldro yn yr adroddiad yn parhau i fod yn ffigyrau dros dro nes bod yr archwiliad o Ddatganiad Cyfrifon 2019-20 wedi'i gwblhau a'i lofnodi; byddid yn adrodd fel sy'n briodol ar unrhyw addasiadau sylweddol sy'n deillio o'r ffigyrau a gynhwysir yn yr adroddiad. Nododd y Pwyllgor hefyd y dangosyddion darbodus a thrysorlys dros dro ar gyfer 2019-20 yn yr adroddiad a chytunwyd i'w argymhell i'r Pwyllgor Gwaith heb unrhyw sylwadau.
38. Derbyniodd y Pwyllgor hefyd adroddiad Rheoli Trysorlys canol blwyddyn yn ei gyfarfod ar 1 Rhagfyr 2020 er mwyn monitro datblygiadau a thueddiadau. Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yn benodol at effaith COVID-19 a chadarnhaodd y cydymffurfwyd â'r dangosyddion darbodus a thrysorlys a gymeradwywyd. Yn ystod ei drafodaethau, cododd y Pwyllgor bwyntiau a derbyniodd eglurhad ynghylch materion a oedd yn cynnwys cynnydd y rhaglen gyfalaf, gwahaniaethau rhwng cyfraddau llog ar gyfer benthyca a buddsoddi a maint balansau ariannol y Cyngor, ac yn dilyn hynny penderfynodd dderbyn yr adroddiad heb unrhyw sylw pellach.
39. Craffodd y Pwyllgor ar Ddatganiad o'r Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2021-22 ar 9 Chwefror 2021. Nododd y Pwyllgor y cynnydd yn nherfynau trafodion yn Atodiad 8 yr adroddiad a phenderfynodd dderbyn y Strategaeth Rheoli Trysorlys ar gyfer 2021-22 ac i anfon y strategaeth ymlaen at y Pwyllgor Gwaith i'w gymeradwyo, yn amodol ar ddiweddaru Tabl 4 i adlewyrchu'r sefyllfa bresennol.
40. Wrth graffu ar yr adroddiadau uchod, adolygodd y Pwyllgor y risgiau sy'n wynebu'r Cyngor a'i allu i reoli risg mewn perthynas â'i weithgareddau Rheoli Trysorlys.

Archwilio Mewnol

41. Mewn perthynas â swyddogaethau archwilio mewnol yr awdurdod, swyddogaeth graidd y Pwyllgor yw goruchwyllo ei annibyniaeth, ei wrthrychedd, ei berfformiad a'i broffesiynoldeb, cefnogi effeithiolrwydd y broses archwilio mewnol a hyrwyddo defnydd effeithiol o archwilio mewnol o fewn y fframwaith sicrwydd.
42. Mae ganddo rôl hefyd i gefnogi cysylltiadau effeithiol rhwng archwilio allanol ac archwilio mewnol, asiantaethau arolygu a chyrff perthnasol eraill, ac annog hyrwyddo gwerth y broses archwilio.
43. Derbyniodd y Pwyllgor Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol y Pennaeth Archwilio a Risg ar gyfer 2019-20 yn ei gyfarfod ar 21 Gorffennaf 2020. Yn dilyn trafodaeth ynghylch mesurau perfformiad, lefelau staffio ac addasu i'r amgylchedd gwaith newydd, derbyniwyd sicrwydd ynghylch gwytnwch TG a thri 'Mater/Risg' hirdymor o 2014, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn barn archwilio gyffredinol y Pennaeth Archwilio a Risg mewn perthynas â digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheoli'r Cyngor ar gyfer y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2020.
44. Yn ei gyfarfod ar 9 Chwefror 2021, penderfynodd y Pwyllgor nodi'r adolygiad a chymeradwyo priodoldeb parhaus y Siarter Archwilio Mewnol. Yn yr un cyfarfod, adolygodd y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg ar y Ddarpariaeth Sicrwydd Archwilio Mewnol ar gyfer 2020-21. Penderfynodd y Pwyllgor gymeradwyo'r trefniadau ar gyfer sicrhau y byddai gan y Pennaeth Archwilio a Risg sicrwydd digonol i gefnogi'r Farn Archwilio Mewnol Flynyddol ar gyfer 2020-21, a nododd na fyddai unrhyw gyfyngiad ar y cwrmpas.
45. Cymeradwyodd y Pwyllgor y Strategaeth Archwilio Mewnol drafft ar gyfer 2021-22 yn ei gyfarfod ar 20 Ebrill 2021, gan dderbyn bod y dull a'r blaenoriaethau a nodwyd yn bodloni anghenion sicrwydd y Cyngor.
46. Oherwydd effaith yr argyfwng COVID-19 ar waith archwilio mewnol, cyflwynodd y Pennaeth Archwilio a Risg ddiweddariad ar y strategaeth archwilio mewnol a'r blaenoriaethau yn ystod pob un o gyfarfodydd rheolaidd y Pwyllgor. Fel rhan o hyn, cyflwynodd adroddiad ar ddeilliannau pob aseiniad archwilio a gynhaliwyd yn ystod y cyfnod ac amlinellodd y blaenoriaethau oedd ar y gorwel i'r gwasanaeth archwilio mewnol. Roedd yr adroddiadau hefyd yn cynnwys cynnydd gwasanaethau wrth weithredu gweithredoedd gan reolwyr i fynd i'r afael â 'Materion/Risgiau' a godwyd gan Archwilio Mewnol.

Archwilio Allanol

47. Swyddogaethau craidd pwyllgor archwilio yw ystyried adroddiadau ac argymhellion archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu, ynghyd â'u goblygiadau o ran llywodraethiant, rheoli risg neu reoli.

48. Archwilydd Cyffredinol Cymru yw archwilydd allanol statudol y Cyngor. Mae rôl yr Archwilydd Cyffredinol yn cynnwys archwilio sut mae'r Cyngor yn rheoli ac yn gwario arian cyhoeddus, gan gynnwys sut mae'n sicrhau gwerth am arian wrth ddarparu gwasanaethau cyhoeddus a pha mor dda mae'r Cyngor yn cynllunio ar gyfer gwella.
49. Yn ei gyfarfod ar 21 Gorffennaf 2020, cyflwynodd y Swyddog Arweiniol Archwilio Perfformiad y Cynllun Archwilio arfaethedig ar gyfer blwyddyn archwilio 2019-20 ar ran yr Archwilydd Cyffredinol. Roedd yn cynnwys gwaith arfaethedig mewn perthynas ag archwiliad ariannol, amlinelliad o'r rhaglen archwilio perfformiad ac amserlen ar gyfer cwblhau ac adrodd ar waith archwilio allanol yn yr Awdurdod. Roedd dau lythyr atodol yn amlinellu yn gyntaf, problemau posib mewn perthynas â'r cyfrifon a'r broses archwilio ariannol a'r amserlen o ganlyniad i'r argyfwng COVID-19, ac roedd yr ail lythyr, dyddiedig Mehefin 2020, yn rhoi diweddariad ar y rhaglen waith archwilio perfformiad ar gyfer 2020-21 a'r amserlen, yn sgil COVID-19.
50. Cyflwynodd Archwilio Cymru ei Gynodeb Archwilio Blynnyddol 2020 i'r Pwyllgor ar 9 Chwefror 2021. Penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad Crynodeb Archwilio Blynnyddol ar gyfer 2020 a nodi ei gynnwys.
51. Derbyniodd y Pwyllgor adroddiadau rheolaidd gan Archwilio Cymru a rhoes ystyriaeth iddynt. Mae hon yn agwedd bwysig o waith y Pwyllgor er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn ystyried yr holl adroddiadau allanol, naill ai yn y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio neu yn un o'r Pwyllgorau Sgriwtini, a'i fod yn cymryd camau priodol.

Asesiad o Gynaliadwyedd Ariannol yng Nghyngor Sir Ynys Môn

52. Ar 1 Medi 2020, cyflwynodd Archwilio Cymru adroddiad yn dilyn ei asesiad o gynaliadwyedd sefyllfa ariannol y Cyngor yn y tymor byr a'r tymor canol fel rhan o astudiaeth eang o gynaliadwyedd ariannol pob un o'r 22 cyngor yng Nghymru. Roedd yr adroddiad yn canolbwyntio ar strategaeth ariannol pob cyngor yn ogystal ag adolygu dangosyddion ariannol sefyllfa ariannol pob cyngor mewn perthynas â pherfformiad yn erbyn y gyllideb; cyflawni cynlluniau arbedion; defnyddio cronfeydd wrth gefn; y Dreth Gyngor a benthyca. Cytunwyd ar yr adroddiad drafft ym mis Chwefror / Mawrth 2020; fodd bynnag, roedd cryn oedi o ran cyhoeddi'r adroddiad oherwydd ymyrraeth COVID-19.
53. Yn dilyn ymatebion ynghylch canfyddiadau'r adroddiad gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151, a'r Pennaeth Archwilio a Risg, gofynnodd y Pwyllgor oni ddylid ei adolygu a'i ddiweddarau i adlewyrchu sefyllfa wirioneddol y Cyngor, ac yn arbennig y canlyniad alldro refeniw cadarnhaol ar gyfer 2019-20 a'r gwelliant yn sefyllfa'r cronfeydd wrth gefn. Yn dilyn hynny, a thrafodaeth bellach ynghylch perfformiad wrth gyflawni arbedion a methodolegau cyllideb ar sail sero, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn Adroddiad Asesiad Cynaliadwyedd Ariannol yr Archwiliwr Allanol a nodi ei gynnwys

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: Archwiliad o'r trefniadau ymyrraeth gynnar ac atal i sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn cael cefnogaeth yng Nghyngor Sir Ynys Môn

54. Ar 1 Medi 2020, cyflwynodd Archwilio Cymru adroddiad yn dilyn ei archwiliad o'r graddau y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy mewn perthynas ag ymyrraeth gynnar ac atal, er mwyn sicrhau bod plant yn ddiogel ac yn derbyn cymorth.
55. Nododd y Pwyllgor ei gynnwys a derbyniodd yr adroddiad fel un oedd yn rhoi asesiad cyffredinol cadarnhaol o waith y Cyngor yn y maes hwn ac roedd yn nodi bod y Cyngor wedi cymryd camau breision o fewn y Gwasanaethau Plant yn gyffredinol yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Ymateb ac Adfer yn sgil Covid-19 - Adroddiad Sicrwydd Interim

56. Ar 1 Rhagfyr 2020 cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru a oedd yn asesu ymateb y Cyngor i'r argyfwng COVID-19 a'i ymagwedd mewn perthynas ag adfer.
57. Derbyniodd y Pwyllgor sicrwydd o ganfyddiadau interim Archwilio Cymru a phenderfynodd dderbyn a nodi canfyddiadau interim Archwilio Cymru fel y'i cyflwynwyd yn yr adroddiad.

Cronfeydd Cyfun Rhanbarthol Gogledd Cymru mewn perthynas â lleoedd i bobl hŷn mewn Cartrefi Gofal

58. Ar 1 Rhagfyr 2020, cyflwynodd Archwilio Cymru ei adroddiad ynghylch cronfeydd cyfun rhanbarthol mewn perthynas â lleoedd i bobl hŷn mewn cartrefi gofal i'r Pwyllgor. Roedd yr adroddiad, ar ffurf dau lythyr; un i Brif Weithredwr Cyngor Sir Ynys Môn a'r llall at y Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, yn codi materion yn ymwneud â gwerth am arian mewn perthynas â threfniadau presennol cronfeydd cyfun yng Ngogledd Cymru yn y maes hwn.
59. Yn dilyn sylwadau ac amheuon a fynegwyd gan Swyddogion a'r Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol ynglŷn ag agweddau ymarferol a llywodraethiant Cronfa Gyfun Gogledd Cymru, penderfynodd y Pwyllgor nodi'r sefyllfa a nodwyd yn y Llythyrau Archwilio a chadarnhaodd ei fod yn fodlon â safbwynt yr Awdurdod a'i fod yn fodlon ei gefnogi.

Cyflawni â Llai: Gwasanaethau Hamdden

60. Ar 9 Chwefror 2021, cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru i'r Pwyllgor, a oedd yn nodi canfyddiadau adolygiad dilynol i adroddiad cenedlaethol yr Archwilydd Cyffredinol yn 2015, Cyflawni â Llai – Gwasanaethau Hamdden. Roedd yr adroddiad yn ystyried effaith gostyngiad yng nghyllid llywodraeth leol ar wasanaethau hamdden y Cyngor ac effeithiolrwydd trefniadau'r Cyngor ar gyfer darparu'r gwasanaethau hynny.
61. Ar ôl codi a thrafod materion penodol yn ymwneud â modelau darparu gwasanaeth hamdden, effaith COVID-19 ar gyfleusterau hamdden y Cyngor, a chyflwr adeiladau hamdden y Cyngor, penderfynodd y Pwyllgor dderbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

Gwrthsefyll Twyll a Llygredd

62. Mae'n ofynnol i'r pwyllgor adolygu effeithiolrwydd trefniadau chwythu'r chwiban y Cyngor, gan gynnwys y polisi, ei strategaeth atal twyll a llygredd, gweithredoedd ac adnoddau, risgiau o ran twyll a llygredd, ac am oruchwylio unrhyw feysydd twyll sylweddol, a monitro cynlluniau gweithredu er mwyn mynd i'r afael â gwendidau mewn mesurau rheoli.
63. Derbyniodd y Pwyllgor adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) a Swyddog Monitro ar faterion yn codi o dan Bolisi Pryderon a Chwynion y Cyngor yn ei gyfarfod ar 1 Medi 2020, a derbyniodd sicrwydd bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r prosesau sy'n ofynnol yn unol â'r Polisi Pryderon a Chwynion a'r Polisi/Canllawiau Chwythu'r Chwiban.
64. Ar 1 Medi, adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod dau ymgais wedi'u gwneud i dwyllo'r Cyngor yn ystod y cyfnod clo cyntaf. Roedd y ddau yn achosion o 'dwyll ailgyfeirio maleisus'. Roedd y cyntaf yn ymwneud â system e-bost cyflenwr oedd wedi cael ei hacio gan olygu bod y Cyngor wedi talu dwy anfoneb oedd yn defnyddio manylion banc twyllodrus. Roedd yr ail yn ymwneud ag e-bost twyllodrus a oedd yn gofyn am newid manylion cyfrif banc aelod o staff. Cafodd y rhan fwyaf o'r arian ei adennill yn yr achos cyntaf o dwyll, a chafodd yr ail ei atal yn gyfan gwbl o ganlyniad i hyfforddiant staff llwyddiannus.
65. O ganlyniad i'r ddau ymgais hyn i dwyllo'r Cyngor, dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg bod nifer o archwiliadau o'r systemau Credydwyd a Chyflogres yn cael eu cynllunio.
66. Hysbyswyd y Pwyllgor bod Archwilio Mewnol yn cynnwys asesiad o risgiau twyll ym mhob archwiliad, a derbyniodd y Pwyllgor adroddiadau rheolaidd yn eu cylch drwy gydol y flwyddyn. Yn ogystal, cynhaliodd y swyddogaeth Archwilio Mewnol archwiliad benodol ar reoli'r risg o dwyll yn ystod 2019-20 a rhoddwyd sicrwydd rhesymol o'r agwedd honno; fodd bynnag, ni chafodd hyn ei adrodd i'r Pwyllgor tan 2020-21.

Amllder Cyfarfodydd

67. Er mwyn gallu cyflawni ei gyfrifoldebau'n effeithiol dylai'r Pwyllgor gyfarfod yn rheolaidd a chael polisi clir ynghylch yr eitemau hynny y bydd yn eu hystyried yn breifat a'r rhai y bydd yn eu hystyried yn gyhoeddus.
68. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgor gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn. Yn ystod y flwyddyn, cafodd tri chyfarfod (Ebrill, Mai a Mehefin 2020) eu canslo oherwydd yr argyfwng COVID-19. Fodd bynnag, cyfarfu'r Pwyllgor yn ffurfiol (cyfarfodydd rhithwir) ar bedwar achlysur, a chynhaliwyd pumed cyfarfod i gyflwyno'r Datganiad o Gyfrifon 2019-20 ac adroddiad yr Archwilydd Allanol ar y Datganiadau Ariannol (Adroddiad ISA 260). Ceir gwybodaeth am aelodaeth y Pwyllgor a phresenoldeb mewn cyfarfodydd yn ystod 2020-21 yn [Atodiad A](#).

69. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor yn ei alluogi i gyfarfod yn breifat ac ar wahân gyda'r archwilydd allanol a'r Pennaeth Archwilio a Risg os oes angen, er nad oedd angen am hynny yn ystod 2020-21.

Strwythur ac Aelodaeth

70. Mae'r Pwyllgor yn annibynnol i swyddogaethau'r pwyllgor gwaith a sgrwtini ac mae'n cynnwys aelod annibynnol yn unol â gofynion deddfwriaeth. Mae ganddo hawliau mynediad clir i bwyllgorau / swyddogaethau eraill ac mae'n atebol yn uniongyrchol i'r Cyngor.
71. Mae'r Pwyllgor yn cynnwys wyth o aelodau'r Cyngor, gyda chydbwysedd gwleidyddol, a hyd at ddau Aelod Lleyg cyfetholedig a benodir gan y Pwyllgor. Yn ystod y rhan fwyaf o'r flwyddyn, roedd gan y Pwyllgor ddau Aelod Lleyg cyfetholedig a ddaeth yn aelodau ym mis Mehefin 2017.
72. Mae'r aelodau yn wrthrychol, yn annibynnol eu barn, yn wybodus ac yn meddu ar gymysgedd o arbenigeddau. Mae aelodau yn gefnogol o egwyddorion llywodraethu da a'u gweithrediad ymarferol er mwyn cyflawni amcanion sefydliadol. Mae gan aelodau agwedd diduedd ac maent yn trin archwilydd, y pwyllgor gwaith a rheolwyr yn deg ac mae ganddynt y gallu i herio'r pwyllgor gwaith ac uwch reolwyr yn ôl yr angen.
73. Yn ystod 2020-21, oherwydd argyfwng COVID-19, parhaodd y Cyngorydd Peter S Rogers a Mr Jonathan Mendoza (Aelod Lleyg) yn eu rolau fel Cadeirydd ac Is-gadeirydd am flwyddyn ychwanegol, yn dilyn eu hethol ar 14 Mai 2019.
74. Ymddiswyddodd Mr Jonathan Mendoza fel aelod llewyg ac Is-gadeirydd yn ystod y flwyddyn, a'r cyfarfod ar 1 Rhagfyr 2020 oedd ei gyfarfod olaf. Ar 9 Chwefror 2021, etholwyd Mr Dilwyn Evans gan y Pwyllgor yn Is-gadeirydd newydd ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
75. Ar 9 Chwefror 2021 hefyd, o ganlyniad i ymddiswyddiad Mr Mendoza, cyflwynodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 yr ystyriaethau mewn perthynas a chael aelod llewyg newydd ar gyfer gweddill y tymor, h.y. hyd at fis Mai 2022. Penderfynodd y Pwyllgor ofyn i'r Cyngor ddiwygio ei Gyfansoddiad i ostwng nifer yr aelodau llewyg sy'n ofynnol ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ddau i un. Roedd hyn er mwyn caniatáu i ddarpariaethau Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 a basiwyd ar 20 Ionawr 2021, sy'n cynnwys newid i aelodaeth llewyg y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, ddod i rym. Penderfynodd y Cyngor Sir ddiwygio'r Cyfansoddiad yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2021.
76. Yn ystod y flwyddyn, mae aelodau wedi mynychu hyfforddiant mewnol ac allanol, a restrir yn [Atodiad B](#), ynghyd â sesiynau briffio mewnol rheolaidd.
77. Mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 a'r Pennaeth Archwilio a Risg yn bresennol ym mhob un o gyfarfodydd y Pwyllgor. Mae'r Prif Weithredwr, y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro a'r

archwilydd allanol penodedig hefyd yn mynychu'n rheolaidd. Mae'r swyddogion hyn yn gallu cael mynediad i'r Pwyllgor, neu'r Cadeirydd, yn ôl yr angen.

78. Gellir gweld Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2021-22 yn [Atodiad C](#). Gallai'r rhaglen newid oherwydd y sefyllfa argyfwng bresennol.

Cylch Gorchwyl

79. Mae arfer dda yn awgrymu y dylai pwyllgorau adolygu eu cylch gorchwyl o dro i dro er mwyn sicrhau ei fod yn briodol. Yn ystod 2018-19, yn dilyn adolygiad llawn o ganllawiau CIPFA er mwyn rhoi ystyriaeth i newidiadau deddfwriaethol a datblygiadau proffesiynol, cynhaliwyd adolygiad sylweddol o gylch gorchwyl y Pwyllgor er mwyn diweddarau swyddogaethau craidd y pwyllgor mewn perthynas â llywodraethiant, rheoli risg, rheolaeth fewnol ac archwilio.
80. Ar 20 Ebrill 2021, derbyniodd y Pwyllgor adroddiad y Pennaeth Risg ac Archwilio a oedd yn amlinellu'r newidiadau deddfwriaethol oedd yn effeithio ar y Pwyllgor o ganlyniad i weithredu Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Penderfynodd y Pwyllgor, a ailenwyd yn Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, nodi'r newidiadau yng Nghyfansoddiad y Cyngor a'r diwygiadau a gyflwynwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Effeithiolrwydd

81. Ar y cyfan, mae'r Pwyllgor wedi gweithio yn unol â'i gylch gorchwyl presennol, sy'n cynnwys gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 mewn perthynas â rôl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio o ran monitro trefniadau rheoli risg, llywodraethiant a rheolaeth fewnol yn y Cyngor.
82. Oherwydd yr argyfwng presennol, ni chwblhawyd yr hunan asesiad yn erbyn Canllawiau Ymarferol Pwyllgorau Archwilio newydd CIPFA ar gyfer Awdurdodau Lleol a'r Heddlu (2018), a gychwynnodd ym mis Mawrth 2020. Gan ddibynnu ar sefyllfa'r argyfwng, y gobaith yw y bydd yn cael ei gwblhau yn ystod 2021-22.

Sylwadau'r Cadeirydd

83. Hoffai'r Cadeirydd gyfleu ei ddiolch i Aelodau'r Pwyllgor am eu presenoldeb a'u cyfraniad i waith y Pwyllgor yn ystod blwyddyn hynod o heriol.
84. Hoffai'r Cadeirydd gyfleu ei ddiolch hefyd i'r gweithwyr hynny o fewn y Cyngor sydd wedi mynychu cyfarfodydd a chyfrannu iddynt ac mae'r Cadeirydd yn manteisio ar y cyfle hwn yn arbennig i ddiolch i staff y gwasanaethau Cyllid ac Archwilio Mewnol am eu cymorth parod.
85. Mae'r Cadeirydd yn cymryd y cyfle hwn i atgoffa'r Cyngor am bwysigrwydd gwaith y Pwyllgor, sydd hyd yn oed yn fwy perthnasol yn yr hinsawdd economaidd bresennol

a'r sefyllfa argyfwng o ran sicrhau bod y Cyngor yn cael ei redeg mewn modd effeithiol a'i fod yn sicrhau gwerth am arian.

86. Mae'r Pwyllgor wedi ymrwymo i barhau i weithio gyda staff y Cyngor er mwyn cefnogi gwelliannau parhaus yng ngweithrediadau'r Cyngor yn 2021-22.

**Y CYNGHORYDD PETER S ROGERS
CADEIRYDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
MAI 2021**

Atodiad A – Amllder Cyfarfodydd a Phresenoldeb

Aelodau	Cyfarfodydd					Nifer y cyfarfodydd a fynychwyd
	21/07/2020	01/09/2020	13/10/2020	01/12/2020	09/02/2021	
Cyng. Peter S Rogers (Cadeirydd)	Presennol	Presennol	Presennol	Ymddiheuriadau	Presennol	4/5
Mr Jonathan Mendoza (Aelod Lleyg) (Is-gadeirydd)	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Ymddiswyddo	4/4
Cyng. Robert Ll. Jones	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. John Griffith	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. Richard Griffiths	Ymddiheuriadau	Presennol	Presennol	Ymddiheuriadau	Ymddiheuriadau	2/5
Cyng. Gwilym O. Jones	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. Dylan Rees	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. Alun Roberts	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. Margaret M. Roberts	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg)	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyng. Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid)	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	Presennol	5/5
Cyfanswm ar gyfer y Pwyllgor¹	10	11	11	9	9	

Tudalen 30

Nôl i [Adran](#)

¹ Yn unol â Chylch Gorchwyl y Pwyllgor, bydd y pwyllgor yn cynnwys wyth aelod etholedig a dau (un o fis Chwefror 2021) aelod lleeg. Bydd cydbwysedd gwleidyddol o aelodau etholedig ac ni fyddant yn aelodau o'r Pwyllgor Gwaith, ond mae angen i'r Aelod Portffolio Cyllid, cyn belled â bo hynny'n bosib, fynychu holl gyfarfodydd y Pwyllgor.

Atodiad B – Hyfforddiant a fynychwyd gan yr Aelodau 2020-21

Tudalen 31

Hyfforddiant	Cyng. Peter S Rogers (Cadeirydd)	Mr Jonathan Mendoza (Is-gadeirydd) (Aelod Lleyg)	Cyng. Robert LI. Jones	Cyng. John Griffith	Cyng. Richard Griffiths	Cyng. Gwilym O. Jones	Cyng. Dylan Rees	Cyng. Alun Roberts	Cyng. Margaret M. Roberts	Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg)
Microsoft Teams				✓	✓	✓	✓	✓	✓	
CIPFA – Deall Effaith COVID-19										✓
Hyfforddiant Zoom anffurfiol	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Nôl i [Adran](#)

Atodiad C – Blaen Raglen Waith Arfaethedig 2021-22

Swyddogaeth Graidd	Dydd Mawrth 25/05/21	Dydd Mercher 23/06/21	Dydd Mawrth 20/07/21	Dydd Mawrth 21/09/21	Dydd Iau 09/12/21	Dydd Mawrth 08/02/22	Dydd Mawrth 19/04/22
Trefniadau Atebolrwydd (3.4.8.3)	Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd 2020-21 (3.4.8.3.1) Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2021-22 (3.4.8.3.2)				Adolygiad Blynyddol o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor		Hunan Asesiad y Pwyllgor (3.4.8.3.2)
Llywodraethiant (3.4.8.4)		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft (3.4.8.4.1/2/3)	Cod Llywodraethiant Lleol (3.4.8.4.1/3)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol (3.4.8.4.1/2/3)			
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5)			Adroddiad Blynyddol 2020-21 (3.4.8.5.1/2/3/4)		Adroddiad Canol Blwyddyn (3.4.8.5.3)	Strategaeth a Dangosyddion Darbodus 2022-23 (3.4.8.5.3/4)	
Fframwaith Sicrwydd (3.4.8.7) Rheoli Risg (3.4.8.8)				Cofrestr Risg Corfforaethol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)	Fframwaith Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)	Cofrestr Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)	

Atodiad C – Blaen Raglen Waith Arfaethedig 2021-22

Tudalen 33

Swyddogaeth Graidd	Dydd Mawrth 25/05/21	Dydd Mercher 23/06/21	Dydd Mawrth 20/07/21	Dydd Mawrth 21/09/21	Dydd Iau 09/12/21	Dydd Mawrth 08/02/22	Dydd Mawrth 19/04/22
Atal Twyll a Llygredd (3.4.8.9)			Strategaeth Twyll (3.4.8.9.2/3) Adroddiad Twyll Blynyddol 2020-21 (3.4.8.9.4)	Adroddiad Sylwadau, Cwynion a Chwythu Chwiban Blynyddol (3.4.8.9.1)			
Archwilio Mewnol (3.4.8.10)	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2020-21 (3.4.8.10.6/7/8/9/12/14/15) (3.4.8.6)		Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6) Materion/Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.11)	Adolygiad o'r Siatr Archwilio Mewnol (3.4.8.10.3/13) Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6)	Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol 2022-23 (3.4.8.10.1/2/5/6) Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.10/11) (3.4.8.6) Materion/Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.11)
Archwilio Allanol (3.4.8.11)				Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2) (3.4.8.12.3)	Crynodeb Archwilio Blynyddol 2021 (3.4.8.11.3) (3.4.8.6.3)		Cynllun Archwilio Blynyddol 2021-22 (3.4.8.11.1/3)

Atodiad C – Blaen Raglen Waith Arfaethedig 2021-22

Swyddogaeth Graidd	Dydd Mawrth 25/05/21	Dydd Mercher 23/06/21	Dydd Mawrth 20/07/21	Dydd Mawrth 21/09/21	Dydd Iau 09/12/21	Dydd Mawrth 08/02/22	Dydd Mawrth 19/04/22
Adrodd Ariannol (3.4.8.12)		Datganiad Cyfrifon Drafft 2020-21 (3.4.8.12.1/2)		Datganiad Cyfrifon Terfynol 2020-21 (3.4.8.12.1/2)			
Rheoleiddwyr ac Archwilwyr Eraill (3.4.8.13)			Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol (3.4.8.13.1)	Adroddiad Yswiriant Blynyddol 2021-22 (3.4.8.13.1) Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant Gwybodaeth 2021-22 (3.4.8.13.1) Adroddiad Blynyddol Derbyn Polisi 2021-22 (3.4.8.13.1) Adroddiad Blynyddol Diogelwch TGCh 2021-22 (3.4.8.13.1)	Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant mewn ysgolion (3.4.8.13.1)		

Atodiad C – Blaen Raglen Waith Arfaethedig 2021-22

Swyddogaeth Graidd	Dydd Mawrth 25/05/21	Dydd Mercher 23/06/21	Dydd Mawrth 20/07/21	Dydd Mawrth 21/09/21	Dydd Iau 09/12/21	Dydd Mawrth 08/02/22	Dydd Mawrth 19/04/22
Delio â Chwynion (3.4.8.14)				Adroddiad Blynyddol Sylwadau, Cwynion a Chywthu Chwiban (3.4.8.14.1/2)			
Perfformiad y Panel (3.4.8.15)			Hunan Asesiad Drafft 2020-21 (3.4.8.15.1/2)				

Tudalen 35

Nôl i [Adran](#)

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llawn
Dyddiad:	07 Medi 2021
Pwnc:	Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2020/21
Aelod(au) Portffolio:	Y Cynghorydd Llinos Medi
Pennaeth Gwasanaeth:	Fôn Roberts, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol & Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd. Iola Richardson, Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros-dro
Awdur yr Adroddiad:	Fon Roberts, Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol
Swyddog Cyswllt: Ffôn: E-bost:	Emma Edwards 01248 751887 Emmaedwards@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Yn berthnasol i'r holl Aelodau

A - Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau
Pwrpas yr adroddiad: Derbyn a gwneud sylwadau ar yr adroddiad drafft terfynol a gyflwynwyd gan y Cyfarwyddwr Statudol. Pwrpas yr adroddiad yw hyrwyddo ymwybyddiaeth ac atebolrwydd ar gyfer perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf o ran darparu Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghyngor Sir Ynys Môn, er heriau COVID-19. Mae'r adroddiad hefyd yn amlinellu'r ffocws ar gyfer gwelliant am y flwyddyn nesaf. Nodwch os gwelwch yn dda y bydd yr adroddiad terfynol, unwaith y caiff ei gytuno, yn cael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor. Mae'r templed ar gyfer yr adroddiad yn cael ei ddylunio gan ein Dylunydd Graffig a'n Swyddog Marchnata Digidol. Amserlen Roedd yr adroddiad wedi ei gyflwyno i'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith. Mi fydd yr adroddiad terfynol yn cael ei cyhoeddi ar wefan y Cyngor. <u>Argymelliadau</u> a) Gwahoddir aelodau i mabwysiadu yr Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr, Cyngor Sir Ynys Môn ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol 2012-21

B - Pa opsiynau eraill yr oeddech chi'n eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis y dewis hwn?

Ddim yn berthnasol.

C - Pam mae hyn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Gafwyd cadarnhad gan y Pwyllgor Gwaith.

CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi.

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori? Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	Fe ddaru hyn gael ei gymeradwyo gan yr UDA,
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Fel yr uchod.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	Fel yr uchod.
4	Adnoddau Dynol (AD)	Amherthnasol
5	Eiddo	Amherthnasol
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	Amherthnasol
7	Caffael	Amherthnasol
8	Craffu	Cafodd yr Adroddiad ei ystyried a'l cadarnhau gan Aelodau'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
9	Aelodau Lleol	Amherthnasol
10	Unrhyw gyrff allanol / eraill	Amherthnasol

E - Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)

1	Economaidd	Amherthnasol
2	Gwrth-dlodi	Amherthnasol
3	Trosedd ac Anrhefn	Amherthnasol

4	Amgylcheddol	Amherthnasol
5	Cydraddoldebau	Amherthnasol
6	Cytundebau Canlyniad	Amherthnasol
7	Arall	Amherthnasol

F - Atodiadau:
Atodiad A- Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol 2020/21
FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

CC-016749-LB / 229501

Terfynol V0.17
12/07/21

**Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar effeithiolrwydd y
Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-20**

Cynnwys

- Cyflwyniad y Cyfarwyddwr a'i Gynodeb o'r Perfformiad
- Y Sefyllfa Ddiweddaraf ynghylch COVID-19
- Sut mae pobl yn Llunio ein Gwasanaethau?
- Safon Ansawdd 1 - Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chyd-gynhyrchu canlyniadau lles personol y dymuna pobl eu cyflawni
- Safon Ansawdd 2 - Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo lles emosiynol ac iechyd corfforol a meddyliol pobl
- Safon Ansawdd 3 – Gwarchod a diogelu pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed
- Safon Ansawdd 4 – Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas
- Safon Ansawdd 5 -Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas ddomestig, deuluol a phersonol iach
- Safon Ansawdd 6- Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael lles economaidd gwell, bywyd cymdeithasol ac i fyw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u gofynion.
- Ein gweithlu a sut y Cefnogwn eu Rolau Proffesiynol
- Ein hadnoddau Ariannol a Sut y Cynlluniwn am y Dyfodol
- Gweithio mewn Partneriaeth, ein Harweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethu a'n Hatebolrwydd

Rhydd y ddogfen hon gynodeb o'n hunanasesiad blynyddol. Credwn ei bod yn amlinellu rhai o'n cyflawniadau allweddol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, yn ogystal â thynnu sylw at yr heriau y mae angen rhoi sylw iddynt yn ystod y flwyddyn i ddod.

Croesawn unrhyw sylw ar fformat a chynnwys yr adroddiad hwn er mwyn cynorthwyo ein taith gwella.

Ein Gwasanaethau Cymdeithasol 2019-20		
Cyfanswm Cyllideb y Gwasanaethau Cymdeithasol yw £37,733,230	Cyllideb y Gwasanaethau Oedolion yw £26,771,630	Cyllideb y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yw £10,961,600
Cyfanswm y cyllid grant £6.8m	Rydym yn cyflogi 683 o bobl	Mae 83% o'n gweithwyr yn siarad Cymraeg (L3 neu uwch)
Pwy ydym wedi'u Helpu a'u Cefnogi		
3,084 cysylltiad ag Oedolion		3,843 cysylltiad â Phlant a'u Teuluoedd
Mae 823 o oedolion yn derbyn gwybodaeth, cyngor a chymorth	Mae 897 o oedolion yn derbyn Cynllun Gofal a Chymorth	Mae 528 o blant yn derbyn Cynllun Gofal a Chymorth
Mae 200 o blant unigol yn derbyn Gofal	Mae 162 o blant unigol ar y Gofrestr Amddiffyn Plant (68 ar ddiwedd y flwyddyn . 77 yw cyfartaledd nifer y plant ar y gofrestr trwy gydol y flwyddyn)	372 o ofalwyr wedi'u hasesu yn ystod y flwyddyn
61 o Ofalwyr Maeth mewn 35 o Gartrefi	285 o ddefnyddwyr System Gwybodaeth Gofal Cyfathrebu Cymru (yr WCCIS)	93 o Ofalwyr Ifanc yn cael cefnogaeth Gweithredu dros Blant

Cyflwyniad y Cyfarwyddwr a'i Gynodeb o'r Perfformiad

Croeso i fy ail adroddiad yn Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Sir Ynys Môn.

Heb amheuaeth mae'n rhaid i 2020/21 fod wedi bod yn un o'r blynyddoedd mwyaf heriol i fod yn gweithio yn y Gwasanaethau Cymdeithasol oherwydd pandemig Covid-19 ledled y byd. Rwy'n hynod falch o waith tîm fy staff, ynghyd â chydweithwyr mewnol eraill o'n Hawdurdod, a'n sefydliadau partner wrth ymateb i'r heriau beunyddiol y maent wedi'u hwynebu i gadw pobl Ynys Môn yn ddiogel yn ystod y cyfnod hwn. Hoffwn ddiolch o galon i bawb sy'n ymwneud â'r ymateb i'r pandemig ar Ynys Môn.

Roedd ymdrechion aruthrol ein gweithwyr gofal rheng flaen yn ein cartrefi gofal a'n timau gofal cartref, mewn lleoliadau mewnol ac allanol, yn rhyfeddol ac rwy'n falch o fyfyrion ar lawer o straeon cadarnhaol ynghylch eu hymroddiad a'u hymrwymiad i'w gweithleoedd a'u cleientiaid yn ystod y cyfnod annisgwyl hwn. Roeddynt yn aml yn gweithio shifftiau estynedig ac yn mynd y tu hwnt i'w dyletswyddau gofynnol.

Wrth ymateb i'r argyfwng Covid, mae'n bleser gennyf gadarnhau ein bod wedi parhau â'n taith gwella. Wrth i chi ddarllen trwy'r adroddiad, fe welwch enghreifftiau o weithio mewn partneriaeth, yn enwedig gyda'n cydweithwyr Addysg ac ysgolion lleol a hefyd ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, yn ogystal ag arferion gwaith arloesol a ddatblygwyd yn bennaf oherwydd cyfyngiadau Covid-19.

Mae'n braf, hefyd, cael nodi bod ein sefyllfa ariannol wedi gwella llawer yn ystod 2020/21, gyda'r ddau wasanaeth yn tanwario ar y gyllideb - cyfanswm o £891K. Fodd bynnag, rydym yn ymwybodol bod y flwyddyn wedi bod yn unigryw, oherwydd amryw grantiau ychwanegol a dderbyniwyd. Mae modd gweld rhagor o fanylion am ein Hadnoddau Ariannol tua diwedd fy adroddiad.

Unwaith eto, diolch o galon i bawb a weithiodd yn anhygoel o galed yn ystod 2021/21 ac edrychaf ymlaen at barhau i weithio gyda chi i gyd wrth i ni symud i mewn i 2021/22.

Diolch

Fôn Roberts,

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol a Phennaeth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd

Pandemig Coronafeirws-19 (COVID-19)

Mae pandemig COVID-19 ledled y byd wedi cael effaith ar y ffordd yr ydym yn gweithio ers diwedd mis Chwefror 2020, gyda chynlluniau Rheoli Parhad Busnes a Chorfforaethol yn eu lle yn dilyn canllawiau cenedlaethol ac oherwydd effaith COVID-19 ganol mis Mawrth 2020. Ers hynny rydym wedi bod trwy nifer o gyfnodau clo cenedlaethol yn ystod 2020-2021 i gynorthwyo i reoli ymlediad Covid-19 a chyfyngu arno.

Ymgwymerodd y Cyngor â'r tasgau a ganlyn:

- Defnyddio pwerau a chyllidebau stad o argyfwng
- Parhau gyda'r Tîm Rheoli Ymateb i Argyfyngau, wrth reoli busnes yn ôl yr arfer a pharatoi ar gyfer cam llacio'r cyfnodau clo a'r cam adfer
- Paratoi Adroddiadau Dyddiol ac Wythnosol ar y Sefyllfa yn crynhoi penderfyniadau, materion a risgiau allweddol
- Cyfathrebu'n ddyddiol yn fewnol gyda'r Aelodau a'r staff ac yn allanol trwy wefan y Cyngor a'r cyfryngau cymdeithasol
- Adolygu cofrestr risg ffurfiol COVID-19 a'i diweddarau bob wythnos

Defnyddiwyd pwerau dirprwyedig brys oedd yn ei gwneud yn bosib i'r Cyngor wneud penderfyniadau hanfodol. Arweiniodd hyn at fwyafrif Staff y Cyngor yn gweithio o gartref lle bo hynny'n bosibl, cau adeilad ein Cyngor i ymwelwyr, cau ein canolfannau dydd anabledd dysgu, gwahardd ymwelwyr nad oedd yn hanfodol rhag mynd i gartrefi Gofal Preswyl a Nyrsio a gostyngiad yn ein gwasanaethau.

Yn ystod cyfnod pandemig Covid-19 rydym wedi parhau i:

- Gyflawni ein holl ddyletswyddau statudol
- Gweithio'n agos gyda Llywodraeth Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru, Cymdeithas Cyfarwyddwyr y Gwasanaethau Cymdeithasol, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Heddlu Gogledd Cymru, Darparwyr a chydweithwyr yn Nhîm Cydnerthu Gogledd Cymru, yn ogystal â llawer o rai eraill.
- Parhau i gadw storfa PPE Covid-19 i reoli PPE a ddanfonir gan Lywodraeth Cymru ar draws yr ynys ac a reolir o fewn adnoddau'r Gwasanaethau Cymdeithasol.
- Cefnogi'r broses cyfeirio profion COVID cenedlaethol.
- Addasu a defnyddio arferion gwaith arloesol i addasu i'r cyfnod pandemig er mwyn hwyluso cyswllt, asesiadau ac adolygiadau, gan sicrhau y cyflawnir ein dyletswyddau diogelu.
- Parhau i gydymffurfio ag achosion Llys a Chynllunio Gofal.
- Parhau i recriwtio Gofalwyr Maeth yr Awdurdod Lleol.
- Mae'r Cyngor wedi cefnogi Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr gyda chyflwyno'r Brechlyn Rhanbarthol ledled y Sir, yn unol â chanllawiau cenedlaethol.

Ar hyn o bryd mae 36 o Dimau Cymorth Ardal ar Ynys Môn gyda 466 o wirfoddolwyr gweithredol. Mae'r ffigurau wythnosol diweddaraf yn dangos eu bod wedi cyflawni cyfanswm o 564 'tro da' â 595 o bobl.

Ers dechrau'r pandemig Covid-19 mae'r Timau Cymorth Ardal yn amcangyfrif eu bod wedi gwneud 10,056 'tro da' â 1,680 o bobl

Sut mae Pobl yn Llunio ein Gwasanaethau?

Yr agenda Lles yw canolbwynt ein holl waith - rhoi'r unigolyn yn ganolog i bopeth a wnawn gan weithio gyda theuluoedd, cymunedau a gweithwyr proffesiynol eraill i sicrhau gwell canlyniadau i bawb. Rydym yn parhau i ymdrechu i gael rhagoriaeth

Unwaith eto, yn y ddogfen hon, byddwn yn adrodd yn erbyn pedair egwyddor y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant - Lles, pobl (llais a rheolaeth), partneriaeth, ac integreiddio ac atal.

Er gwaethaf pandemig Covid-19 a'r heriau ariannol bythol gynyddol a wynebwyd, rydym wedi parhau i wneud cynnydd yn 2019-20, er yn arafach oherwydd pwysau'r pandemig.

Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi bod â chyswllt rheolaidd â chydweithwyr **Arolygiaeth Gofal Cymru**, yr ydym wedi gweithio'n agos gyda nhw trwy gydol y pandemig, i sicrhau lles a diogelwch dinasyddion Ynys Môn. Ar ben hynny, rydym wedi bod yn paratoi am arolwg gan yr Arolygiaeth ar draws y gwasanaethau cymdeithasol fel rhan o'u hamserlen gynlluniedig, rhywbeth sy'n debygol o ddigwydd yn chwarter un, blwyddyn ariannol 2021-22.

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, gwelsom Fframwaith Perfformiad ac Adrodd Gwasanaethau Cymdeithasol newydd Llywodraeth Cymru. Yn arwain at weithredu'r set ddata ddiwygiedig, mae ein staff perfformiad wedi bod yn gweithio gyda'r Is-grŵp Adrodd Cenedlaethol, dan arweiniad Llywodraeth Cymru, i ddatblygu Mesurau Perfformiad newydd y Gwasanaethau Cymdeithasol. Daeth y mesurau hyn i rym yn gynnar yn 2020, er na chwblhawyd y Canllawiau oherwydd dechrau Covid-19. Mae Ynys Môn, fel llawer o gynghorau eraill, wedi addasu i'r mesurau newydd hyn, gan wneud newidiadau sylweddol, fel bod modd casglu data o ffurflenni a modiwlau yn ein system Gwybodaeth Gofal Cymunedol Cymru. Mae'r mesurau newydd wedi'u rhannu'n saith is-bwnc megis Cysylltiadau, Cynlluniau, Diogelu ac eraill. Mae'r newidiadau hyn wedi cynyddu galw sylweddol ar y Gwasanaeth gyda nifer gynyddol o fetrigau o'i gymharu â'r model blaenorol. Bydd y gwaith a gwblhawyd wrth ddyfeisio'r metrigau newydd, ynghyd â chasglu, yn rhoi i randdeiliaid ddarlun llawer manylach o'r galw gan y Gwasanaethau Cymdeithasol ar y Gymuned a'r effaith y maent yn ei chael arni.

Cwynion, sylwadau cadarnhaol a negyddol - Rydym wedi parhau i weithredu Gweithdrefn Gwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol trwy gydol cyfnod y pandemig.

Rydym wedi parhau i roi pwyslais ar ddatrys pryderon yn gyflym lle bo hynny'n bosibl. Mae nifer y cwynion Cam 1 ffurfiol a gofnodwyd (24) yn ystod y flwyddyn wedi bod yn is nag y bu am y deg mlynedd blaenorol. Mae nifer gyffredinol y sylwadau / pryderon negyddol a gofnodwyd (50) hefyd wedi bod yn is na'r flwyddyn flaenorol. Bu i ni ymdrin â chwe chwyn Cam 2 (Gwasanaethau Plant a Theuluoedd), nifer gyffredinol isaf y cwynion Cam 2 mewn tair blynedd. Mae adroddiad cwynion blynyddol y Gwasanaethau Cymdeithasol, 'Gwranddo ar

Gwynion a Dysgu ohonynt', yn cynnwys manylion pellach am yr adborth negyddol a chadarnhaol a gafwyd.

Rydym wedi parhau i dderbyn nifer fawr o sylwadau cadarnhaol (200 wedi'u cofnodi yn ystod y flwyddyn) am wasanaethau a ddarperir, gan ddefnyddwyr gwasanaeth, teuluoedd a gweithwyr proffesiynol eraill.

Mwy Na Geiriau – Yn ystod 2020-21 rydym wedi:

- Cynnal cyflwyniadau ynghylch gweithredu'r Safonau Cymraeg, a chyfathrebu a gofal cwsmer (gan gynnwys y gofyn i gynnig yn rhagweithiol wasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg i'r holl gwsmeriaid) wedi'u cyflwyno mewn cynadleddau staff.
- Mae gwaith codi ymwybyddiaeth o 'Mwy na Geiriau' a Safonau'r Iaith Gymraeg yn parhau i fod yn elfen ofynnol o holl sesiynau cynefino staff adrannol.
- Anfon nodyn atgoffa ysgrifenedig at bob aelod o staff ar y system e-bost yn eu hatgoffa o bwysigrwydd ateb ffonau yn ddwyieithog.
- Datblygu ffyrdd o fonitro gwaith cofnodi'r Cynnig Gweithredol a dewis iaith defnyddwyr gwasanaeth trwy olrhain ystadegau o'r system cofnodi achosion electronig, er mwyn monitro perfformiad mewn perthynas â chofnodi hyn.
- Parhau i annog staff sy'n dysgu Cymraeg i gymryd rhan mewn hyfforddiant perthnasol er mwyn datblygu eu sgiliau iaith

Roedd dyraniad **Cronfa Gofal Integredig** Llywodraeth Cymru ar gyfer Ynys Môn dros £3m yn ystod y flwyddyn, ac wrth i chi ddarllen yr adroddiad hwn, dewch ar draws enghreifftiau o sut rydym wedi defnyddio'r arian i ddatblygu mentrau newydd ac integreiddio ein gweledigaeth ar gyfer y dyfodol gyda sefydliadau partner eraill, er budd trigolion yr Ynys. Yn ogystal, cawsom oddeutu £500,000 o'r cynllun **Rhyddhau i Adfer ac yna Asesu**. Defnyddiwyd yr arian i gefnogi unigolion yn y gymuned trwy gynyddu capasiti ein gwasanaeth/gweithiwr cam-drin domestig oherwydd y cynnydd uchel mewn cyfeiriadau; i sefydlu gwasanaeth prydau bwyd - prosiect "Neges" oedd mewn partneriaeth â rhai bwytai lleol i wneud yn siŵr bod pob unigolyn bregus yn ein cymunedau'n gallu cael pryd poeth pob dydd. Defnyddiwyd cyllid arall er mwyn i unigolion hŷn gael cymorth wrth gael at eu HYB cymunedol yn rhithwir.

Mae'r **rhaglen Llunio Lle**, mewn partneriaeth â Medrwn Môn, wedi parhau trwy gydol y pandemig. Rhaglen ymgysylltu â'r gymuned yw hon sy'n rhoi cyfleoedd i'r gymuned nodi eu blaenoriaethau cymunedol, mapio asedau lleol a datblygu gweledigaeth gymunedol. Gyda chymorth Medrwn Môn rydym yn sefydlu cynghreiriau lleol yn y gymuned i yrru'r weledigaeth leol yn ei blaen. Rydym wedi llwyddo i wneud cryn dipyn o fapio yn ystod y pandemig ac wedi defnyddio *zoom* i ennyn diddordeb grwpiau o bobl mewn ardaloedd penodol. Rydym wedi llwyddo i gyrraedd y pwynt lle rydyn ni bron yn barod i dynnu cynghreiriau at ei gilydd yn Llifton, Aethwy a Lligwy. Rydym hefyd wedi sefydlu Cynlluniau Tro Da yn y meysydd hyn.

Ailbroffiliwyd arian yr Ymddiriedolaeth Elusennol ar gyfer Llunio Lle i sefydlu'r **Cynlluniau Tro Da** fel modelau 'interim' neu amgen i gynghreiriau, gan ein bod yn gwybod y byddai mapio/ymgysylltu'n anos yn ystod y pandemig.

Gellir gweld diweddariadau am y Cynllun Tro Da yn eu cynllun, yma: [GTS NEWSLETTER \(20\).pdf - Google Drive](#). Mae'r Cynlluniau Tro Da bellach yn cael cymorth ein Swyddog Cymorth Gwirfoddoli a Swyddog Cymuned a Lles y Trydydd Sector i sicrhau eu bod yn gynaliadwy.

Mewn partneriaeth ag **Age Cymru Gwynedd a Môn**, rydym wedi parhau i gynnal cyfarfodydd Cyngor y Bobl Hŷn bob pythefnos. Roedd hyn yn gyfle i raeadru gwybodaeth i'n fforwm ac i bobl hŷn roi adborth. Mae aelodau o Gyngor y Bobl Hŷn yn eistedd ar **Gynghrair Pobl Hŷn Cymru (COPA)** gan roi llais Môn i'r agenda cenedlaethol ar gyfer pobl hŷn. Mae Cyngor y Bobl Hŷn yn arwain ar ymgyrch leol i godi ymwybyddiaeth o gam-drin pobl hŷn. Dechreuodd hyn gyda chynhadledd rithwir ac, ar hyn o bryd, mae'n gweithio ar gynllun gweithredu lleol i godi ymwybyddiaeth yn ein cymunedau.

Yn ystod Ebrill a Mai 2020, penderfynodd y Tîm Grant Cymorth Tai greu holiaduron ar-lein i ddefnyddwyr gwasanaeth sy'n cael cymorth ac i staff sy'n gweithio gyda'r darparwyr Grant Cymorth Tai, Adran Dai CSYM, y Trydydd Sector a sefydliadau Gwirfoddol. Pwrpas yr holiadur oedd rhoi cyfle i unigolion roi adborth ar eu profiad o fod dan gyfyngiadau'r cyfnod clo; yr hyn oedd yn fwyaf heriol iddynt ac unrhyw bethau cadarnhaol y gallent fod wedi'u profi. Daeth yr holiadur hwn yn fyw ar y 3ydd o Fehefin 2020 ac roedd ar gael i'w gwblhau hyd at 30 Mehefin 2020. Rhannwyd y ddolen i'r arolwg hwn hefyd ar y cyfryngau cymdeithasol, trwy wefannau Facebook a Twitter y Cyngor. Dros y cyfnod hwn, gwelodd 320 o bobl yr holiadur hwn, gyda 207 yn cymryd yr amser i'w gwblhau.

Mae'r canfyddiadau i'w gweld yn yr adroddiad isod a chânt eu defnyddio'n sail i gynllunio ymlaen llaw.

Report Covid 19
service user question

Paratoi Bil Plant (Diddymu Amddiffyn Cosb Resymol) (Cymru) - pwrpas y Bil yw diddymu amddiffyniad cyfraith gwlad o gosb resymol fel nad oes modd yng Nghymru i rieni na'r rhai sy'n gweithredu *in loco parentis* ymosod ar blentyn na'i guro.

Roedd yr amddiffyniad yn berthnasol mewn perthynas â'r gyfraith droseddol a'r gyfraith sifil. Dan y gyfraith droseddol, roedd yn berthnasol mewn perthynas â throseddau cyfraith gwlad o ymosod a churo; a than gyfraith sifil, mewn perthynas â chamwedd tresmasu yn erbyn y person.

Mae'r Bil yn bwriadu cefnogi hawliau plant trwy wahardd defnyddio cosb gorfforol, trwy gael gwared ar yr amddiffyniad hwn. Effaith arfaethedig y Bil, ynghyd ag ymgyrch codi ymwybyddiaeth a chymorth i rieni, oedd sicrhau gostyngiad pellach yn y defnydd a wneir o oddefgarwch cosbi plant yn gorfforol yng Nghymru.

Daw'r Bil i rym ym mis Ebrill 2022 ac rydym yn llwyr gefnogi gweithredu'r bil a byddwn yn gweithio'n agos gyda'n cydweithwyr yn Llywodraeth Cymru i gyfleu'r neges hon i rieni, gweithwyr proffesiynol ac yn bwysicach fyth, i blant a phobl ifanc ar gyfer pan fyddir yn barod i'w weithredu.

Astudiaeth Achos:

Rownd Derfynol Genedlaethol - Gwobrau Gofal Prydain Fawr 2020

Gwobr: Rhoi Pobl yn Gyntaf / Personoli.

Prosiect: Ailfodelu Gwasanaethau Gofal Cartref.

Cyfres o ddigwyddiadau rhanbarthol ledled y DU yw Gwobrau Gofal Prydain Fawr ac maent yn ddatliad o ragoriaeth ar draws y sector gofal. Pwrpas y gwobrau yw talu teyrnged i'r unigolion neu'r timau hynny sydd wedi dangos rhagoriaeth eithriadol yn eu maes gwaith.

Yn dilyn llwyddiant yn y rowndiau terfynol rhanbarthol ym mis Tachwedd 2019, gwahoddwyd tîm Trawsnewid y Gwasanaeth Gofal Cartref i gynrychioli eu rhanbarth (Cymru) yn y rowndiau terfynol cenedlaethol ym mis Mawrth 2020. Yn anffodus, oherwydd y sefyllfa bresennol gyda'r pandemig, nid yn unig y gohiriwyd y digwyddiad tan 31 Hydref 2020 ond cafodd, hefyd, ei newid i fod yn un rhithwir.

Rydym wrth ein boddau o gael dweud, o grŵp o ddeg yn y rownd derfynol ranbarthol, y cyhoeddwyd mai'r tîm oedd enillwyr y wobwr bwysig hon, gyda'r beirniaid yn nodi, "Mae'r sefydliad yn arloesol, yn canolbwyntio ar ganlyniadau, mae'n dosturiol ac yn ddeallgar. Maen nhw'n gwrando ar bobl ac yn wirioneddol glywed yr hyn maen nhw'n ei ddweud. Maen nhw bob amser yn rhoi pobl yn gyntaf ac o flaen eu gofal eu hunain."

Roedd Sara Jones, y Rheolwr Comisiynu yn bresennol ar gyfer y digwyddiad rhithwir a dywedodd, "Roedd yn syndod mawr bod y tîm wedi'i gyhoeddi yn enillydd gan fod safon y rhai a gyrhaeddodd y rownd derfynol mor uchel. Rwyf mor falch bod gwaith caled a phenderfyniad y tîm a'i bartneriaid i bersonoli gwasanaethau a chanlyniadau ar gyfer pob unigolyn a gefnogwn wedi'i gydnabod fel hyn.

Dymuna Iola Richardson, Pennaeth y Gwasanaethau Cymdeithasol, ddiolch i staff yr adran ac i aelodau'r cyngor am eu holl gefnogaeth ac i ddinasyddion Ynys Môn am weithio mewn partneriaeth â'r awdurdod lleol i sicrhau cael gwneud y gwelliannau i'r gwasanaeth.

Gellir dod o hyd i'r holl enillwyr a manylion pellach yn <https://www.care-awards.co.uk/national-winners-great-british-care-awards-2020-announced/>

Mae modd gweld y rhaglen ac ynddi'r holl weithwyr a gyrhaeddodd y rownd derfynol, yma. <https://www.care-awards.co.uk/wp-content/uploads/2020/10/GBCA-2020-Finals.pdf>

Cyrhaeddodd y tîm hefyd y rownd derfynol Rhaglen Gwobr Rhagoriaeth Cyfleoedd mewn Caffael Cyhoeddus Llywodraeth Cymru mewn dau gategori, prosiect Caffael y flwyddyn a phrosiect y flwyddyn Datblygu'r Farchnad, ym mis Mehefin 2020.

Safon Ansawdd 1

Gweithio gyda phobl i ddiffinio a chyd-gynhyrchu canlyniadau lles personol y dymuna pobl eu cyflawni

Oedolion

Mae sefydlu a datblygu **timau adnoddau cymunedol** (TAC) ledled Ynys Môn yn parhau i fod yn flaenoriaeth gwasanaeth. Dros y 12 mis diwethaf mae Gwasanaethau Oedolion wedi ailstrwythuro i dair bro TAC dynodedig ac wedi dechrau gweithio'n rhithwir gydag Asiantaethau iechyd a phartneriaid i yrru'r agenda integreiddio ymlaen. Cafwyd cynnydd gyda sefydlu cyfarfodydd amlddisgyblaethol wythnosol i drafod achosion cymhleth. Mae gostyngiad yn nyranid y cyllid gan Lywodraeth Cymru i gefnogi'r rhaglen Drawsnewid wedi arwain at adolygu strwythur y prosiect ac, er mwyn gyrru'r Prosiect yn ei flaen yn 2021/22, mae Ynys Môn wedi sicrhau ei fod yn fewnol.

Mae **Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth** wrth wraidd yr agenda atal yng Nghymru. Yn wyneb sefydlu'r Timau Adnoddau Cymunedol, mae hyn wedi rhoi cyfle i'r Gwasanaethau Oedolion adolygu'r pwyntiau mynediad cyfredol a gwasanaethau Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth er mwyn symleiddio mynediad i ddinasyddion Ynys Môn. Ar hyn o bryd, mae gan wasanaethau oedolion un pwynt mynediad gyda gwybodaeth, hefyd, ar gael trwy Bartneriaid y Trydydd Sector - Medrwn Môn. Yn ystod y Pandemig fe'i gwnaed yn haws cael at adnoddau a gwybodaeth gymunedol gyda gwybodaeth ar gael ar wefan yr Awdurdod Lleol ac oddi wrth asiantaethau partner y trydydd sector.

Cyflwynwyd y model **Rhyddhau i Adfer yna Asesu** gan Lywodraeth Cymru ym mis Ebrill 2020 i sicrhau nad yw pobl yn aros yn yr ysbyty pan nad oes angen gwneud hynny. Er mwyn cyflawni hyn, sefydlwyd Hyb Rhyddhau mewn partneriaeth rhwng yr Awdurdodau Lleol a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, lle bu Nyrsys a Gweithwyr Cymdeithasol yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod cleifion yn cael eu cefnogi allan o'r ysbyty cyn gynted ag y byddent yn feddygol iach. Wrth symud ymlaen, bydd y timau adnoddau Cymunedol yn chwarae rhan ganolog yn y llif effeithiol ac effeithlon o'r ysbyty yn ôl i'r gymuned.

Cronfa Gofal Integredig (ICF) - yn ystod y flwyddyn, mae Ynys Môn wedi bod yn gweithio ochr yn ochr â'u partneriaid i ddatblygu ystod o brosiectau a gwasanaethau a fyddai'n cyrraedd angen ein cymunedau - angen sydd wedi'i addasu oherwydd pandemig covid-19. Mae enghreifftiau o'r gwaith wedi'u hintegreiddio yn y prosiectau a ffurfiwyd wrth symud ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Mae'r ddau brosiect isod yn rhagflas o'r gwaith a gwblhawyd.

Mae **Bwyd Da Môn** yn Gwmni Budd Cymunedol a sefydlwyd fel menter gwastraff bwyd/rhannu bwyd gyda'r nod o fynd i'r afael â thlodi bwyd, sicrhau bod modd cael at fwy o gynnyrch ffres, gwella sgiliau coginio cymunedol, a sicrhau bod mentrau bwyta'n iach yn gynhwysol, yn hygyrch ac yn cwrdd ag anghenion a nodwyd yn lleol.

Mae canolbwynt cymunedol wedi'i ddatblygu o amgylch y cysyniad o siop nid er elw, fydd yn aildosbarthu cynnyrch o ystod o archfarchnadoedd a chynhyrchwyr bwyd eraill. Bydd y siop yn glwb bwyd yn seiliedig ar aelodaeth, a'i nod yw cyflenwi cynnyrch ffres yn bennaf. Nod y prosiectau yw rhoi gwerth am arian i deuluoedd a lleihau'r ddibyniaeth ar fanciau bwyd.

Swyddog Cymorth Digidol - Yn dilyn effeithiau COVID 19 wrth newid y ffordd y gall y byd gael at wasanaethau, bydd y prosiect hwn yn edrych ar sut ydym yn cefnogi cymunedau i ddod yn ddigon hyderus i gael at Wasanaethau Iechyd ar-lein a chreu gwell dealltwriaeth o sut y gall gweithredu'n ddigidol, mewn gwirionedd, roi cefnogaeth effeithlon ac effeithiol i'r agenda ymyrraeth gynnar trwy ei gwneud yn bosib i bobl gael gafael ar wybodaeth a chynghor ar adeg ac mewn lle sydd fwyaf addas iddynt.

Oherwydd COVID 19, gwelwyd gostyngiad syfrdanol yn nifer y bobl sy'n gallu cael at Wasanaethau Iechyd yn gorfforol, gyda llawer o apwyntiadau bellach yn cael eu cynnal dros y ffôn neu drwy apiau ar-lein. I lawer o bobl yn ein cymunedau, mae'r symudiad sydyn tuag at apwyntiadau ac ymgynghoriadau ar-lein wedi eu gadael yn teimlo'n fwy datgysylltiedig nag erioed, oherwydd rhwystrau megis dim rhyngwrwyd neu ddyfeisiau i fynd ar-lein, sgiliau a hyder i ddefnyddio'r systemau newydd neu ddim cefnogaeth gan ffrindiau neu deulu i'w rhoi ar ben ffordd gyda'r dechnoleg.

Mae'r Gronfa Gofal Integredig wedi'i hymestyn am flwyddyn ychwanegol i 21-22 ac mae hyn wedi arwain at ymestyn y rhan fwyaf o brosiectau gwerthfawr sydd wedi bod yn rhedeg dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Mae'r holl brosiectau hyn wedi'u hintegreiddio yn y gymuned sy'n cyfrannu at ATAL ac yn arfogi unigolion i allu aros gartref yn eu cymunedau cyhyd ag y bo modd ac ymestyn gweithgareddau a chyfleoedd cymunedol ar draws holl grwpiau'r gronfa gofal integredig

Ar y 1^{af} o Ionawr 2020, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei God Ymarfer Rhan 10 diwygiedig (Eiriolaeth). Mae modd gweld copi yn <https://gov.wales/advocacy-services-code-practice>. Mae Awdurdodau Lleol yn gyfrifol am sicrhau bod y Cod Ymarfer newydd yn rhan annatod o arfer beunyddiol ac rydym yn falch o gadarnhau ein bod yn rhan o'r Trefniant Rhanbarthol ar gyfer Eiriolaeth Annibynnol Broffesiynol i blant. Yn ystod y flwyddyn hon, cafodd cyfanswm o 99 o blant a phobl ifanc Eiriolaeth Seiliedig ar Faterion oedd yn cynnwys 211 o faterion. Daeth cyfanswm o 29 o gyfeiriadau Cynnig Gweithredol i law'r darparwr yn ystod y flwyddyn hon.

Mewn perthynas â Gwasanaethau Oedolion, mae gennym gytundeb lefel gwasanaeth gyda Gwasanaeth Eiriolaeth Gogledd Cymru yn ei ddarparu ac rydym yn hyrwyddo'r arfer hwn fel rhan o'n harfer beunyddiol. Yn ystod chwe mis olaf y flwyddyn, gwnaeth Gwasanaeth Eiriolaeth Gogledd Cymru 98 o gysylltiadau.

Mae'r **Strategaeth Cyfleoedd Diwrnod Anabledd Dysgu** wedi'i chymeradwyo gan y Cyngor a chafwyd cytundeb am ymgynghoriad llawn ar ddatblygu darpariaeth gymunedol (yn seiliedig ar ganlyniadau unigol) ledled yr ynys. Yn anffodus, oherwydd yr ymateb i COVID-19 a'r cyfyngiadau lleol ar deithio a chyswllt wyneb yn wyneb, ni fu'n bosibl cynnal yr ymgynghoriad. Mae grŵp llywio'r prosiect wedi parhau i gwrdd a thrwy ddefnyddio'r grant Cronfa Gofal Integredig, sefydlwyd swydd datblygu adnoddau cymunedol newydd. Cafwyd cryn dipyn o gynnydd o ran nodi adnoddau cymunedol yn ardal Caergybi a chynigir ymestyn y gwaith hwn i weddill yr ynys yn ystod y flwyddyn. Mae rhaglen o weithgareddau a chyfleoedd wedi'i chyd-gynhyrchu gyda phobl ag anableddau dysgu. Cynigir, hefyd, gryfhau ein trefniadau comisiynu gyda darparwyr allanol i sicrhau bod darpariaeth yn y dyfodol yn cwrdd â chanlyniadau unigol ac yn hyrwyddo dilyniant ac annibyniaeth trwy'r gefnogaeth a gynigir.

Cyllideb Gyfun - mae gwaith wedi parhau i symud ymlaen i ddatblygu cyllideb gyfun gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ar gyfer rhoi gofal a chymorth a llety i bobl ag anableddau dysgu sydd ag anghenion cymhleth. Mae cytundeb Adran 33 wedi'i ddatblygu ac mae cynllun gweithredu lleol wedi'i sefydlu. Y nod yw sicrhau y nodir anghenion pobl yn gynnar ac y cânt eu diwallu mewn modd amserol a goresgyn rhwystrau arferol i ddarpariaeth (gan gynnwys cyllid) trwy arferion integredig a gwneud penderfyniadau. Mae'r prosiect hwn wedi elwa ar gefnogaeth y rhaglen Trawsnewid Anabledd Dysgu Rhanbarthol.

Plant a Theuluoedd

Gan weithio gyda Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Ynys Môn, mae **Voices for Care** wedi cynyddu aelodaeth y grŵp lleol yn sylweddol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, gan fynd o 0 i 4 ac maent, bellach, yn cynnal cyfarfodydd rheolaidd. Er bod Covid-19 wedi cael effaith ar hyn, mae cyfarfod yn rhithwir wedi bod yn fodd i bobl ifanc a leolir y tu allan i Ynys Môn ddod i'r cyfarfodydd, ond mae yna frwdfrydedd i gynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb, unwaith y caniateir inni wneud hynny'n ddiogel. Mae dau ddigwyddiad allgymorth wedi'u cynnal, y ddau ohonynt yn llwyddiannus yn recriwtio aelodau newydd a chynnal aelodau cyfredol. Dros yr ychydig fisoedd nesaf, bydd Voices from Care yn gweithio gyda'n pobl ifanc, sydd wedi cynnig prosiect i roi gwybodaeth am y grŵp, recriwtio aelodau newydd o bosibl, a chaniatáu i boblogaeth Ynys Môn ehangach, sydd â phrofiad o ofal, gael eu mewnbwn ar hunaniaeth y grŵp.

Y weledigaeth gyffredinol ar gyfer y prosiect Un Drws Ffrynt yn Ynys Môn fyddai creu un pwynt mynediad am gefnogaeth gyda'r sbectrwm cyfan o anghenion ar gyfer teuluoedd. Mae hyn yn cynnwys cam-drin domestig, iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, tai a diogelu plant neu oedolion, a llawer mwy, hefyd. Rhagwelwn y byddai hyn yn cael ei wneud fesul cam, dros gyfnod o amser. Byddai cam cychwynnol y prosiect yn canolbwyntio ar gyfeiriadau a wneir at Deulu Môn, yr Hyb gwybodaeth, cyngor a chymorth ar gyfer gwasanaeth plant a theuluoedd Ynys Môn.

Nodau Un Drws Ffrynt:

- nodi risgiau ac anghenion ar y cyfle cyntaf o fewn teuluoedd sy'n mynd drwy gam-drin domestig
- cefnogi oedolion a phlant bregus i gael ymateb cyflym ac effeithiol i roi sylw i'r anghenion yn eu teulu cyn cwrdd â'r trothwyon diogelu
- lliniaru effaith Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod ar blant a phobl ifanc a lleihau nifer yr achosion o'r profiadau hyn yn y dyfodol
- Lleihau cyfradd y cyfeiriadau at y gwasanaeth
- Lleihau nifer y troseddau y rhoddir gwybod amdanynt sy'n ymwneud â cham-drin domestig ar yr ynys
- Datblygu gwasanaethau cyfredol a newydd yn seiliedig ar anghenion a risgiau.
- Datblygu llwybrau ar gyfer gwasanaethau sy'n dibynnu ar angen a risg.

Yn ystod 2020-21, mae cyfanswm o 154 o blant wedi'u trafod yn y cyfarfodydd un drws ffrynt yn ystod y flwyddyn. Mae aelodaeth y cyfarfod wedi cynyddu ac mae bellach yn cynnwys darparwyr iechyd meddwl y trydydd sector PARABL, GORWEL, Heddlu Gogledd Cymru, Addysg, gwasanaethau cymorth tai, a gwasanaethau iechyd. Cynhelir archwiliad a gwerthusiad o'r prosiect un drws ffrynt ym mis Ebrill a mis Mai 2021.

Ffurfiwyd yr **Hyb Cymorth Cynnar** mewn ymateb i'r gwaith a gwblhawyd yn y "rhaglen Gweithredu Cynnar Gyda'n Gilydd" ar yr ymateb amlasiantaethol i brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod a gofynion deddfwriaethol a rheoliadol eraill sy'n anelu at ddarparu gwasanaethau cost-effeithiol o ansawdd gwell, sy'n sicrhau canlyniadau da i bawb yn Ynys Môn. Yn bennaf, mae'r rhain yn ymwneud â:

- Gofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) (2014) i sicrhau bod modd i deuluoedd gael at wybodaeth, cyngor a chefnogaeth berthnasol cymaint â phosibl yn eu cymunedau er mwyn adeiladu lles a gwytnwch.
- Ymateb parhaus Cyngor Sir Ynys Môn (Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau) i bedwar o 12 o argymhellion Arolwg Gwasanaethau Plant (2015) Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru. Mae'r rhain yn ymwneud â sicrhau bod ymyrraeth gynnar, fwy integredig ar gael i blant a theuluoedd trwy weithio'n agosach mewn partneriaeth a rhannu gwybodaeth yn well.

Mae aelodaeth a phresenoldeb asiantaethau yn yr Hyb yn parhau i fod yn gryf. Mae cyfanswm o 275 o blant wedi'u trafod yn yr Hyb yn ystod 2020/21. Mae pob un o'r plant hynny a'u teuluoedd wedi cael cynnig gwasanaethau cymorth.

Mae'r **Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau** wedi bod yn mynd i'r Hyb Cymorth Cynnar sydd bob pythefnos (a gynhelir fel cyfarfod rhithwir *Teams*), Cyfarfodydd *Teams* Cydlynwyr Ardal Lleol Medrwn Môn a Chyfarfodydd Staff Medrwn Môn.

Ers i COVID-19 ddod i'r amlwg, mae'r Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau wedi parhau i gefnogi'r rhai a gyfeiriwyd atom trwy gyswllt ffôn, cyfarfodydd *Zoom* ac e-bost gan sicrhau bod y teuluoedd yn gallu cael at adnoddau priodol yn ystod yr amser anodd hwn. Derbynnir cyfeiriadau trwy'r Hyb Cymorth Cynnar a Gwasanaeth Cyswllt Cymunedol Môn.

- Rhannu adnoddau ar-lein perthnasol â defnyddwyr gwasanaeth yn ystod y cyfnod clo (Gweithgareddau rhithwir, adnoddau hyfforddi, celf a chrefft ar-lein ac adnoddau iechyd meddwl).
- Wedi rheoli a dosbarthu'r Grant Cymunedol Plant a Theuluoedd a'r Gronfa Cadw'n Actif ar gyfer grwpiau cymunedol ledled yr ynys.
- Gweithio mewn partneriaeth - Swyddogion Lles, Timau Cymorth Lleol, banciau bwyd lleol, meddygfeydd, Menter Môn, Gwasanaethau Ieuencid, Gweithredu dros Blant, Tîm o Amgylch y Teulu, Gwasanaethau Ieuencid Gwynedd. Aethpwyd i sesiynau Cwrdd â'r Timau gydag Adran Tai Ynys Môn, Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol a'r Gwasanaeth Tân.
- Gweithio ochr yn ochr â Menter Môn ac Age Cymru gyda'u Prosiect Ffrind drwy'r Post.
- Edrych i'r dyfodol - ynghyd â chydweithwyr, cyflwyno enghreifftiau da i'r prosiect o weithio o fewn y pum canllaw lles i greu catalog o gyfryngau ar gyfer y prosiect, ynghyd â'r Cydlynwyr Ardal Lleol, cymryd rhan mewn cyfarfodydd tîm Hunandrefnu i greu a chynhyrchu llyfryn astudiaeth achos newydd Medrwn Môn
- Gweithio ochr yn ochr ag Age Cymru i gynhyrchu fideos addysgiadol byr am ddefnyddio gwasanaethau lleol ar gyfer eu sianel *YouTube*.

At hyn, neilltuwyd dyletswyddau ychwanegol i'r Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau yn ystod yr amser hwn; cefnogi cydlynwyr grwpiau gwirfoddol ar draws yr ynys, a rheoli'r banc gwirfoddolwyr, darparu adnoddau a gwybodaeth berthnasol a hefyd gydlynwyr ceisiadau casglu presgripsiynau ledled yr ynys. Rydym wedi cydlynwyr a recriwtio gwirfoddolwyr ar gyfer y prosiectau a ganlyn -

- Cyflwyno'r brechlyn Covid yn Ysbyty Penrhos Stanley.
- Gyrwyr gwirfoddol sy'n ei gwneud yn bosibl i bobl fynd am eu hapwyntiadau brechlyn.
- Gwasanaeth cyfeillio'r Groes Goch ac Age Cymru
- Ymateb Cymru 4x4 / derbynwyr galwadau gwirfoddol.

Mae'r Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau wedi gweithio gyda 43 o blant yn ystod y flwyddyn.

Blaenoriaethau 2020-21:

- Cyflawni ein hagenda integreiddio gyda phartneriaid iechyd a'r Trydydd sector yn ein Timau Ailalluogi Cymunedol mewn tri safle dynodedig ar yr ynys.
- Cwblhau gwaith aildendro a gweithredu'r Gwasanaeth Newydd, Byw â Chefnogaeth.
- Ymgynghori ynghylch ein Strategaeth Cyfleoedd Diwrnod Anableddau Dysgu Newydd, a'i mabwysiadu a'i gweithredu.
- Parhau i wreiddio a hyrwyddo gwaith y Cydlynwyr Teuluoedd a Chymunedau

SA1 – Pa wahaniaeth wnaethon ni?
Roedd 96.02% o bobl yn byw'n annibynnol gartref ar ôl cael eu hailalluogi
Mae 87% o asesiadau Plant yn cael eu cwblhau cyn pen 42 diwrnod
Mae 99.56% o Benderfyniadau ein Rheolwyr Gwasanaethau Plant yn cael eu cwblhau o fewn 24 awr
Beth mae ein pobl yn ei ddweud?
Diolch am yr e-bost ac am yr holl gefnogaeth a help a roesoch i [...]. Unwaith eto, diolch am eich holl gefnogaeth, mi oeddwn bob amser yn teimlo bod buddiannau gorau mam wrth galon eich penderfyniadau. Mi deimlais i hefyd fod eich ymatebion yn rhai pwylllog ac wedi'u hystyried.
Roedd aelod o'r teulu eisiau i mi drosglwyddo pa mor ddiolchgar oedd o'r gwasanaeth a gafodd gan y gweithiwr cymdeithasol, y Gwasanaethau Cymdeithasol a Carelink mewn perthynas ag argyfwng diweddar, a'i fod wedi gwneud argraff arno. Dywedodd fod y modd y cynyddwyd gwasanaethau mor gyflym, a'r gefnogaeth a gafodd, a sut y gwnaeth hyn helpu ei fam i barhau i fyw gartref gyda'i dad, wedi gwneud argraff arno.
Mae [rhiant] yn dweud wrtha i fod pawb y mae hi wedi cwrdd â nhw wedi bod yn hyfryd ac nad dyna oedd hi wedi'i ddisgwyl pan gafodd wybod gyntaf y câr cyswllt ei oruchwyllo
Roedd [plentyn] wedi cyflawni ei holl ganlyniadau, gwelsom gynnydd yn ei hyder, ei les emosïynol, a'i allu i reoli teimladau anodd. Mae'n glod enfawr i [gweithiwr cymdeithasol] o'ch tîm am y gwaith a gwblhaodd efo'r teulu tra bod yno bryderon diogelu.

Diolch am ofyn [sut mae rhiant] Rwy'n ei werthfawrogi'n fawr!
Dim ond eisiau dweud eich bod wedi gwneud i mi deimlo mor gartrefol pan wnaethoch
ymweld yr wythnos diwethaf. Roeddech chi'n help garw i mi yn rhoi rhif gwahanol
wasanaethau i mi ac egluro pethau'n iawn ac ati. Rwy'n gwerthfawrogi eich bod chi'n
helpu cymaint, felly diolch eto!

Safon Ansawdd 2

Gweithio gyda phobl a phartneriaid i warchod a hyrwyddo iechyd corfforol a meddyliol a lles emosiynol pobl

Oedolion

Defnyddiwyd cyllid Cronfa Gofal Integredig Llywodraeth Cymru i gefnogi nifer o brosiectau trwy gydol y flwyddyn a soniwyd am rai ohonynt yn gynharach yn y flwyddyn. Mae enghraifft arall o weithio gyda phartneriaid i hyrwyddo cynhwysiant trwy ddefnyddio dulliau digideiddio i'w gweld yn yr astudiaeth achos isod:

ICF community HUB
Liaison Post Q4 Rep

Mae rhagor o enghreifftiau o weithio mewn partneriaeth, defnyddio cyllid Cronfa Gofal Integredig a chanolbwyntio ar les i'w gweld yn ein Cynllun Tro Da Seiriol - gweler yr astudiaeth achos isod:

SGTS CASE
STUDY.docx

Buom hefyd yn gweithio gydag Age Cymru a Swyddog Ymgysylltu Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaldr i ddarparu **adnoddau fideo** fel bod modd i bobl gael gweld sut mae pethau wedi newid yn ein meddygfeydd, siopau ac adeiladau cymunedol lleol o ran mynediad, systemau un ffordd, gofynion i ddiheintio dwylo a gwisgo masgiau wyneb. Nod hyn yw helpu i godi hyder y rhai nad ydyn nhw wedi gadael eu cartrefi ers y cyfnod clo trwy ddangos iddyn nhw sut mae'r adeiladau hyn yn edrych cyn iddyn nhw fentro allan eu hunain. Mae modd argraffu'r fideos hefyd i'w dangos i'r unigolion hynny nad oes modd iddynt gael at y rhyngwyd. Mae modd gweld cyfres o'r fideos hyn ar sianel YouTube *Anglesey Get There Together*:

https://www.youtube.com/channel/UCiSihFCA5cNjnsj7Lyy_ssA/?reload=9

Rydym hefyd wedi datblygu fideo ar gyfer ein prosiect i roi gwybod i'r gymuned ehangach am ein gwaith:

<https://drive.google.com/file/d/11eVGC1iSKujRlaApLnb4zJryII7PasCy/view?usp=sharing>

Trwy gydol y pandemig mae'r Cydlynwyr Ardal Lleol hefyd wedi parhau i fynd i'r Timau Adnoddau Cymunedol newydd ar draws yr Ynys ac maent yn gweithio'n amlddisgyblaeth

(Cynnwys o'r tabl yn y ddogfen Word isod i'w gynnwys)

Adroddiad
Comisiynydd Pobl 1.

Defnyddiwyd Cronfa Gofal Integredig Llywodraeth Cymru i brynu adeilad yng nghanol y dref yn Llangefni, i gefnogi Mencap Môn a rhoi iddynt Hyb yng nghanol Ynys Môn, fel bod modd iddynt roi eu gweledigaeth ar waith - “byd lle mae pobl ag anabledd dysgu yn cael eu gwerthfawrogi'n gyfartal, eu bod yn cael clust a chael eu cynnwys”. Oherwydd Covid-19, mae'r Hyb wedi bod ar gau yn ystod rhan helaeth o'r flwyddyn ond mae Mencap Môn wedi bod yn brysur yn cynnal sesiynau rhithwir ar gyfer ei aelodau a'r gobaith yw y bydd gweithgareddau'n aildechrau cyn bo hir, unwaith y bydd cyfyngiadau'n caniatáu.

Mae'r tîm **Gwasanaethau Cymorth Cymunedol Iechyd Meddwl** yn hwyluso ystod o gyfleoedd i bobl gymryd rhan mewn cyfleoedd cymunedol a hamdden ac ennyn diddordeb ynddynt ac, felly, **wella lles**, lleihau arwahanrwydd cymdeithasol a hyrwyddo gwytnwch a chefnogaeth cymheiriaid. Yn ystod ymateb COVID-19, bu'n rhaid rhoi'r gorau i lawer o weithgareddau cymunedol a chyflwynodd y tîm ystod o gyfleoedd i bobl gadw mewn cysylltiad a chymryd rhan mewn gweithgareddau cymdeithasol a dysgu 'rhithwir'. Cysylltwyd yn rheolaidd ag unigolion a gefnogir a, lle bo angen, cyfeiriwyd at ffynonellau cymorth eraill. Datblygwyd pecynnau gwybodaeth brys a'u rhannu â phobl oedd yn byw mewn llety â chymorth er mwyn sicrhau bod cefnogaeth briodol ar gael bob amser.

Plant a Theuluoedd

Ffurfiolodd gynrychiolwyr awdurdodau lleol o Gynghorau Gwynedd a Môn weledigaeth ar y cyd i ddatblygu cerdyn **Adnabod Gofalwyr Ifanc** ar gyfer Gwynedd a Môn, a hynny mewn partneriaeth â Gweithredu dros Blant sydd â Chytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r ddau awdurdod i gyflwyno gwasanaethau i Ofalwyr Ifanc yn eu siroedd. Ymgwymerwyd â'r datblygiad yn unol â'r consensws o'r adborth uniongyrchol gan ofalwyr ifanc y byddai'n well ganddynt gael cerdyn adnabod digidol, y buasem ni'n mynd at Ymddiriedolaeth y Gofalwyr a Llywodraeth Cymru i ystyried y posibilrwydd y gallwn edrych ar yr opsiwn hwn fel rhan o'r cerdyn adnabod Gofalwyr Ifanc a gyflwynir ledled Cymru.

Bu i ni weithio ar y cyd â dylunydd graffig i gynhyrchu prototeip yr ymgynghorwyd â'n pobl ifanc yn ei gylch, cyn cytuno ar ddyluniad terfynol. Cynhaliwyd lansiad rhanbarthol ar yr 16^{eg} o Fawrth, a byddwn yn treialu'r Ap mewn pedair ysgol yn rhymor Haf 2022, cyn ei lansio'n llawn ym mis Medi 2022.

Cymraeg: <https://vimeo.com/520711287/7574591e6f>

English: <https://vimeo.com/520847863/21c214b1bb>

Blaenoriaethau 2020-21:

- Parhau i weithio gyda sefydliadau'r trydydd sector i wella ymateb y gymuned i ymyrraeth gynnar
- Un Drws Ffrynt - gwreiddio hyn er mwyn rhoi'r gefnogaeth gywir i ddioddefwyr camdriniaeth ddomestig
- Agenda Atal - gwella hyn trwy barhau i ddatblygu Hyb Cymorth Cynnar
- Cydlynwyr Asedau Lleol Plant

SA2 - Pa wahaniaeth wnaethon ni?
Roedd angen gofal preswyl ar 465 o oedolion ar ryw adeg yn ystod y flwyddyn (o gymharu â 523 yn 2019/20, 518 yn 2018/19 a 573 yn 2017/18).
Roedd 327 o oedolion mewn gofal preswyl ar yr 31ain o Fawrth, 2019 (o gymharu â 316 yn 2019/20, 375 ar 31/03/18 a 366 yn 31/03/17).
Mae gweithiwr cymdeithasol wedi'i neilltuo i 100% o Blant sy'n Derbyn Gofal, fel ag yn 2019/20
Beth mae ein pobl yn ei ddweud?
Wedi gwneud sylw ar ba mor gadarnhaol ydi'r berthynas rhwng yr Awdurdod Lleol a staff y Bwrdd Iechyd yn y Timau Anableddau Dysgu, oherwydd eu pwrpas cyffredin, i roi gofal a chefnogaeth i unigolion ag anabledd dysgu.

Diolch yn fawr am yr holl gefnogaeth a sicrhau yr ymdriniwyd â phhecyn gofalu ac apwyntiadau meddygol [defnyddiwr gwasanaeth]. Yn yr amser byr yr oeddech chi gyda'r gwasanaethau Oedolion mi gyflawnoch chi gymaint. Yn aelod o'r teulu, i'ch cael chi yno bob amser yn barod i wrando a chynorthwyo a bod â chymaint o amynedd i wrando ar ein holl bryderon, rydyn ni'n ddiolchgar iawn. Yn bersonol, rwy'n teimlo eich bod yn bendant wedi gwneud gwahaniaeth i ni fel teulu ac roedd cael rhywun mor garedig, mor werthfawr [...] Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ffodus iawn i gael Gweithiwr Cymdeithasol mor wych.
Ni fedr geiriau wir fynegi pa mor ddiolchgar ydw i i chi i gyd am y gofal a'r sylw cystal a roesoch i [defnyddiwr gwasanaeth]. Fedra i ddweud dim, mond diolch yn fawr iawn i chi i gyd.
Mae wedi bod yn bleser bod yn deulu cleient, mae eich empathi, eich dealltwriaeth a'ch derbyniad wedi helpu i dorri trwy bethau a bod yn fodd i ni fel teulu ddechrau adfer yn sgil y problemau yr ydym wedi'u hwynebu hyd yma. Rydych chi wedi helpu i adfer fy ffydd yng nghymorth asiantaethau proffesiynol.
[Yn sgil cymorth y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd] Mae llawer llai o ddadlau ar yr aelwyd. Os oes dadl, mae'r genod yn medru cerdded i ffwrdd – rhywbeth nad oedd yn digwydd o'r blaen. Maent i gyd yn siarad yn agored gyda'i gilydd ac yn fwy parchus tuag at ei gilydd. Mae yna newid cadarnhaol wedi bod.

Safon Ansawdd 3

Gwarchod a diogelu pobl rhag camdriniaeth, esgeulustod neu niwed

Trefniadau Diogelu Corfforaethol

Mae “diogelu” yn parhau i fod yn gyfrifoldeb i bawb yn y Cyngor. Mae'r Awdurdod Lleol wedi:

Cyflawniadau cyffredinol

- Mae'r Bwrdd Diogelu Corfforaethol Strategol yn parhau i roi arweinyddiaeth a llywodraethiant i drefniadau diogelu corfforaethol y sefydliad.
- Yn ystod cyfnod Covid bu i ni ddatblygu'r ymgyrch “Llygaid a Chlustiau”, yn ymateb i'r gostyngiad yn lefel yr adroddiadau diogelu yn ystod camau cychwynnol y cyfyngiadau. Mae wedi canolbwyntio ar annog y cyhoedd i fod yn effro i gam-drin plant ac oedolion sydd mewn perygl, ac adrodd ar achosion.
- Yn rhan o'n hymateb i'r pandemig, buom yn gweithio'n agos gydag asiantaethau partner, grwpiau gweithredu gwirfoddol a chymunedol i hyrwyddo gwynnwch cymunedol a theuluol.
- Mae gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd yn rhan hanfodol o'r broses ddiogelu i staff sy'n cymysgu â phlant neu oedolion bregus. Rydym wedi cryfhau ein trefniadau wrth fabwysiadu E-system swmp y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Mae hyn yn helpu i atal oedi mewn cyflogaeth, yn dileu gwallau mewn data cymwysiadau datgelu ac yn lleihau gwaith gweinyddol.

Gwasanaethau Oedolion

Prif gyflawniadau

- Lansio Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019
- Wedi parhau i gwrdd â'n rhwymedigaethau statudol yn ystod y pandemig. Bu i ni ychwanegu at gyflawniadau blaenorol ein Tîm Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid a chynnal asesiadau rhithwir i ddiogelu unigolion rhag cael eu hamddifadu o'u rhyddid heb awdurdod cyfreithiol.
- Cynllunio ar gyfer gweithredu'r Trefniadau Diogelu Rhyddid. Mae'r gwaith cwmpasu cychwynnol wedi'i gwblhau ac mae asesiad o'r effaith yn lleol, a fydd yn llywio'r cynllun ariannol, y gweithlu a'r gweithredol, ar y gweill.
- Gweithio'n agos gyda'r gwasanaethau yr ydym yn eu comisiynu trwy gyfnod y pandemig, i sicrhau bod ansawdd y gofal yr oeddent yn ei roi trwy ofal cartref, byw â chymorth a chartrefi gofal tymor hir, yn parhau'n ddiogel.

- Dengys gwaith gwerthuso ymarfer y gall y dinesydd fod yn hyderus bod gweithwyr cymdeithasol yn gweithio'n agos gyda gweithwyr proffesiynol eraill i gadw oedolion sydd mewn perygl yn ddiogel
- Y bydd gweithwyr cymdeithasol yn ymateb yn amserol os oes pryderon ynghylch eu diogelwch.
- Bod gweithwyr cymdeithasol yn gweithio'n agos gyda gweithwyr proffesiynol eraill i roi cymorth i unigolion sy'n esgeuluso eu diogelwch a'u lles eu hunain.

Gwasanaethau Plant Prif Gyflawniadau

- Lansio Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019
- Mae dyletswyddau statudol wedi parhau i gael eu cyflawni. Mae staff wedi dangos eu bod yn gallu addasu a gweithio'n greadigol gyda theuluoedd.
- Mae gwaith amlasiantaethol wedi parhau, gyda chyfarfodydd yn cael eu cynnal yn rhithwir; mae hyn yn cynnwys Cynadleddau Achos Amddiffyn Plant. Mae teuluoedd wedi croesawu rhai o'r newidiadau hyn.
- Bu gwaith cadarnhaol rhwng y Gwasanaethau Plant a'r Gwasanaethau Dysgu i roi cymorth i blant bregus, gyda nifer o ysgolion yn rhoi cymorth i blant ddysgu gartref trwy roi gliniaduron a thaflenni gwaith i rieni.
- Mae data perfformiad yn dangos y gall plant a'u teuluoedd fod yn hyderus
 - bod penderfyniadau amserol i bob adroddiad lle mae amheuaeth o gam-drin neu esgeuluso plant
 - nad oes rhestr aros ar gyfer neilltuo achosion lle mae angen ymholiadau diogelu
 - ceir ymateb cyflym a chynhwysfawr i adroddiadau diogelu, gyda gwaith asesu a rheoli risg amlwg.
- Gweithio'n galed i sicrhau bod plant â phrofiad o ofal wrth wraidd eu proses adolygu.

Blaenoriaethau ar gyfer 2019/20

- Parhau i wreiddio Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019
- Parhau i roi'r unigolyn wrth galon yr hyn yr ydym yn ei wneud
- Paratoi ar gyfer dyfodiad y Safonau Gwarchod Rhyddid.

SA3 - Pa wahaniaeth wnaethon ni?
Cwblhawyd 92.31% o ymholiadau Amddiffyn Oedolion o fewn saith diwrnod (91.30% yn 2019/20)
Cwblhawyd 276 o asesiadau Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid yn ystod y flwyddyn (259 yn 2019/20)

O'r plant hynny a roddwyd ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn ystod y flwyddyn, mae 8.14% wedi bod ar y gofrestr o'r blaen, dan unrhyw gategori yn y 12 mis diwethaf
258 diwrnod (ar gyfartaledd) ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn ystod y flwyddyn (224 yn 2019/20)
Cynhaliwyd 90.12% o'r holl Adolygiadau Amddiffyn Plant ar amser (94.27% yn 2019/20)
Mae gweithiwr cymdeithasol wedi'i neilltuo i 100% o Blant sy'n Derbyn Gofal
Mae gweithiwr cymdeithasol wedi'i neilltuo i 100% o blant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant.

Safon Ansawdd 4

Annog a chefnogi pobl i ddysgu, datblygu a chymryd rhan mewn cymdeithas

Oedolion

Ar Ynys Môn, sefydlwyd Partneriaeth i roi cymorth i'r rhai bregus yn ein cymunedau yn ystod wythnosau cyntaf y pandemig. Mae modd gweld y datganiad gweithio ar y cyd rhwng Cyngor Ynys Môn, Medrwn Môn a Menter Môn yma:

<https://www.mentermon.com/wp-content/themes/Mentermon/img/darkLogo.jpg>

<https://www.anglesey.gov.uk/en/newsroom/news/anglesey-committed-to-support-volunteers-who-help-the-islands-vulnerable?fbclid=IwAR2SEYwIV-iRq55E1bKqE-LIEtXHdEAZlqxhjMSmsCpK6anr1hJM1doNVEY>

Datblygwyd canllawiau cymunedol Covid -19 a gwybodaeth bwysig arall, gweler y ddolen isod. Yn y ddolen, hefyd, ceir manylion cyswllt cydlynwyr cymunedol a chwmnïau dosbarthu bwyd.

<https://www.mentermon.com/en/covid-19/>

Mae'r bartneriaeth yn gweithredu tair ffrwd waith, sy'n cynnwys:

- Cyfeillio a lles (gan gynnwys y grŵp sy'n cysgodi)
- Ffrwd gwaith bwyd - yn cynnwys y banc bwyd a pharseli bwyd Neges
- Gwirfoddoli - gwirfoddolwyr arbenigol a chymunedol yn gweithio ledled yr Ynys.

Er gwaethaf y pandemig, mae **Prosiect Rhagnodi Cymdeithasol Linc Cymunedol Môn** wedi rhagori ar ei dargedau eleni. Ar ôl symud staff i weithio gartref ym mis Mawrth, gweithiodd y tîm yn dda gyda Chyngor Ynys Môn, Clwstwr Meddygon Teulu, a Menter Môn i sicrhau bod eu llwyth achosion cyfredol a chyfeiriadau newydd yn dal i allu derbyn

gwasanaethau hanfodol - gan gynnwys gwybodaeth (trwy roi taflenni trwy ddrysau'r rheini nad ydynt ar-lein), mynediad i fanciau bwyd, neges a meddyginiaethau a phresgripsiynau.

Mae gan **Gydlynwyr Ardal Lleol** lwyth achosion cyfeirio o hyd at 60 unigolyn yr un am y flwyddyn, fel arfer, ond, eleni, mae'r niferoedd wedi cynyddu'n ddramatig oherwydd COVID ac erbyn hyn mae gennym 366 o bobl dros 25 oed yn agored i'r prosiect.

Gwelodd **Linc Môn** gynnydd mawr yn nifer y galwadau yn ystod y chwe mis cyntaf rhwng mis Mawrth a mis Medi, wrth i bobl gael trafferth gyda chyfyngiadau'r cyfnod clo. Gweithiodd swyddog Linc a Chydlynwyr Ardal Lleol i gefnogi'r Timau Cymorth Ardal a sefydlwyd yn lleol a phartneriaid i sicrhau bod pawb yn cael y cymorth a'r wybodaeth yr oedd eu hangen arnynt ar yr adeg iawn. Yn ystod y chwe mis rhwng mis Mawrth a mis Medi'r llynedd, cofnodwyd ffigurau Linc fel a ganlyn:

- 146 o gyfeiriadau newydd at **Gydlynwyr Ardal Lleol** - pobl nad ydynt eisoes ar ein llyfrau
- 1,800 o geisiadau i ddanfôn presgripsiwn (cost £240 am wiriad 'DBS' a delir gan glwstwr meddygon teulu - dim costau gwirfoddolwyr)
- 8,426 o alwadau Cadw mewn Cysylltiad a wneir gan **Gydlynwyr Ardal Lleol** a Gwirfoddolwyr Tîm Cymorth Ardal
- 160 o gyfeiriadau at Fanc Bwyd / Neges
- 12,125 Tro Da â 1689 o bobl
- 36 tîm cymorth ardal gyda dros 850 o wirfoddolwyr
- 2 x llythyr cysgodi (Llywodraeth Cymru) a rhestr galwadau ffôn (tua 300000 o bobl) - roedd **Gydlynwyr Ardal Lleol** yn gallu cysylltu â phobl ar y rhestr gysgodi nad oedd Cyngor Ynys Môn yn gallu cael gafael arnynt. Gwaith partneriaeth oedd hwn i sicrhau nad oedd pobl yn mynd heb gymorth a pharseli bwyd ac i roi gwybod iddynt fod LINC hefyd ar gael, pe bai angen.

Yn ystod COVID roeddem hefyd yn gallu dod â sefydliadau cyfeirio newydd i mewn i'r prosiect ac rydym wedi cael nifer o sesiynau cwrdd â'r tîm gyda phartneriaid i egluro iddynt yn union sut mae'r prosiect yn gweithio. Rydym wedi cynnal sesiwn unigol gyda staff SPOA Cyngor Ynys Môn, Gwasanaeth Tân Gogledd Cymru, Tîm Iechyd Meddwl Cymunedol, gweithwyr cymdeithasol Cyngor Ynys Môn a fforwm Darparwyr Cymorth Tai Cyngor Ynys Môn (29 Sefydliad Trydydd Sector). O hyn, rydym wedi agor llwybr cyfeirio newydd ar gyfer gwaith ataliol gyda'r fforwm Darparwyr Cymorth Tai ac wedi derbyn 19 o gyfeiriadau ym mis Ionawr a mis Chwefror gan y fforwm hwnnw.

Mae Cydlynwyr Ardal Lleol hefyd wedi gweithio ar brosiect i sefydlu **hybiau Rhithwir**. Sicrhawyd cyllid ar gyfer prosiect ar y cyd ag AGE Cymru Gwynedd a Môn a Chyngor Ynys Môn i dreialu ffordd rithwir i bobl gael at weithgareddau a fyddai wedi bod yn digwydd yn ein Hybiau Cymunedol. Mae canran uchel o bobl ar ein rhestrau cyfeir

io nad ydynt yn gallu gadael y tŷ i ymuno mewn gweithgareddau yn eu pentref a'u trefi lleol. At hyn, roedd y cyfnod clo'n cyfyngu pobl rhag unrhyw fath o weithgaredd cymunedol. Bydd y

prosiect hwn yn rhoi ffordd newydd i ni eu cael i gymysgu â phobl a chael cyfle i fynd i weithgareddau a defnyddio adnoddau cymunedol lleol. Bydd, hefyd, yn rhyddhau amser i'r Cydlynwyr Ardal Lleol weithio gyda'r agenda ataliol - gan geisio dod â'r rhai sydd ar fin bod yn anactif i mewn i'r prosiect.

Prosiect Medraf - yn ystod y pandemig, newidiodd canolbwynt y gwaith gofal heb ei drefnu, Medraf, o roi cymorth wyneb yn wyneb yn y tair adran Achosion Brys i roi cefnogaeth ffôn i unigolion y nodwyd bod angen y math hwn o gefnogaeth arnynt. Yn yr un modd, mae'r pandemig wedi cael effaith ar ofal sylfaenol Medraf, y gymuned Medraf a'r prosiectau gwaith Medraf ac nid ydynt wedi gallu datblygu yn ôl y disgwyl yn ystod y flwyddyn. Mae grŵp llywio rhaglen Medraf wedi'i sefydlu er mwyn adolygu'r prosiect Medraf yn ei gyfanrwydd a phenderfynu sut i gyflwyno'r model hwn yn y dyfodol.

Tîm Gweithredu Lleol y Gorllewin - yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ni chyfarfu'r tîm hwn oherwydd ymrwymadau partneriaid wrth ymateb i'r pandemig. Mae Bwrdd Partneriaeth **Gyda'n Gilydd dros Iechyd Meddwl Gogledd Cymru** (T4MH), (ymateb rhanbarthol i'r Strategaeth Genedlaethol Gyda'n Gilydd ar gyfer Iechyd Meddwl), wedi nodi bod angen adolygu'r timau er mwyn sefydlu sut maent yn ffitio i mewn i wneud penderfyniadau lleol ac isranbarthol. Mae gweithdy adolygu ar gyfer tîm y gorllewin wedi'i gynllunio ar gyfer diwedd Ebrill 2021.

Cronfa Gyfun Anabledd Dysgu - yn ystod y flwyddyn ddiwethaf mae gwaith ar lefel strategol wedi parhau i sefydlu'r gronfa gyfun trwy ddatblygu cytundeb Adran 33. Ar lefel weithredol, mae cynllun yn ei le i gyflwyno'r Gronfa Gyfun i ymarferwyr. Caiff effaith cyflwyno'r Gronfa Gyfun ei gwerthuso trwy'r tîm prosiect trawsnewid Rhanbarthol a'r Sefydliad Gofal Cyhoeddus (Oxford Brookes).

Mae Ynys Môn wedi sicrhau cyllid i ddatblygu model **Hyb Cymunedol Rhithwir** ar yr ynys. Cyn bo hir, wrth weithio gyda phartneriaid Medrwn Môn, Cynghrair Hyb Cymunedol, Cyngor Pobl Hŷn Ynys Môn a chanolfan Cydweithredol Cymru, byddir yn lansio canolbwynt cymunedol ar-lein mewn ymateb i gau hybiau cymunedol dros dro yn ystod argyfwng y coronafeirws.

Er y gallai rhai o'r cyfyngiadau gael eu codi dros yr wythnosau nesaf, rydym yn ofni mai llawer o'r bobl sy'n mynd i weithgareddau Hyb Cymunedol yw'r bobl sydd fwyaf mewn perygl ac, felly, y byddir yn gofyn iddynt gadw at bellter cymdeithasol, cysgodi a hunanynysu am y cyfnod hiraf. Gyda hyn mewn golwg, roeddem yn teimlo bod angen sicrhau bod y rhwystrau hyn sy'n atal rhyngweithio cymdeithasol a chymryd rhan yn cael eu goresgyn trwy sicrhau ffordd haws a fforddiadwy i gymdeithasu ar ei newydd wedd.

Byddwn yn gweithio i ddatblygu pecyn digidol a allai gyflwyno hyb cymunedol rhithwir. Byddai hyn yn fodd i bobl gymryd rhan yn eu gweithgaredd grŵp yn rhithwir a, hefyd, yn gyfle i gael sgysiau grŵp wyneb yn wyneb (yn ddigidol). Ymhlith y cynlluniau mae datblygu tudalen Facebook, gan gynnig syniadau dan amrywiaeth o themâu:

Pobl Hŷn - atebion i unigrwydd ac arwahanrwydd cymdeithasol tymor hir.
Celfyddydau a Diwylliant - pethau i'w gweld a'u gwneud ar-lein.
Iechyd Meddwl a Lles - gweithgaredd cadarnhaol.

Er mwyn cyflawni hyn, byddai angen i ni sicrhau bod gan bobl y dechnoleg angenrheidiol i ddefnyddio'r Hyb Rhithwir. Byddai angen i ni hefyd sicrhau bod modd i bobl nad ydynt ar y we ar hyn o bryd gysylltu â darparwr gwasanaeth ac, fel rhan o'r pecyn, byddwn yn datblygu canllawiau hawdd eu defnyddio, ynghyd â chymorth technegol gan Medrwn Môn a CO-OP Cymru.

Rydym hefyd yn gweld hwn fel cyfle i gryfhau a chynnal ein hymgysylltiad â phobl hŷn a gofalwyr a byddwn yn ei gwneud yn bosib i gyfarfodydd megis grwpiau cymorth gofalwyr, Cyngor Pobl Hŷn a Fforymau gadw cysylltiad a sicrhau bod eu lleisiau'n dal i gael eu clywed yn ystod y Pandemig.
Bydd y prosiect cychwynnol yn gweithio gyda phum Hyb Cymunedol ar wahân a chydag un o'n grwpiau gweithredu Covid19 Cymunedol mwy gweithredol.

Fel rhan o'r prosiect hwn, rydym hefyd wedi datblygu'r wefan CYMUNED. Bydd hon yn cael ei lansio yn ystod yr wythnosau nesaf. Yn y wefan bydd dolenni i weithgareddau/fideos iechyd a lles, gwybodaeth a chynghor a chyfleoedd i leisio barn. Rydym hefyd wedi sicrhau cyllid i brynu offer digidol hanfodol ar gyfer ein hybiau cymunedol. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosib i'r hybiau gynnal sesiynau ffrydio byw o weithgareddau fel bod modd i bobl na allant ddod barhau i gymryd rhan. Dros amser, daw hyn i gynnwys cyfarfodydd Fforwm byw Pobl Hŷn.

Cefnogi Pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr - Cynyddodd yr Awdurdod Lleol y cyllid i gynorthwyo'r Gymdeithas Alzheimer i ail-ddylunio sesiynau Singing for the Brain a gynigir yn rhithwir, ac mae hyn wedi bod yn achubiaeth i bobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr.

Er mis Medi 2020 rydym wedi:

- Cyflwyno 81 sesiwn Canu rithwir *Singing for the Brain* dros Zoom
- Adroddwyd bod 20 o bobl ar gyfartaledd, y mae dementia wedi cael effaith arnynt, yn mynd i bob sesiwn (rydym wedi nodi cyfartaledd gan y gall presenoldeb amrywio bob wythnos)
- Roedd hyn yn cynnwys cymysgedd o bobl sy'n byw gyda dementia, gofalwyr ac aelodau o'r teulu a gofalwyr a delir.

Dyfyniad gan aelod

"Mae'n wych gweld pobl eraill heb orfod gadael y tŷ. Mae canu mor wych. Mae'r llyfr yn ddefnyddiol ond weithiau mae mam yn cofio'r geiriau beth bynnag. "

Plant a Theuluoedd

Lansiwyd **Prosiect Adtrac** yn swyddogol ar yr 16^{eg} o Ebrill 2018 a rhoddwyd y gorau i'w gyflwyno ar yr 31ain o Fawrth 2021 (rhai mewn cymorth gwaith yn parhau tan y 30^{ain} o Ebrill a staff cyflwyno yn dal yn eu lle tan ddiwedd mis Mai).

Bydd elfennau o'r cymorth a roddir gan y prosiect Adtrac yn parhau o fewn y Gwasanaeth Ieuencid ond nid y gwasanaeth llawn. Bydd yn canolbwyntio ar helpu pobl ifanc i gymryd y camau cyntaf wrth symud tuag at addysg bellach neu gyflogaeth h.y. y rhai nad ydynt yn barod eto i fynd i'r Coleg, nad ydynt ar Raglenni Cyflogadwyedd neu i fynd i Gyflogaeth:

- Trwy gyllid Llywodraeth Cymru bydd rôl ymgysylltu'r Fframwaith Ymgysylltu a Datblygu Ieuencid yn parhau i weithio gyda Gyrfaoedd Cymru a'r panel 16+ i nodi a mynd allan i'r gymuned, cysylltu â phobl ifanc haen 1/2 a cheisio ymgysylltu â nhw, eu cyfeirio at asiantaethau priodol a rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt. Fodd bynnag, bydd y swydd hon nawr yn cael ei hadolygu i ddechrau gweithio gyda phobl ifanc yn gynharach ym mlwyddyn 10 ac 11 yn yr ysgolion.
- Yn amodol ar ddyfarnu grantiau cyllido Llywodraeth Cymru, bydd dwy swydd Gweithiwr Ieuencid arall hefyd (Lles a Digartrefedd) fydd yn gweithio ochr yn ochr â Swyddog Ymgysylltu'r Fframwaith Ymgysylltu a Datblygu Ieuencid, yn rhan o ddarpariaeth ôl-16 y Gwasanaeth Ieuencid.
- Bydd pob un o'r tair swydd yn gweithio gyda'i gilydd i helpu i baratoi pobl ifanc ôl-16, sydd bellaf i ffwrdd o fynd i addysg neu gyflogaeth, i symud ymlaen i / ar hyd y llwybr cyflogadwyedd trwy: hyrwyddo lles emosiynol ac iechyd meddwl da; cefnogi unigolion i nodi / goresgyn eu rhwystrau; trefnu cymorth a chefnogi unigolion i gael at wasanaethau eraill ac ymgysylltu â nhw; helpu pobl ifanc gyda'u datblygiad personol i wella'u hunan-barch a'u lles; datblygu hyder, meithrin gwytnwch, cymhellant a thueddfrydau ac agweddau cyflogadwyedd craidd fel eu bod yn barod i ymgysylltu'n effeithiol â darparwyr addysg bellach a chyflogaeth.

Mae AdTrac yn Dathlu
Cyfanswm y Canlyniadau rhwng Ebrill 2018 a Mawrth 2021:
Cofrestrodd / ymgysylltodd 194 o bobl ifanc
Caffaelwyd dros 50 o gyrsiau hyfforddi pwrpasol
Enillodd 67 o bobl un neu fwy o gymwysterau
Cafodd 27 o bobl gyflogaeth 16+ awr
Dechreuodd 15 gyrsiau coleg

Tîm Adtrac – 12 mis o fodolaeth.

ADTRAC Project -
Inspire! Adult Learn!

(Copi o'r dystysgrif - i'w defnyddio yn y cynllun dylunio terfynol)

Blaenoriaethau ar gyfer 2020/21:

- Cynyddu nifer y bobl hŷn sy'n derbyn Taliadau Uniongyrchol i hwyluso iddynt gomisiynu gwasanaethau eu hunain, rhywbeth sy'n hyrwyddo rhyngweithio cymdeithasol a lles.
- Hyrwyddo'r defnydd a wneir o dechnoleg gwybodaeth mewn Hybiau Cymunedol.
- Cynllunio Blaenoriaethau'r Gweithlu / cynllunio Dilyniant mewn Gwasanaethau Oedolion
- Cefnogi gofalwyr yn unol â'r Strategaeth Dementia Rhanbarthol.

SA 4 - Pa wahaniaeth wnaethon ni?
99.84% o Oedolion yn cael eu gwasanaeth yn eu dewis iaith (99.03% yn 2019/20)
61 o Ofalwyr Maeth Ynys Môn (52 yn 2019/20)
Cwblhawyd 195 allan o 269 pecyn gofal gyda phellter cadarnhaol a deithiwyd (canlyniadau) gan y Tîm Dechrau'n Deg.
Beth mae ein pobl yn ei ddweud?
Diolch am fy nghael i mewn i [ysgol uwchradd]. Mae'n golygu llawer. Diolch.
Mae o'n ymddiried ynddi. Mae'n hoffi cael cyswllt â hi oherwydd ei bod hi'n wybodus heb wthio na gwneud iddo deimlo ei fod yn cael ei farnu. Mae hi wedi helpu i fagu ei hyder. Mae hi'n gefnogaeth 'wych' iddo ar adeg yr oedd ei angen fwyaf arno. Mae hi'n medru gweld beth yw ei anghenion.
Roedd y gofal, yr ymrwymiad a'r cysondeb a ddangosoch iddo'n rhagorol. Mi wnaeth y cyrsiau a wnaeth efo chi godi ei hyder, ac roeddent yn ffactor allweddol iddo sicrhau cyflogaeth, un diwrnod yr wythnos i ddechrau ac, wrth i gyfyngiadau symud lacio, yn llawn amser (mewn perthynas â phrosiect ADRAC)

Safon Ansawdd 5

Cefnogi pobl i ddatblygu'n ddiogel a chynnal perthynas ddomestig, deuluol a phersonol iach

Oedolion

Taliadau Uniongyrchol Ynys Môn 20/21 - Bu hon yn flwyddyn heriol iawn i'n holl wasanaethau. Ar adegau, mae hi wedi bod yn anodd ond mae hefyd wedi dangos pa mor hyblyg y gall Taliadau Uniongyrchol fod. Ers y pandemig (Mawrth 2020) mae Taliadau Uniongyrchol wedi cael eu defnyddio'n arloesol gan y cleientiaid / teuluoedd i barhau â'r cymorth sydd ei hangen arnynt. Wrth i hybiau / canolfannau cymunedol gau yn ystod y flwyddyn oherwydd y cyfnod clo a chyda llawer o gleientiaid yn cysgodi, mae cleientiaid wedi defnyddio eu Taliadau Uniongyrchol yn wahanol - er enghraifft i brynu dodrefn garddio / peiriannau ymarfer i'w helpu i gyflawni eu canlyniadau yn lle hynny. O ystyried bod ychydig o gleientiaid wedi stopio / atal eu gwasanaeth oherwydd eu bod yn cysgodi, mae'r niferoedd wedi aros yn gyson trwy gydol y flwyddyn ac, ar hyn o bryd, mae gennym 220 o gleientiaid Taliad Uniongyrchol ar ddiwedd mis Mawrth 2021, i fyny o 209 ers y llynedd.

- Cyfanswm Gwariant Taliadau Uniongyrchol eleni yw - £1,904,456.10
- Arbedion rhagamcanol o gymharu â gwasanaeth a gomisiynwyd – £817,363.13

Drwy gydol y flwyddyn, rydym wedi parhau i gynnig Taliadau Uniongyrchol i ddefnyddwyr gwasanaeth. Mae hi wedi bod yn ffordd dda iawn o hyrwyddo'r gwasanaeth a dangos pa mor hyblyg y gall fod yn ystod yr amser anodd hwn. Roedd llawer o ddefnyddwyr gwasanaeth yn poeni'n fawr am nifer y gwahanol ofalwyr a allai ymweld â nhw pe byddent yn derbyn gwasanaeth wedi'i gomisiynu. Dan Taliadau Uniongyrchol gallwch fod yn hyblyg a rheoli nifer y staff yr ydych yn eu cyflogi, gan leihau nifer y bobl y dewch i gysylltiad â nhw a lleddfu llawer o bryderon i'n defnyddwyr gwasanaeth.

Rydym wedi parhau i weithio mewn partneriaeth â *Leonard Cheshire Disability* ar y prosiect, '*Together As One*' ond, oherwydd y pandemig, mae hyn wedi'i ohirio nes bod y cyfyngiadau'n llacio.

Mae **addasiadau** i amgylchedd y cartref - boed yn rheiliau cynnal syml neu ar raddfa fwy fel lifftiau grisiau - yn fodd i unigolion gyflawni eu canlyniadau a rheoli eu harferion beunyddiol gyda mwy o annibyniaeth a diogelwch. Mae hyn, wedyn, yn cael effaith gadarnhaol ac uniongyrchol ar ofalwyr - yn enwedig ar ofalwyr anffurfiol, trwy wella eu lles a'u diogelwch.

Mae'r pandemig a'r cyfyngiadau ar ymweld dros y flwyddyn ddiwethaf wedi bod yn sefyllfa arbennig o heriol mewn perthynas ag asesu a hwyluso addasiadau i'r cartref, yn y sector cyhoeddus a'r sector preifat. Roedd natur yr addasiadau yr aseswyd ar eu cyfer wedi'i chyfyngu i hwyluso mynediad i mewn ac allan o gartref unigolion, gofal personol hanfodol ac anghenion trosglwyddo a gallu cael

cyfleusterau hanfodol yn eu cartref.

Mae ein gweithdrefnau sgrinio ac asesu diwygiedig (gan gynnwys defnyddio asesiadau amgylcheddol o bell) wedi bod yn fodd i ni nodi yn gyson unigolion bregus yr oedd angen addasiadau hanfodol arnynt.

Dengys y data a ganlyn y gwaith asesu fu rhwng 01.04.20 a 31.03.21:

Mân Addasiadau	485 o asesiadau a chyfeiriadau ymlaen at y Gwasanaeth Tai, Canolfan Byron a Gofal a Thrwsio	Ymhlith yr enghreifftiau mae canllawiau ychwanegol, rheiliau cynnal mewn ystafell ymolchi, rampiau syml a rheiliau llaw allanol
Addasiadau Mawr	167 o asesiadau a chyfeiriadau ymlaen at Wasanaeth Tai am Grant Cyfleusterau i'r Anabl	Ymhlith yr enghreifftiau mae lifft grisiau, teclyn codi trac nenfwd, gwaith mynediad cymhleth, toiledau closomat

Mae'r fenter **Cynllun Gartref o'r Ysbyty** dan arweiniad Gofal a Thrwsio yn hwyluso gwaith partneriaeth ac yn adnodd gwerthfawr wrth sicrhau bod unigolion yn gadael yr ysbyty ac yn mynd i gartref diogel mewn modd amserol. Mae'r cynllun yn fodd i staff y ward, swyddogion Gofal a Thrwsio a'r unigolyn / teulu gyfathrebu'n uniongyrchol â'i gilydd. Roedd yn rhaid cyflwyno arferion gwaith diwygiedig oherwydd Covid 19 oedd yn cyfyngu ar fynediad uniongyrchol i staff Gofal a Thrwsio ar safle ysbytai. Mae natur y gwaith yn cynnwys addasiadau a newidiadau bychain ond mae'r gwerth ychwanegol i'w weld yn y dull cyfannol y mae Gofal a Thrwsio yn ei ddefnyddio i sicrhau eu bod yn ystyried agweddau eraill e.e. cynllun diogelwch cartref / tasgberson a chynyddu incwm i'r eithaf. Maent mewn sefyllfa wych i gyfeirio ymlaen at wasanaethau ac asiantaethau priodol er mwyn cyflawni canlyniadau unigolyn ar adeg anfon gartref.

Nifer yr achosion – 116	Cyfanswm cost y gwaith £18,394	Gwerth ychwanegol yn dilyn cynyddu incwm i'r eithaf £23,907
-------------------------	--------------------------------	---

Plant a Theuluoedd

Arhosodd **Clybiau Ieuenctid** ar gau o fis Mawrth ac roedd ysgolion hefyd ar gau am gyfnodau sylweddol gan ei gwneud yn amhosibl cyflwyno rhaglenni gwasanaeth ieuenctid arferol. Rhwng mis Mawrth a mis Gorffennaf, roedd Gweithwyr Ieuenctid yn dosbarthu pecynnau prydau ysgol am ddim, a roddodd gyfle iddynt, hefyd, wirio'n anffurfiol les teuluoedd bregus ar ran ysgolion a'r gwasanaethau cymdeithasol. Danfonwyd cyfanswm o 3880 o brydau ysgol i gartrefi yn y cyfnod hwn. Wedi hyn, cynhyrchwyd dros 500 o Becynnau Gweithgaredd wythnosol i bobl ifanc bregus.

Yn ystod 20-21 mae staff y Gwasanaeth Ieuencid wedi gwneud 9076 o gysylltiadau wyneb yn wyneb â phobl ifanc yn ystod y cyfnod anodd hwn, yn ogystal â 2221 o gysylltiadau rhithwir. Roedd ymweliadau carreg drws hefyd wedi bod yn fodd i gysylltu â 1783 o rieni, sydd wedi sicrhau bod gan weithwyr bellach fwy o empathi â bywyd cartref y bobl ifanc ac wedi sefydlu perthynas â llawer o rieni. Parhaodd y gwaith i gefnogi pobl ifanc gyda'u Gwobr Dug Caeredin, gyda 4982 o gysylltiadau rhithwir yn sicrhau bod 42 o bobl ifanc yn cwblhau eu gwobr Arian a 66 eu gwobr Efydd - yr unig Awdurdod yng Nghymru sydd wedi llwyddo i gwblhau hirdeithiau Dug Caeredin, dan ganllawiau llym Covid a Llywodraeth Cymru. Wrth i'r cyfnod clo lacio, bu staff ieuencid yn gweithio gyda'r heddlu i dargedu ardaloedd lle'r oedd pobl ifanc yn mynd ati i dorri cyfyngiadau Covid, gan roi arweiniad a chymorth i bobl ifanc gadw'n ddiogel, a rhybuddio rhag ymddygiad gwrthgymdeithasol. Gwnaed 833 o gysylltiadau â phobl ifanc fel rhan o'r gwaith hwn.

Blaenoriaethau ar gyfer 2020-21:

- Datblygu ystod o opsiynau seibiant hyblyg ar gyfer Gofalwyr unigolion sydd â Dementia
- Llunio'r farchnad mewn perthynas â gofal Oedolion Hŷn
- Paratoi Asesiad diweddar o Anghenion y Boblogaeth Leol ac Adroddiad ar Sefydlogrwydd y Farchnad fel rhan o waith y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol
- Cyflwyno Cerdyn Adnabod i Ofalwyr Ifanc.

SA5 - Pa wahaniaeth wnaethon ni?
98.80% o oedolion sy'n ofalwyr y cynigiwyd iddynt asesiad neu adolygiad o'u hanghenion trwy eu hawl eu hunain (98% yn 19/20)
Nifer y bobl sy'n derbyn gwasanaeth tylluanod y nos yn ystod y flwyddyn - 327 (Galw Gofal 185, WAST 63, Cynlluniwyd 79) (19/20 = cyfanswm o 346 Galw Gofal 254, WAST 57, Cynlluniwyd 35)
Nifer y bobl sy'n derbyn gwasanaeth ail-alluogi yn ystod y flwyddyn - 352 (362 yn 19/20)
23 o blant yn dychwelyd adref at y rhiant o fod yng ngofal yr Awdurdod Lleol
Beth mae ein pobl yn ei ddweud?
Mi gefais alwad ffôn gan ddynes hyfryd o Gyngor Ynys Môn, yn gwneud yn siŵr ein bod wedi cael ein llythyrau cysgodi, ein bod yn iawn ar gyfer cael danfon ein meddyginiaeth a chael bwyd a hanfodion ac yna rhoddodd rif ffôn cydlynwyr fy ardal i mi rhag ofn bod angen unrhyw beth arnaf neu i mi ffonio'r cyngor. Diolch o galon. Mi gododd yr un alwad ffôn honno fy ysbryd a rhoi hwb yr oedd mawr ei angen i mi. Roedd Cyngor Ynys Môn mor feddylgar.
Diolch i chi ydi hyn am eich neges garedig am ein mam. Mae'n gysur mawr i ni wybod fod y gymuned yn cadw llygad mor ofalgar arni. [...] Diolch eto am ofalu amdani. Rydyn ni wir yn gwerthfawrogi popeth yr ydych chi'n ei wneud.

Dymuna'r teulu fynegi eu diolch a'u gwerthfawrogiad i'r staff a gynorthwyodd eu tad - dywedodd fod y gwasanaeth yn "rhagorol" a bod y merched yn "wych". (Mewn perthynas â staff Gofal Môn)
Dywedodd y rhiant fod [Gweithiwr Cymdeithasol] wedi bod yn hollol wych gydag o trwy'r broses adran 47 gyfan. Mae ganddo ffordd mor ddigynnwrf a chymwynasgar.
Diolchodd y rhiant i [Gweithiwr Cymdeithasol] am ei hamynedd a'i charedigrwydd wrth ddod i'w hadnabod hi a'i phlant fel pobl ac fel teulu. Dywedodd fod y ffaith ei bod yn teimlo y medr ymddiried ynddi ddigon i'w ffonio wedi gwneud gwahaniaeth mor sylweddol i'w bywyd, mae hi wedi llwyddo i ymgysylltu â'r cynlluniau Amddiffyn Plant.... Mae'n teimlo fod [y Gweithiwr Cymdeithasol] wedi dod â'i theulu at ei gilydd a'i helpu i fwynhau magu plant, teimlo'n hapus ac ymlacio ... Roedd eisiau mynegi ei diolch ... mae ei pherthynas â'i phlant wedi gwella ac mae ei pherthynas â'r holl weithwyr proffesiynol eraill wedi gwella.

Safon Ansawdd 6

Gweithio gyda phobl a'u cefnogi i gael lles economaidd gwell, bywyd cymdeithasol a byw mewn llety addas sy'n cwrdd â'u hanghenion.

Oedolion

Mae gan y Cyngor Gytundeb Lefel Gwasanaeth gydag Age Cymru Gwynedd a Môn ac mae sicrhau'r incwm mwyaf posibl yn un maes o'u gwasanaethau craidd a ddarperir ar yr ynys. Yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf, cefnogodd y sefydliad 56 o unigolion i gael credyd pensiwn, lwfans gweini, lwfans gofalwyr ac ati hyd at £182,122.72 mewn budd-daliadau a £23,035.72 mewn ôl-ddyledion. Cyfanswm o £205,158.44.

Mae **Gwasanaethau Cymorth Cymunedol Iechyd Meddwl** yn darparu naw uned llety â chymorth ar draws yr ynys i bobl â phroblemau iechyd meddwl sydd mewn perygl o fod yn ddigartref. Rhoddir cefnogaeth fel bod modd i unigolion ennill y sgiliau sy'n angenrheidiol ar gyfer byw'n annibynnol. Trwy gydol y cyfnod pandemig, er gwaethaf y cyfyngiadau lleol, mae pobl wedi cael cefnogaeth i symud ymlaen i denantiaethau parhaol gan osgoi unrhyw oedi a chreu ôl-groniadau. Mae'r galw am y gefnogaeth hon yn uchel ac mae'r model yn fodd i barhau â'r gefnogaeth pan fydd unigolion a gefnogir yn symud ymlaen i fyw'n annibynnol.

Gwasanaethau Plant a Theuluoedd

Ar hyn o bryd mae gennym ddau Gartref Grŵp Bach - o'r enw "Catrefi Clyd Môn" - sydd wedi'u cofrestru a chael eu traed danynt - Cartref Clyd Bryn Hwfa, sy'n gartref i un person ifanc a'r ail yw Cartref Clyd Llanfair, lle mae dau berson ifanc yn byw. Rydym yn gweithio gyda phobl ifanc ag anghenion gofal cymhleth sydd wedi dioddef trawma plentyndod cynnar ac sy'n cael trafferth gydag anhwylderau ymlyniad.

Rydym yn bwriadu cofrestru cartref grŵp bach arbenigol arall erbyn canol 2021, a fydd yn gyfle i blant a gefnogir gan y gwasanaethau plant arbenigol gael seibiant. Rydym, hefyd, yn gobeithio cael trydydd cartref grŵp bach ar gyfer plant sy'n derbyn gofal cyn diwedd y flwyddyn ariannol nesaf. Bydd hyn yn fodd i ni allu cynnig lle i ddau berson ifanc lleol arall, a fyddai, fel arall, mewn perygl o gael eu lleoli'r tu allan i'r Sir.

Eleni, mae Timau **Maethu** o bob un o'r 22 Awdurdod Lleol ledled Cymru wedi gweithio gyda'i gilydd i godi ymwybyddiaeth trwy fideo a cherdd arbennig, chwalu mythau ynghylch maethu, ac ar yr 20.05.21 rydym yn goleuo adeiladau / tirnodau ledled Cymru.

<https://www.anglesey.gov.uk/en/newsroom/news/art-project-celebrating-local-authority-foster-carers-across-wales> /
<https://www.ynysmon.gov.uk/cy/newyddion/newyddion/prosiect-celf-yn-dathlu-gofalwyr-maeth-awdurdodau-lleol-ledled-cymru>

Hyd at ddiwedd mis Mawrth 2021, roedd gan y Tîm Lleoli Plant (**Gwasanaeth Maethu Ynys Môn**) gyfanswm o 64 o deuluoedd maeth, yn cynnwys:

- 36 o gartrefi maethu prif ffrwd
- 28 o aelwydydd cysylltiedig, (mae hyn yn cynnwys un wedi'i gofrestru dros dro dan Reoliad 26)

Un peth cadarnhaol yn ystod y flwyddyn ddiwethaf oedd ein bod wedi gallu parhau i recriwtio, asesu, cymeradwyo a chefnogi gofalwyr maeth yn Ynys Môn yn ystod y pandemig trwy ddefnyddio ffyrdd newydd o weithio megis ymweliadau cartref 'rhithwir' trwy fideo. Yn ystod 2020/21 bu i ni gymeradwyo:

- **9** o gartrefi maethu prif ffrwd (cyffredinol)
- **14** o aelwydydd cysylltiedig (teulu a ffrindiau), (mae hyn yn cynnwys dwy a aeth yn syth i Orchymyn Gwarcheidiaeth Arbennig).

Ar gyfer Pythefnos Gofal Maeth y llynedd (11-24 Mai 2020) bu i ni oleuo adeilad y cyngor yn ein lliwiau corfforaethol i helpu i godi ymwybyddiaeth am faethu ac i ddathlu Gofalwyr Maeth anhygoel ein Hawdurdod Lleol, gweler y llun isod.

Rydym yn parhau i gyfrannu at **Wasanaeth Mabwysiadu** rhanbarthol **Gogledd Cymru**. Yn ystod 2020-21, lleolwyd pump o blant o Ynys Môn gyda theuluoedd i'w mabwysiadu ac o'r pump hynny, mae un wedi dod yn destun gorchymyn mabwysiadu ac wedi, felly, ei fabwysiadu'n ffurfiol. Mae'n debygol y bydd y pedwar plentyn arall yn cael eu mabwysiadu'n ffurfiol yn ystod 2021-22.

Yn gadarnhaol, mae pum teulu o Ynys Môn ar hyn o bryd yn y broses o gael eu hasesu i fod yn fabwysiadwyr. Y tebygrwydd yw, os byddant yn llwyddiannus, na fydd plant Ynys Môn yn cael eu lleoli gyda'r teuluoedd hyn. Byddant, fodd bynnag, yn cyfrannu at y gronfa o fabwysiadwyr sy'n gallu rhoi lleoliadau i blant Cymru ledled Gogledd Cymru a thu hwnt.

Gwasanaethau Tai

Rhaglen grant ymyrraeth gynnar yw'r **Grant Cymorth Tai**, a reolir gan ein Hadrann Dai, i gefnogi gweithgaredd, sy'n atal pobl rhag dod yn ddigartref, yn sefydlogi eu sefyllfa dai, neu'n helpu pobl a allai fod yn ddigartref i ddod o hyd i lety a'i gadw. Mae bellach yn cwmpasu'r hyn a elwid gynt yn **Rhaglen Cefnogi Pobl**, Grant Atal Digartrefedd a Grant Rhentu Cymru dan yr un ymbarél, a elwir heddiw yn Grant Cymorth Tai. Cyfanswm y Grant a dderbyniwyd oedd £2,714,998.07. Neilltuwyd £2,500,134.42 ohono ar gyfer yr elfen Cefnogi Pobl. Neilltuwyd £208,654.65 ar gyfer Atal Digartrefedd a £6,209.00 ar gyfer **Rhentu Doeth Cymru**.

Mae Grant Cymorth Tai yn cynorthwyo pobl fregus i roi sylw i'r problemau y maent yn eu hwynebu, sydd weithiau'n niferus, megis dyled, cyflogaeth, rheoli tenantiaeth, camddefnyddio sylweddau, trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol, a phroblemau iechyd meddwl, i enwi ond rhai. Yn anffodus, roedd nifer y bobl a gyflwynodd yn ddigartref a'r rhai oedd yn ailgyflwyno'n ddigartref yn ystod 2020/21 yn uwch na'r flwyddyn flaenorol. Mae modd eu gweld fel a ganlyn.

Blwyddyn	Cyfanswm y Cyflwyniadau	Cyflwyniadau Newydd	Pobl yn Ailgyflwyno
2020/21	1126	799	327
2019/20	1057	910	147

Pobl yn Cyflwyno o'r Newydd	
Cyfnod	Cyfanswm
Ebrill - Mehefin	197
Gorffennaf- Medi	239
Hydref - Rhag	183
Ion- Mawrth	180
Cyfanswm	799

Pobl yn Ailgyflwyno	
Cyfnod	Cyfanswm
Ebrill - Mehefin	56
Gorffennaf- Medi	132
Hydref - Rhag	102
Ion- Mawrth	37
Cyfanswm	327

Nid effaith Pandemig Covid-19 yn unig yw'r rheswm dros y cynnydd yn nifer y bobl oedd yn cyflwyno'n ddigartref er ei bod, heb amheuaeth, wedi gwaethygu'r sefyllfa. Yn hanesyddol, mae Ynys Môn wedi cofnodi incwm is na chyfartaledd Cymru, ac mae cyfleoedd ar gyfer swyddi â chyflog da yn parhau i fod yn gymharol isel. At hyn, mae'r ddibyniaeth ar fudd-daliadau lles yn uwch na'r cyfartaledd, gyda diweithdra tymor hir yn rhwystr mawr. Yn anffodus, mae lefelau tlodi wedi cynyddu ac fel sy'n digwydd yn aml, mae anawsterau ariannol yn aml yn arwain at broblemau economaidd-gymdeithasol ehangach megis dyled, mwy o broblemau iechyd meddwl, cam-drin domestig, a theuluoedd yn torri i lawr, ymddygiad gwrthgymdeithasol yn troi'n weithgaredd troseddol, gan arwain, o bosibl, at gael eich taflu allan o'r cartref ac yn cyflwyno'n ddigartref. Rydym yn croesawu'r cynnydd sylweddol yn y Grant Cymorth Cysylltiedig â Thai o Ebrill 2021, a'r gobaith yw y bydd hwn yn fodd i ni liniaru'n effeithiol lefelau cynyddol o bobl yn cyflwyno a fyddai, heb ymyrraeth gynnar mor werthfawr, yn cynyddu pwysau galw a chostau ymhellach ar wasanaethau statudol megis Gofal Cymdeithasol i Oedolion, Gwasanaethau Iechyd a Chyfiawnder Troseddol.

Blaenoriaethau 2020-21:

- Gweithredu'r Cynllun Gweithredu ar gyfer y Gofal Ychwanegol i'r de o'r Ynys.
- Adolygu'r Strategaeth Llety gyda'n Partneriaid Tai
- Gweithio gyda phartneriaid i fynd i'r afael â thlodi.
- Cartrefi Clyd - agor un eiddo arall yn ystod 21/22
- Cynyddu mwy ar nifer Gofalwyr Maeth Ynys Môn a'u cadw

SA6 - Pa wahaniaeth wnaethon ni?
Llwyddodd 99.84% o oedolion i drafod eu problemau yn ystod eu hasesiad / hailasesiad yn eu dewis iaith
Roedd 57% o'r rhai oedd yn Gadael Gofal mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth ddwy flynedd ar ôl gadael gofal, o gymharu â 44% y llynedd
Beth mae ein pobl yn ei ddweud?
Toes dim diwedd ar ein hedmygedd o'ch ymroddiad [...] gwerthfawrogi popeth yr Ydych yn ei gyfrannu'n ddyddiol i fywydau'r preswylwyr a diolch amdano. (mewn perthynas â chartref preswyl dan berchnogaeth y Cyngor)
Diolch o galon am ofalu am [defnyddiwr gwasanaeth], yn enwedig trwy amseroedd ansicr Covid 19.
Er bod y rhiant yn credu mai cael ei chyfeirio at wasanaethau plant fyddai'r peth gwaethaf i ddigwydd iddi, roedd yn ddiolchgar i [y Gweithiwr Cymdeithasol] am ei wneud yn brofiad da. Roedd eisiau dweud bod y cyfathrebu wedi bod yn dda, bod y gwasanaeth yn brydlon a'i bod yn hapus â chanlyniad yr asesiad a'r cyngor a roddwyd.
Cerdyn gan blentyn: 'Diolch am weithio efo fi. Rydych chi wedi bod yn gefnogaeth dda ac wedi helpu llawer arna i. Fedra i ddim diolch digon i chi. Dw i ddim yn credu bod y llythyr hwn yn ddigon, o gofio'r holl gymorth 'rydych chi wedi'i roi i mi...'

Sut Ydym yn Gwneud yr hyn a Wnawn

A) Ein Gweithlu, a sut ydym yn Cefnogi eu Rolau Proffesiynol

“Mewn perthynas â'r Ddeddf, strategaeth gweithlu sy'n cefnogi dealltwriaeth a'r gallu i weithredu'r newidiadau, rolau newydd (e.e. mewn partneriaethau ffurfiol ac ar gyfer gwasanaethau CSYM), gofynion dysgu a datblygu”.

Mae Uned Datblygu'r Gweithlu yn parhau i weinyddu grant Rhaglen Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cymru (SCWWDP) i roi cyfleoedd hyfforddi a datblygu i'r Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Bartneriaeth Gofal Cymdeithasol ehangach yn Ynys Môn.

Rhoddir ystyriaeth i flaenoriaethau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol wrth gynllunio cyfleoedd datblygu i'r gweithlu ac achubir ar bob cyfle i weithio mewn partneriaeth â'n Hawdurdodau Lleol cyfagos, y GIG ac Asiantaethau eraill er mwyn cyflawni'r cynllun. Mae'r meysydd blaenoriaeth allweddol a gefnogir fel y'u nodir yng Nghylchlythyr Blynyddol Gofal Cymdeithasol Cymru.

Cafodd methu cynnal digwyddiadau ystafell ddosbarth, sef yr unig ddull cyflwyno i'r Awdurdod, yn draddodiadol, effaith fawr ar y cynllun gwreiddiol a luniwyd ar gyfer 2020/2021. Profodd anawsterau o ran cynnal sesiynau wyneb yn wyneb e.e. rhaglenni sgiliau digidol; rhaglenni iechyd a diogelwch e.e. trin â llaw ac ati, i fod yn her ychwanegol.

Nodir Meysydd Blaenoriaeth Diwygiedig a Heriau/Llwyddiannau Allweddol isod:

- **Buddsoddi mewn Cronfa Ddysgu a phlatfform E-Ddysgu.** Pwyslais mawr er mwyn ymgysylltu a chyfathrebu â'r Gweithlu Gofal a grwpiau Partneriaeth ehangach i ledaenu gwybodaeth berthnasol ac amserol am hyfforddiant; rhannu gwybodaeth yn ymwneud â COVID e.e. fideos ar ddefnyddio PPE ac ati; diweddariadau Bwletin rheolaidd; Gwybodaeth am fentrau / cymorth Iechyd a Lles.
- **Arferion gwaith diwygiedig** - Mae mesurau pellhau cymdeithasol wedi ei gwneud yn angenrheidiol dod o hyd i ffyrdd newydd o weithio gyda phobl a dibynnu'n gynyddol ar arfer sy'n seiliedig ar dechnoleg i gyfathrebu'n gyffredinol. Trefnwyd nifer o sesiynau ynghylch Cyfathrebu â Chleientiaid o Bellter er mwyn cynorthwyo Gweithwyr Cymdeithasol i gynnal cyswllt ystyrlon. Trefnwyd nifer o sesiynau Profedigaeth Cruse; amrywiol sesiynau Diogelu e.e. Trefnwyd sesiynau Cam-drin Domestig yn ogystal â chysiau deddfwriaethol megis “Gweithredu'n Gyfreithlon ac yn Foesegol” er mwyn arfogi'r gweithlu gyda'r sgil / wybodaeth angenrheidiol i barhau i weithio fel gweithwyr proffesiynol.
- **Lleoliadau Myfyrwyr** - Roedd heriau o ran cwrdd â'r gofynion wrth weithio o fewn cyfyngiadau Covid a gofynion asesiadau risg ychwanegol. Fodd bynnag, llwyddodd cyfanswm o 13 o fyfyrwyr i gwblhau eu lleoliadau.

Sicrhawyd bod Sesiynau Hyfforddi e.e. “Ymarfer Myfyriol a Chysylltiadau Myfyriol” a chymorth i ddatblygu gwytnwch ar gael iddynt.

- **Mentrau a Hyfforddiant Iechyd a Lles** – Mae Ymwybyddiaeth o Iechyd Meddwl/Pryder, darpariaeth Iechyd Galwedigaethol Parabl / yn Fewnol ac ati wedi'u hyrwyddo a chafodd staff eu hannog i fynd i gael y cymorth sydd ar gael iddynt.
- **Gofalwyr Maeth** - rhaglen lawn o hyfforddiant wedi'i threfnu. Mwy o bwyslais ar ddefnyddio cyfleoedd hyfforddi ar-lein i gefnogi'r Fframwaith Hyfforddi Gofalwyr Maeth. Mae'n ymddangos bod mynediad hyblyg i hyfforddiant yn llwyddiannus iawn. Sicrhawyd bod modd cael at fodiwlau E-Ddysgu sydd wedi'u hanelu'n benodol at Ofalwyr Maeth, gyda chyfanswm o 35 o Unigolion Cyplau wedi'u cofrestru ar y platfform. Cwblhawyd cyfanswm o 128 modiwl, gyda 12 arall ar y gweill.
- **Sgiliau Digidol** - Yn naturiol ddigon, mae'r rhaglen a gynlluniwyd wedi'i gohirio. Mae hi wedi bod yn heriol ceisio defnyddio technoleg a'r ffaith nad oes gan bawb sgiliau digidol. Fodd bynnag, mae rhoi cymorth i staff y mae angen digwyddiadau hyfforddi arnynt trwy e.e. Zoom / MSTEams a'r llwyfan e-ddysgu, wedi bod yn faes blaenoriaeth allweddol.
- **Cefnogi Cofrestru** – Mae sesiynau penodol e.e. Gwerthoedd ac Egwyddorion; Colli Synhwyrâu ac ati wedi'u cynnig yn llwyddiannus ar-lein. Ni fu modd i Aseswyr wneud llawer o arsylwadau mewn lleoliadau Gwaith. Fodd bynnag gwnaed trefniadau amgen e.e. trafodaethau/tystiolaethau gan Reolwyr/Dirprwy Reolwyr i sicrhau bod cynnydd wedi parhau. Mae llwyddiant deg aelod o staff wrth gwblhau eu cymwysterau eleni, er gwaethaf yr amgylchiadau anodd iawn y maent yn gweithio ynddynt, yn glod enfawr iddynt.

Yn sgil cynnal Gwiriad Allanol o Ganolfan Asesu Anterth yr Awdurdod ym mis Chwefror 2021, cadarnhawyd fod safonau uchel yr Awdurdod wedi'u cynnal a bod statws y Ganolfan wedi'i gadw. Rydym yn hynod falch o hyn.

- **Rhaglen Addysgwyr Ymarfer Gogledd Cymru** - Yn ystod y cyfnod hwn, roedd gennym bedwar gweithiwr cymdeithasol cymwys a phrofiadol (yn cynrychioli Gwasanaethau Oedolion a Phlant) yn ceisio am y Wobr.
- **Gweithwyr cymdeithasol sydd newydd gymhwyso** - Penodwyd cyfanswm o naw Gweithiwr Cymdeithasol oedd newydd Gymhwyso, pump yn y Gwasanaethau Plant a phedwar yn y Gwasanaethau Oedolion. Roedd tri o'r rhain wedi llwyddo trwy Bartneriaeth Prifysgol Bangor, gydag un wedi cael cefnogaeth Cynllun Hyfforddeiaeth yr Awdurdod.

Bu i ni barhau i gefnogi Ymarferwyr oedd Newydd Gymhwysu trwy eu tair blynedd cyntaf o Ymarfer sy'n cynnwys y Rhaglen Gyfuno, Porth Agored, gydag un aelod o staff yn llwyddo yn y rhaglen hon yn ystod 2020-21 a phedwar ychwanegol yn cofrestru ar y rhaglen.

- **Cymwysterau Proffesiynol** – Cafodd staff, hefyd, eu hannog a'u noddi i ymgymryd â chymwysterau ychwanegol megis cymhwyster Cyn bod yn Weithiwr Proffesiynol Iechyd Meddwl Uwch (AMHP). Cefnogwyd cyrsiau TDMP hefyd yn ystod y cyfnod hwn.

Crynodeb

Gan symud trwy argyfwng Covid 19 i gyfnod pontio a thu hwnt, mae'n hanfodol ein bod yn gwneud y defnydd gorau o ymyraethau fideo, sain a thestun. O'r herwydd, bydd y rhaglen ar gyfer 2021/2022 yn ceisio parhau i ddefnyddio'r sgiliau sydd newydd eu caffael i gynnig dull mwy cyfunol o ddysgu er mwyn cefnogi'r Sector Gofal Cymdeithasol.

B) Ein Hadnoddau Ariannol a Sut ydym yn Cynllunio ar gyfer y Dyfodol

Mae cynllunio ariannol yn parhau i fod yn her ddifrifol i'r Cyngor dan bwysau ariannol parhaus ac estynedig. **Roedd y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn yn dangos tanwariant o £(891k)k i'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2020/21.**

Gorwariodd y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd £(754)k. Mae'r gwasanaeth wedi gweithio'n ddiflino i gynnal lefel y Plant sy'n Derbyn Gofal, ac mae gostyngiad bychan yn nifer y Plant sy'n Derbyn Gofal (160 ar 31-03-2021) o gymharu â (161 ar 31-03-2020) yn dyst i hyn. Roedd y tanwariant i'w briodoli'n bennaf i: £(266k) o fewn Plant sy'n Derbyn Gofal oherwydd i dri lleoliad gael eu hariannu o Gronfa Caledi Covid19; £(211k) o fewn Cymorth i Deuluoedd Integredig yn sgil cyllid grant unwaith ac am byth a £(108k) yn y Gwasanaethau Ieuenctid. Roedd hyn, yn bennaf, oherwydd bod gweithgareddau wedi'u hatal yn sgil pandemig Covid19 ond ni chaiff y tanwariant ei gyfyngu i'r rhain yn unig.

Mae'r Gwasanaethau Oedolion wedi gorwario £(136k) yn 2020/21 o'i gymharu â gorwariant o £1,138k yn 2019-20. Mae'r gostyngiad mewn gorwariant yn ganlyniad uniongyrchol i neilltuo cyllideb ychwanegol o £(980k) i'r Gwasanaethau Oedolion yn 2020-21, gyda'r nod o roi sylw i'r mater o danariannu hanesyddol, yn ogystal â chynnydd yn grant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Phwysau Cynaliadwyedd gan Lywodraeth Cymru, o £(670k) yn 2019-20 i £(894k) yn 2020-21. Mae'n werth nodi hefyd bod grant y Gweithlu Gofal Cymdeithasol a Phwysau Cynaliadwyedd gan Lywodraeth Cymru wedi cynyddu ymhellach o £(894k) yn 2020-21 i £(1,110k) yn 2021-22. Mae gwaith yn mynd rhagddo'n barhaus i sicrhau bod y cyllidebau'n cael eu neilltuo i'r gwasanaeth cywir, yn unol â phwysau galw ac, yn hyn o beth, bydd gwaith yn cael ei wneud dros y misoedd nesaf i gysoni cyllidebau Pobl Hŷn / yr Uned Ddarparwyr.

Mae gan y Cyngor brosesau gosod cyllideb a chynllunio ariannol effeithiol sydd wedi'u rheoli'n dda, ac mae aelodau etholedig yn chwarae rhan lawn yn y rhaglen gylchol o gynllunio a chraffu gwaith pennu a monitro cyllidebau.

Amlinella'r tabl isod gyfrifon ariannol ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2019/20:

	Cyllid £	Gwirioneddol £	Gwahaniaeth £
GWASANAETHAU PLANT a THEULUOEDD	10,961,600	10,207,454	(754,146)
GWASANAETHAU OEDOLION			
POBL HŷN	8,668,410	9,199,187	530,777
ANABLEDDAU CORFFOROL	2,086,600	2,161,168	74,568
ANABLEDDAU DYSGU	6,839,580	7,152,549	312,969
IECHYD MEDDWL	2,226,430	2,029,547	(196,883)
GWASANAETHAU CYMORTH	1,415,720	1,149,004	(266,716)
UNED DDARPARU (GOFAL MÔN/ GWASANAETHAU ERAILL)	5,534,890	4,943,680	(591,210)
CYFANSWM	37,733,230	36,842,589	(890,641)

C) Gweithio mewn Partneriaeth, ein Harweinyddiaeth Wleidyddol a Chorfforaethol, Llywodraethu a'n Hatebolrwydd

Mae llywodraethu gwleidyddol o fewn y Cyngor wedi parhau i fod yn gadarn yn ystod cyfnod o her sylweddol yn sgil pandemig Covid-19. Mae hyn wedi bod yn fodd i roi cefnogaeth glir a chyson i'r Gwasanaethau Oedolion a Phlant a Theuluoedd a chraffu'r cynnydd yn bwyllog.

Y Pwyllgor Gwaith yw'r corff sy'n gwneud penderfyniadau allweddol ac mae'n cynnwys yr Arweinydd ac wyth Deilydd Portffolio. Mae'r Arweinydd yn parhau i fod yn Ddeilydd Portffolio'r Gwasanaethau Cymdeithasol ac mae wedi parhau i oruchwylio ein 'gwelliannau' yn wleidyddol a sut yr ydym wedi ymdrin â heriau ymdrin â'r pandemig. Gwelir yr effeithiolrwydd cynyddol hwn yn y modd y rhoddwyd blaenoriaeth i'r rhai mwyaf bregus yn ein plith wrth roi cymorth yn CH1 a Ch2 y flwyddyn ariannol ddiwethaf.

Gweithio mewn Partneriaeth

Mae'r Panel Aelodau Etholedig a sefydlwyd ar ôl etholiadau Mai 2017 i graffu, herio a chefnogi'r Cynllun Datblygu Gwasanaeth ar gyfer Gwasanaethau Plant a Theuluoedd, yn parhau â'i waith o bell ac wedi gweld gwelliannau. Bellach, ar ôl cyfnod o ansefydlogrwydd wrth ymdrin â thonnau'r pandemig, mae'r agenda wedi'i ailsefydlu i weithio o bell a goruchwylio agenda gofal cymdeithasol Plant ac Oedolion. Daw aelodaeth y panel o bob rhan o'r grwpiau gwleidyddol, ac mae'n parhau i roi'r cyfle i'r Aelodau wella eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth o'r gwaith a wneir gan yr adran, gan arwain at graffu gwell.

Mae Gwasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth yn lleol, isranbarthol, rhanbarthol a chenedlaethol. Mae hyn wedi'i gydnabod yn gryfder mewn adroddiadau arolygu allanol yn y gorffennol ac mae'n parhau i fod yn faes i ni adeiladu arno. Mae'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac Oedolion yn parhau i chwarae rhan weithredol yn agendâu Cymru Gyfan a Gogledd Cymru i wella'r modd y darperir gwasanaethau cymdeithasol trwy ddull cydweithredol.

Fel y bu yn yr ychydig flynyddoedd a aeth heibio, mae trefniadau llywodraethu'n parhau i fod yn eu lle trwy Gwmni Cydweithredol Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol Gogledd Cymru a'r Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol. Gellir gweld rhagor o dystiolaeth o ethos y bartneriaeth hon trwy gydweithrediad Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr trwy'r Bwrdd Cyflenwi Integredig. Pwrpas y Bwrdd Cyflenwi yw sicrhau y caiff anghenion iechyd a gofal pobl Ynys Môn eu gwasanaethu'n well wrth integreiddio gwasanaethau iechyd a'r awdurdodau lleol yn well. Model Môn yw cangen weithredol y Bwrdd Cyflenwi, gyda chyfrifoldeb am gyflawni'r Rhaglen Waith fanwl.

Rydym yn parhau i weithio'n agos gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr i ddarparu'r Gronfa Gofal Integredig ar Ynys Môn. Ymhlith y meysydd a dargedir yn benodol mae gwasanaethau ar gyfer oedolion hŷn, pobl ifanc a phlant ag anghenion cymhleth a System Gwybodaeth Gofal Cyfathrebu Cymru (WCCIS). Gwariwyd arian y Gronfa Gofal Integredig ar ddatblygu Garreglwyd yn gartref arbenigol sy'n cefnogi pobl hŷn sy'n byw gyda dementia, gwasanaethau Gofal Uwch a Thylluanod y Nos Môn o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion.

Mae disgwyliadau Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn parhau i wreiddio ei harferion gwaith ymhlith gwasanaethau ac mae'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, sydd wedi hen ennill eu plwyf, yn goruchwyllo ac yn sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn gweithio gyda'i gilydd i greu dyfodol gwell i bobl Cymru.

Rydym yn parhau i ddatblygu gwaith ymgynghori a gweithio'n agos mewn partneriaeth â'r Trydydd Sector trwy'r Pwyllgor Cyswllt Sector Gwirfoddol, sy'n cyfarfod bob chwarter, er y newidiwyd trefniadau 2020/21 oherwydd yr ymateb i'r pandemig. Mae'r grŵp partneriaeth trydydd sector, sydd wedi hen ennill ei blwyf, yn aeddfedu ac yn parhau i gael y dasg o gyflawni yn erbyn amcanion y Cyngor a sicrhau y cedwir at dechnegau ymgysylltu ac ymgynghori priodol o ran datblygu strategaethau a gwaith trawsnewid ar draws y gwahanol sefydliadau.

Perfformiad

Mae fframwaith cynllunio corfforaethol a rheoli perfformiad y Cyngor wedi'i wreiddio yn ei drefniadau llywodraethu blynyddol. Mae'r fframwaith hwn wedi'i fabwysiadu i sicrhau bod meddylfryd o welliant parhaus wedi'i wreiddio yng ngwaith y Cyngor, ac y gallai ei waith monitro nodi materion cyn y ceir unrhyw tanberfformio - rhywbeth a fyddai'n cael effaith ar ddarparu gwasanaeth i'r dinesydd. Gwneir hyn, fel arfer, bob chwarter trwy gardyn sgorio corfforaethol a gwaith dau fwrdd rhaglen trawsnewid corfforaethol. Fodd bynnag, ni adroddwyd ar y perfformiad trwy'r cardyn sgorio ar gyfer chwarter cyntaf 2020/21 oherwydd iddo gael ei ganslo

Er mwyn lliniaru effaith COVID-19, mabwysiadodd yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth strwythurau a systemau brys a'u harwain trwy weithredu'r Tîm Rheoli Ymateb i Argyfwng, oedd yn cyfarfod yn ddyddiol yn y lle cyntaf ac, wedi hynny, yn wythnosol/bob pythefnos

Y Gwasanaethau Cymdeithasol
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni
Ynys Môn
LL77 7HB

www.ynysmon.gov.uk

Cysylltwch â ni ar: Ffôn: 01248 751887
Email: EmmaEdwards@ynysmon.gov.uk

Dilynwch ni:

Dechrau'n Deg / Flying Start

Gofal Plant a Chwarae Môn / Anglesey Childcare and Play

Ysgolion Iach / Healthy schools

Cyn Ysgol / Pre-schools

This page is intentionally left blank

Cyngor Sir Ynys Môn	
Adroddiad ar gyfer:	Y Pwyllgor Gwaith / Chyngor Llawn
Dyddiad:	12 Gorffennaf 2021 / 7 Medi 2021
Pwnc:	Cais i newid y Cyfansoddiad i ddirprwyo pwerau i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd mewn perthynas â swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig ag unrhyw ddatblygiad a ystyrir yn Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS) ac unrhyw ddatblygiadau sydd angen Gorchymyn Datblygu Arbennig (SDO). Cais hefyd i ddirprwyo pwerau i'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn perthynas â negodi a chymeradwyo buddion cymunedol anstatudol ar gyfer Datblygiadau a ystyrir yn Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS).
Deilydd/Deiliaid Portffolio:	Y Cynghorydd. Carwyn Elias Jones Y Cynghorydd. Richard Dew
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Christian Branch Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd
Awdur yr Adroddiad: Ffôn: E-bost:	Annwen Morgan Prif Weithredwr AnnwenMorgan2@ynysmon.gov.uk Dylan J Williams Dirprwy Brif Weithredwr DylanWilliams@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	Yr holl Aelodau

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Argymhellion

1. Bod y Cyngor llawn fel Awdurdod Lleol, Awdurdod Cynllunio Lleol ac Awdurdod Prifffyrdd Lleol yn dirprwyo pwerau i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd mewn perthynas â chyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig ag unrhyw ddatblygiad a ystyrir yn Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS) yn ôl y diffiniad yn Neddf Cynllunio (Cymru) 2015, sy'n diwygio Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 ("y Ddeddf"), a Rheoliadau Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (Cymru) 2016 (fel y'i diwygiwyd) a Rheoliadau dilynol.
2. Bod y Cyngor llawn yn dirprwyo pwerau i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd mewn perthynas â chyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig ag unrhyw ddatblygiadau sydd angen Gorchymyn

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Datblygu Arbennig (e.e. Rheoli Ffiniau) o dan Adran 59(3) yn Neddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990.

3. Bod y Pwyllgor Gwaith yn dirprwyo ei awdurdod dros negodi'r holl fuddion cymunedol anstatudol a phob penderfyniad sy'n berthnasol i drafodaethau o'r fath, yn gysylltiedig â, neu'n deillio o ddatblygiad a ystyrir yn Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS), i'r Dirprwy Brif Weithredwr mewn ymgynghoriad â'r Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor.
4. Diweddarau adran 3.5.3. yn y Cyfansoddiad i adlewyrchu'r dirprwyaethau uchod.

Rhesymau

Datblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol

Darperir y sail statudol ar gyfer y broses Datblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol ("DNS") gan Ddeddf Cynllunio (Cymru) 2015, sy'n diwygio Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 ("y Ddeddf"), a Rheoliadau Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (Cymru) 2016 (fel y'u diwygiwyd) a Rheoliadau dilynol.

Diben y broses DNS yw sicrhau bod penderfyniadau amserol yn cael eu gwneud ynglŷn â'r ceisiadau hynny sydd o'r arwyddocâd mwyaf i Gymru, oherwydd eu buddion a'u heffeithiau posibl.

Mae union fanylion y meini prawf sy'n ymwneud â phrosiectau amrywiol ar gael yn Rheoliadau Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (Meini Prawf Penodedig a Chydsyniadau Eilaidd Rhagnodedig) (Cymru) 2016 (fel y'u diwygiwyd). O dan y meini prawf hynny, mae pob prosiect cynhyrchu ynni rhwng 10MW a 350MW yn dod o fewn y trothwyon y broses DNS.

Cyflwynir ceisiadau i Arolygiaeth Gynllunio Cymru (yr Arolygiaeth) i'w hystyried gan Arolygydd a benodir. Yna, bydd yr Arolygydd a benodir yn ystyried tystiolaeth gan yr ymgeisydd, yr Awdurdod Cynllunio Lleol (ACLI), ymgynghoreion statudol eraill a phartïon â buddiant. Ar ôl ystyried y dystiolaeth, bydd yr Arolygydd yn ysgrifennu adroddiad ar gyfer Gweinidogion Cymru, yn amlinellu ei gasgliadau ac yn gwneud argymhelliad ynglŷn â ph'un a ddylid rhoi caniatâd cynllunio i'r cais ai peidio. Bydd y Gweinidog perthnasol yn penderfynu pa un ai y dylid rhoi caniatâd ai peidio.

Mae'r Cyngor, drwy ei Raglen Ynys Ynni, wrthi'n ymgysylltu â datblygwyr sydd yn y broses o baratoi ceisiadau ar gyfer sefydlu Ffermydd Solar ar yr Ynys. Yn ôl y diffiniad felly byddai Fferm Wynt sy'n cynhyrchu rhwng 10MW a 350MW yn Ddatblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS).

Caiff unrhyw gais DNS ar gyfer datblygiad sy'n cynhyrchu ynni ei arwain gan y Rhaglen Ynys Ynni sydd yn dod o dan swyddogaethau'r Gwasanaeth Rheoleiddio

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

a Datblygu Economaidd. Mae hyn er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn darparu adnoddau arbenigol i ymateb i ofynion y broses mewn da bryd. Mae'r Rhaglen Ynys Ynni wedi arwain ymatebion y Cyngor i'r Datblygiad Wylfa Newydd a oedd yn Brosiect Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol ac yn ddiweddar y mae hefyd wedi arwain ymateb y Cyngor i'r prosiect Morlais a oedd yn gais am Orchymyn Deddf Trafnidiaeth a Gweithfeydd.

Ar gyfer Datblygiad o Arwyddocâd Cenedlaethol, caiff Awdurdod Cynllunio Lleol y cynllun arfaethedig ei enwi'n ymgynghorai arbennig yn unol â'r Ddeddf.

Y cyfnod a roddir i Weinidogion Cymru wneud penderfyniad ar gais DNS yw 36 wythnos o ddyddiad derbyn y cais dilys. Mae'r cyfnod ar gyfer cyflwyno cynrychiolaethau, sy'n para 5 wythnos o ddyddiad dilysu cais DNS, yn gyfle i gyrrff cyhoeddus perthnasol gyflwyno cynrychiolaethau ynglŷn â rhinweddau'r cynllun. Os oes angen Gwrandawriad ar yr archwiliad, mae'n rhaid i hwn gael ei gynnal o fewn 10 wythnos o ddiwedd y cyfnod ar gyfer cyflwyno cynrychiolaethau (erbyn wythnos 15). Os oes angen Ymchwiliad, mae'n rhaid i hwn gael ei gynnal o fewn 13 wythnos o ddiwedd y cyfnod ar gyfer cyflwyno cynrychiolaethau (erbyn wythnos 18). Mae'r broses felly'n cynnwys nifer o derfynau amser tynn i'r Cyngor, sydd wedi eu cadarnhau gan yr Arolygiaeth, ar gyfer cyflwyno cynrychiolaethau a thystiolaeth i'r archwiliad fel ymgynghorai arbennig.

Mae'n ofyniad ffurfiol o'r broses DNS fod rhaid i unrhyw ACLI perthnasol gyflwyno Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) fel tystiolaeth. Adroddiad ysgrifenedig yw'r LIR sy'n manylu ar effaith debygol y datblygiad arfaethedig ar unrhyw ran o ardal yr ACLI, yn seiliedig ar y wybodaeth leol sydd ganddo eisoes a thystiolaeth gadarn o faterion lleol, a dylai restru'r effeithiau a'u pwysigrwydd perthynol. Bydd yr Arolygiaeth yn rhoi gwybod i'r ACLlau perthnasol pan dderbynnir cais. Pan roddir gwybod iddynt, bydd gan ACLlau 5 wythnos i gyflwyno eu LIR.

Mae'r diagram yn Atodiad 1 yn cadarnhau camau'r broses DNS.

Bydd yn rhaid i'r broses ar gyfer rheoli mewnbwn a chyfraniad y Cynghorau i'r broses DNS ac ar gyfer cyflwyno cynrychiolaethau a thystiolaeth oddi mewn i'r amserlenni a gadarnhawyd gan yr Arolygiaeth, gynnwys gofyniad i ganiatáu digon o amser ar gyfer cyfieithu dogfennau er mwyn sicrhau bod fersiwn ddwyieithog yn cael ei gyflwyno i'r Arolygiaeth erbyn y dyddiad cau

Fel y nodir uchod, mae'r broses DNS yn cynnwys nifer o derfynau amser ar gyfer cyflwyno gwahanol fathau o dystiolaeth i'r broses archwilio yn ogystal â chymryd rhan mewn gwrandawriad neu ymchwiliad (neu gyfuniad o'r ddau). Nid yw'r broses o ran ei natur a'i gofynion yn caniatáu i Bwyllgor ystyried a chymeradwyo'r cynrychiolaethau a gyflwynir gan y Cynghorau i'r Archwiliad. Argymhellir felly, er mwyn sicrhau bod CSYM yn ymwneud â'r broses DNS yn llawn, ei bod hi'n hanfodol cytuno ar ddull ar gyfer cymeradwyo cynrychiolaethau a chyflwyniadau'r Cynghorau i'r archwiliad (yn cynnwys ond nid yn gyfyngedig i Adroddiad ar yr Effaith Leol (LIR) a Datganiad Tir Cyffredin) drwy awdurdod dirprwyedig. Gan y bydd y Cyngor yn ymateb yn ei rôl fel Awdurdod Cynllunio Lleol cedwir y swyddogaeth hon gan y Cyngor llawn ac ni chaiff ei roi i'r Pwyllgor Gwaith.

Argymhellir felly bod y Cyngor llawn (ar argymhelliad y Pwyllgor Gwaith) yn ei rôl fel Awdurdod Lleol, Awdurdod Cynllunio Lleol ac Awdurdod Prifffyrdd Lleol, yn dirprwyo pwerau i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd er mwyn ei alluogi i gyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig â Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS yn ôl y diffiniad yn Neddf Cynllunio (Cymru) 2015, sy'n diwygio Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 ("y Ddeddf"), a Rheoliadau Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (Cymru) 2016 (fel y'i diwygiwyd) a Rheoliadau dilynol.

Mae hyn yn cynnwys dirprwyo pwerau i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd) i ddiweddarau adran 3.5.3.10 yng Nghyfansoddiad CSYM i ganiatáu i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd gyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig ag unrhyw ddatblygiadau a ystyrir yn Ddatblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol (DNS) yn ôl y diffiniad yn Neddf Cynllunio (Cymru) 2015.

Fel rhan o broses y Rhaglen Ynys Ynni sy'n delio â phrosiectau mawr arwyddocaol eraill, yn cynnwys Wylfa Newydd a Morlais, mae nifer o brosesau effeithiol ar waith eisoes i sicrhau bod Arweinydd y Cyngor, yr Aelodau Etholedig a'r Uwch Dîm Rheoli'n cael eu diweddarau'n rheolaidd ar gyfraniad a safle'r Cynghorau yn gysylltiedig â'r prosiectau hyn.

Mae'r rhain yn cynnwys Cyfarfodydd Lefel 2 rheolaidd sydd yn cynnwys Arweinydd y Cyngor a Deiliaid Portffolio'r Gwasanaeth. Hefyd, o ran yr holl brosiectau mawr, mae'r Rhaglen Ynys Ynni yn gyfarwydd â threfnu Sesiynau Briffio Aelodau sy'n caniatáu i Swyddogion a Datblygwyr ymgysylltu'n uniongyrchol â'r Aelodau Etholedig perthnasol ac sy'n rhoi cyfle i'r Aelodau holi'r datblygwyr yn uniongyrchol. Yn y gorffennol mae'r broses hon wedi bod yn ddull effeithiol o ymgysylltu'n uniongyrchol yn achos prosiectau mawr eraill. Y bwriad ydi parhau â'r trefniadau hyn o ran prosiectau a ystyrir yn Ddatblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol.

Bydd y Rhaglen Ynys Ynni yn adrodd i'r Aelodau ar y modd y mae wedi defnyddio ei awdurdod dirprwyedig o ran Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol a bydd yn adrodd ar y cynnydd a'r canlyniadau yn ôl y galw drwy gydol y broses DNS. Cyflawnir hyn drwy ddiweddariadau ysgrifenedig i'r Pwyllgor Cynllunio a/neu drwy Sesiynau Briffio Aelodau yn ôl y galw.

Gorchmynion Datblygu Arbennig

Mae Adran 59(3) o Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 : 'Gorchmynion datblygu: cyffredinol', yn datgan y canlynol:

- (1) Drwy'r gorchymyn hwn (y cyfeirir ato fel "gorchymyn datblygu" yn y Ddeddf hon) yr Ysgrifennydd Gwladol fydd yn rhoi'r caniatâd cynllunio.

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

(2) Fe all y gorchymyn datblygu naill ai —

- a) roi caniatâd cynllunio ar gyfer datblygu a nodir yn y gorchymyn neu unrhyw ddosbarth datblygu penodol a nodir; neu
- b) mewn perthynas â datblygu nad ydi'r gorchymyn yn darparu caniatâd cynllunio ar ei gyfer, ganiatáu caniatâd cynllunio gan yr awdurdod cynllunio lleol (neu, yn yr achosion y darperir ar eu cyfer dan y darpariaethau canlynol, gan yr Ysgrifennydd Gwladol [neu Weinidogion Cymru]) ar gais i'r awdurdod (neu, yn yr achosion y darperir ar eu cyfer dan y darpariaethau canlynol, ar gais i'r Ysgrifennydd Gwladol [neu Weinidogion Cymru]) yn unol â darpariaethau'r gorchymyn.

(3) Gellir cyflwyno gorchymyn datblygu naill ai—

- a) fel gorchymyn cyffredinol sydd yn berthnasol i bob tir, yn unol â darpariaethau'r gorchymyn, neu
- b) fel gorchymyn arbennig sydd yn berthnasol i'r cyfryw dir neu ddisgrifiadau o dir sydd wedi eu nodi yn y gorchymyn.

Mae'r ddarpariaeth yn galluogi i Weinidogion Cymru gyflwyno gorchymyn datblygu arbennig. Yn wahanol i Orchymyn Datblygu Cyffredinol sydd fel arfer yn berthnasol i bob tir, mae gorchymyn datblygu arbennig yn caniatáu datblygu dim ond ar y tir a nodir yn y gorchymyn. Yn gyffredinol, defnyddir y pŵer hwn yn anaml iawn ac wrth arfer y pwerau hynny bydd Llywodraeth Cymru yn cwblhau'r asesiadau technegol angenrheidiol i gefnogi'r cais.

Gwneir penderfyniad gweinidogol ar bob cais unigol yn seiliedig ar y dystiolaeth a ddarperir. Os rhoddir caniatâd gan y Gweinidog perthnasol ar gyfer y safle, cyflwynir Gorchymyn Datblygu Arbennig gerbron y Senedd i ganiatáu a galluogi'r datblygiad arfaethedig.

Fel yn achos Datblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol, mae'n bosib y bydd yn rhaid i CSYM gadw at amserlenni statudol tynn wrth ymateb i Orchymynion Datblygu Arbennig yn rhinwedd ei rôl fel Awdurdod Cynllunio Lleol (e.e. y safle Rheoli Ffiniau yng Nghaergybi).

Argymhellir felly bod y Cyngor llawn (ar argymhelliad y Pwyllgor Gwaith), yn dirprwyo pwerau i'r Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd er mwyn ei alluogi i gyflawni holl swyddogaethau statudol y Cyngor yn gysylltiedig â Gorchymynion Datblygu Arbennig o dan adran 59(3) yn Neddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990; a'i fod yn dirprwyo ei awdurdod i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/ Swyddog Monitro (mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd) ar gyfer dirprwyo'r darpariaethau sydd wedi eu cynnwys yn adran 3.5.3.10 yng Nghyfansoddiad CSYM.

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Buddion Cymunedol Gwirfoddol

Er mwyn sicrhau bod trigolion Ynys Môn yn gallu manteisio'n llawn ar yr holl fuddiannau sy'n gysylltiedig â'r datblygiadau mawr, mae'r Cyngor wedi datblygiadau Strategaeth Cyfraniadau Budd Cymunedol gwirfoddol sydd yn gofyn i ddatblygwyr posib ystyried budd cymunedol eu datblygiad mawr ar sail wirfoddol.

Mae Polisi Cynllunio Cymru (paragraff 5.9.26) yn cadarnhau bod 'profiad wedi dangos bod cyfleoedd sylweddol i gyflawni mantais leol drwy ddatblygiadau ynni adnewyddadwy. Gellir cyfiawnhau rhai manteision fel lliniaru effeithiau datblygu drwy'r broses gynllunio. Hefyd, gall datblygwyr gynnig manteision nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â'r broses gynllunio. Lle y bo'n ymarferol, dylai awdurdodau lleol hwyluso ac annog cynigion o'r fath.'

Ar gyfer cynlluniau ynni mawr eraill, trwy ymgysylltu â'r Cyngor, mae datblygwyr wedi cytuno i sicrhau manteision cymunedol ar sail wirfoddol yn cynnwys darparu cronfa budd cymunedol sydd yn caniatáu i'r cymunedau lleol sydd agosaf at y datblygiad a chymunedau lleol a effeithir fwyaf gan y datblygiad ymgeisio am arian drwy'r gronfa er mwyn rhoi prosiectau ar waith i wneud gwahaniaeth cadarnhaol i drigolion a'r amgylchedd lleol.

Mae profiad wedi dangos y dylai'r trafodaethau hyn, yn cynnwys sicrhau bod y datblygwr a'r Cyngor yn cytuno ar fecanwaith cyfreithiol addas i ddiogelu'r budd, ddigwydd yn ystod y broses o archwilio'r cais DNS ac felly mae amser yn hanfodol o ran sicrhau penderfyniadau ffafriol o fewn yr amserlen archwilio ragnodedig.

Argymhellir felly bod y Pwyllgor Gwaith hefyd yn dirprwyo ei awdurdod i'r i'r Dirprwy Brif Weithredwr ar gyfer cynnal trafodaethau budd cymunedol anstatudol ar ran y Cyngor a Chymunedau Ynys Môn. Mae hyn yn cynnwys dirprwyo ei bŵer i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro (mewn ymgynghoriad â'r Pennaeth Gwasanaeth (Rheoleiddio a Datblygu Economaidd) ar gyfer diweddarau adran 3.5.3.10 yng Nghyfansoddiad CSYM i adlewyrchu'r ddirprwyaeth hon. Adroddir yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith ar gynnydd y trafodaethau budd cymunedol hyn yn ôl y galw.

Arferir y dirprwyaethau hyn o dan arolygiaeth strategol barhaus y Prif Weithredwr. Arferir y ddirprwyaeth budd cymunedol gwirfoddol mewn ymgynghoriad â'r Arweinydd a'r Deilydd Portffolio (Prosiectau Mawr a Datblygiad Economaidd). Bydd hyn yn galluogi i'r Aelodau gymeradwyo'r polisïau a'r egwyddorion i'w mabwysiadu cyn penderfynu'r derfynol ar y manylion yn unol â'r polisïau ac egwyddorion hynny a chyflwyno dogfennau i'w dirprwyo i'r uwch swyddogion priodol. Bydd y dirprwyaethau arfaethedig yn cadw'r rhaniad rhwng cyfrifoldebau statudol ac anstatudol y Cyngor.

Mae'r Swyddogion y byddai'r dirprwyaethau arfaethedig yn yr adroddiad yn berthnasol iddynt wedi delio â phrosiectau mawr yn y gorffennol yn cynnwys Wylfa

A –Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Newydd a Morlais ac maent wedi bod yn rhan o'r ystyriaethau statudol ac anstatudol.

Wrth arfer y pwerau dirprwyedig hyn fe ddylai'r Swyddogion, yn enwedig ar yr ochr statudol, ei gwneud hi'n glir wrth gyflwyno eu sylwadau pa gyngor a gwybodaeth y maent wedi ei ystyried a sut y mae wedi cyfrannu at gynrychiolaethau/sefyllfa'r Cyngorau. Bydd hyn yn sicrhau tryloywder ac yn helpu i sicrhau bod cynrychiolaethau'n gyfreithlon gadarn trwy nodi'r ystyriaethau perthnasol a ystyriwyd.

Mae hyn yn adlewyrchu'r gofynion arferol ar gyfer gwneud penderfyniadau niferus o dan y pwerau statudol ac nid fydd hyn yn rhoi baich afresymol ar swyddogion.

Cyn belled bod Swyddogion yn nodi eu rhesymau a heb ystyried y ffactorau amherthnasol yna ni ystyrir bod symud unrhyw swyddog o'r ochr anstatudol i'r ochr statudol neu fel arall yn risg ar hyn o bryd o safbwynt herio penderfyniadau yn ddiweddarach.

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd y rhesymau am eu gwrthod ac/neu am ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyrir bod y dirprwyaethau a geisir yn cynrychioli cydbwysedd addas rhwng cynnwys Aelodau yn y broses ceisiadau DNS a chaniatáu i Swyddogion gymeradwyo dogfennau terfynol er mwyn sicrhau y gellir cyflwyno ymatebion yn unol â'r amserlenni sydd wedi eu gosod gan yr Arolygiaeth Gynllunio.

Bydd hefyd angen dirprwyo pwerau gan y deilydd swydd a enwir i Swyddogion eraill er mwyn eu galluogi i gynrychioli'r Cyngor yn effeithiol yn ystod y broses, er enghraifft gwrandawiadau llafar.

Yr opsiwn arall a gafodd ei ystyried oedd peidio â dirprwyo'r cyfrifoldeb a fyddai wedi golygu bod yn rhaid i'r holl benderfyniadau/adroddiadau yn gysylltiedig â cheisiadau DNS gael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a/neu'r Cyngor Llawn. Cafodd yr opsiwn hwn ei wrthod gan na fyddai CSYM wedi gallu cymryd rhan yn y broses DNS gan na fyddai'r amserlenni yn caniatáu hynny.

C – Pam mae hwn yn gwestiwn i'r Pwyllgor Gwaith?

Dyma benderfyniad uniongyrchol i'r Pwyllgor Gwaith mewn perthynas â'r buddion cymunedol a phenderfyniad anuniongyrchol fel ymgynghorai ar y newidiadau i'r cynllun dirprwyo yng nghyfansoddiad CSYM. Mae'r penderfyniadau hefyd ar gyfer y Cyngor llawn, yn uniongyrchol mewn perthynas â materion yn ymwneud â cheisiadau DNS a SDO a hefyd mewn perthynas â newidiadau i'r cynllun dirprwyo i swyddogion yn y Cyfansoddiad.

Ch – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi. Mae'r Cyngor eisoes wedi dirprwyo ei awdurdod i ymateb i Brosiectau Seilwaith o Arwyddocâd Cenedlaethol (NSIP) (h.y. Wylfa Newydd). Byddai'r penderfyniad hwn yn caniatáu'r un ddirprwyaeth ond i ddelio gyda cheisiadau DNS yng Nghymru.

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi.

Dd – Asesu'r effaith posibl (os yn berthnasol):

1	Sut mae'r penderfyniad yma'n effeithio ar ein hanghenion tymor hir fel Ynys?	Bydd y penderfyniad yn caniatáu i'r Cyngor gyfrannu'n llawn tuag at archwilio unrhyw ddatblygiadau a ystyrir yn Ddatblygiadau o Arwyddocâd Cenedlaethol mewn da bryd.
2	A yw hwn yn benderfyniad y rhagwelir y bydd yn atal costau / dibyniaethau ar yr Awdurdod i'r dyfodol. Os felly, sut:-	Amherthnasol
3	A ydym wedi bod yn cydweithio â sefydliadau eraill i ddod i'r penderfyniad hwn, os felly, rhwch wybod gyda phwy.	Amherthnasol
4	A yw dinasyddion Ynys Môn wedi chwarae eu rhan yn drafftio'r ffordd hon ymlaen? Esboniwch sut.	Na
5	Nodwch effaith posibl y penderfyniad hwn ar y grwpiau sydd wedi eu diogelu o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.	Amherthnasol

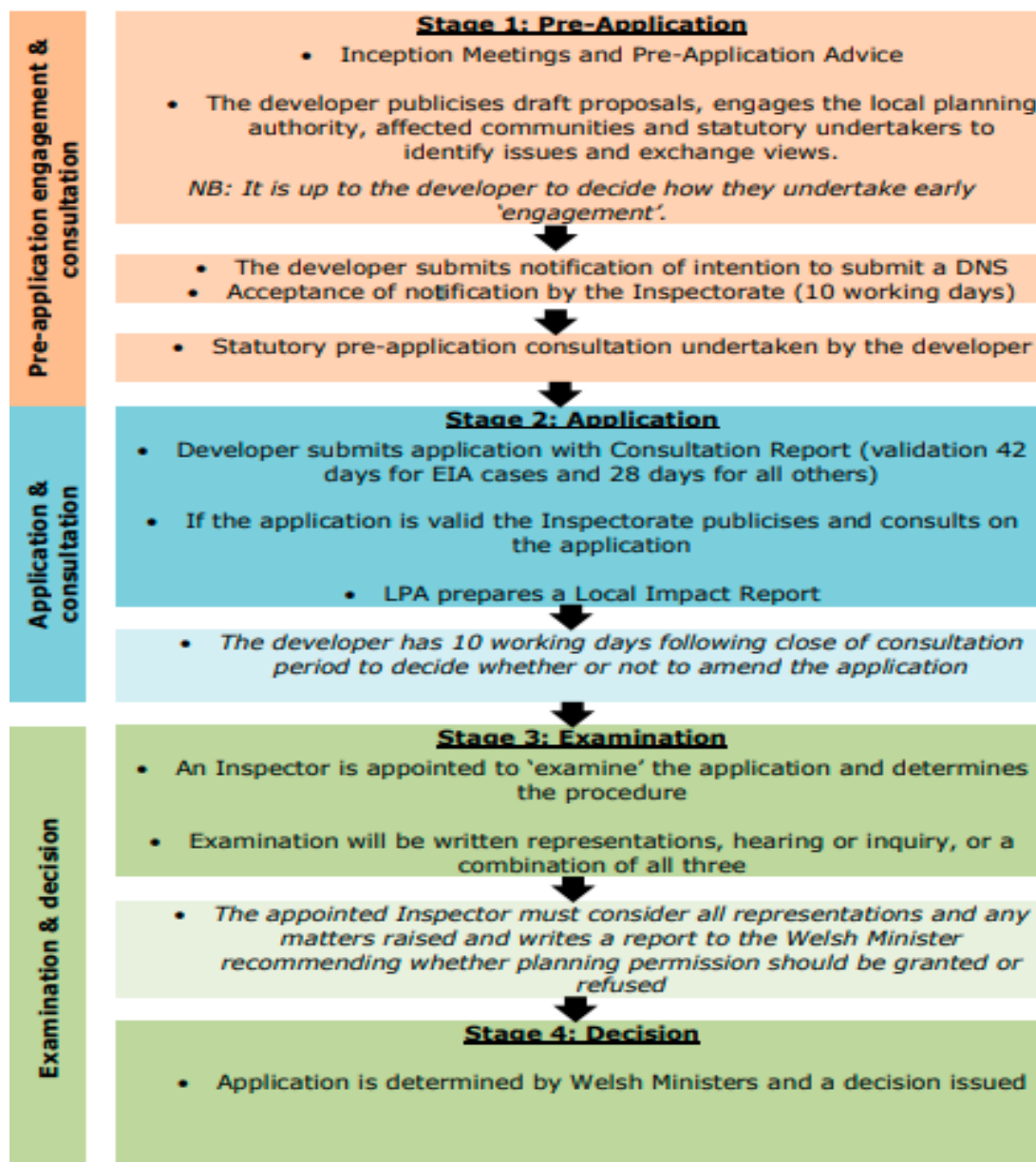
Dd – Asesu'r effaith posibl (os yn berthnasol):		
6	Os ydi hwn yn benderfyniad strategol, nodwch effaith posibl y penderfyniad ar bobl sydd o dan anfantais economaidd-gymdeithasol.	Ydi – fe all buddion cymunedol gael effaith bositif ar bobl sydd o dan anfantais economaidd-gymdeithasol.
7	Nodwch effaith posibl y penderfyniad hwn ar gyfleoedd pobl i ddefnyddio'r Gymraeg ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.	Bydd y penderfyniad yn sicrhau bod y Cyngor yn cyflwyno ei sylwadau yn ddwyieithog wrth archwilio unrhyw gais DNS.

E – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?		Beth oedd eu sylwadau?
1	Prif Weithredwr / Uwch Dim Rheoli (UDRh) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog 151 (gorfodol)	
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	-
5	Eiddo	-
6	Technoleg Gwybodaeth (TG)	-
7	Caffael	-
8	Sgriwtini	
9	Aelodau Lleol	Y Cynghorydd Richard Dew – Y Cynghorydd Carwyn Jones -

F - Atodiadau:
Atodiad 1 – Siart llif yn dangos camau'r broses DNS.

Ff – Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Atodiad 1

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Pwyllgor:	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd
Dyddiad:	29 Gorffennaf 2021
Teitl:	Datganiad Amrywiaeth
Pwrpas yr Adroddiad:	Argymhelliad i'r Cyngor i fabwysiadu Datganiad Amrywiaeth
Awdur:	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

1. Cefndir

Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) wedi bod yn rhoddi sylw i amrywiaeth mewn llywodraeth leol a chamau penodol cyn etholiadau 2022. Sefydlwyd Gweithgor er mwyn rhoddi sylw i hyn a chasglu tystiolaeth ynghylch tan gynrychiolaeth mewn democratiaeth.

Cyflwynwyd adroddiad ar ganfyddiadau'r Gweithgor i gyfarfod arbennig o Gyngor CLILC ar 5 Mawrth eleni. Mae'r adroddiad yn cydnabod bod nifer o gamau wedi eu cymryd dros y blynyddoedd i geisio annog mwy o bobl o amrywiol gefndiroedd i sefyll mewn Etholiadau. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi bydd rhagor o gamau hefyd ar lefel genedlaethol yn ogystal gan gynnwys ymgyrch genedlaethol i annog grwpiau a dan gynrychiolir i beidleisio a sefyll fel ymgiesiwr. Bydd rolau penodol hefyd i gyrff perthnasol, Llywodraeth Cymru a phleidiau gwleidyddol, yn ogystal ag awdurdodau lleol fel â nodir yn yr adroddiad. Mae'r adroddiad ar gael i'w ddarllen yn y ddolen isod:

<https://www.wlga.cymru/council-special-meeting-diversity-in-democracy>

Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor 2020-2024 yn cynnwys ymrwymiad i weithio tuag at wneud y Cyngor yn fwy cynrychiadol o'r cymunedau y mae'n eu gwasanaethu – gweler y dyfyniad perthnasol o'r Cynllun yn Atodiad 1.

2. Datganiad Amrywiaeth

Un o'r camau penodol mae CLILC wedi'i gytuno yw i annog pob Cyngor i fabwysiadu datganiad amrywiaeth fel rhan o ymrwymiad awdurdodau lleol i hybu amrywiaeth.

Mae'r Cyngor yn gefnogol i ddatganiad o'r fath, sy'n cydfynd ag amcanion strategol yr awdurdod er mwyn adlewyrchu'r gymdeithas leol. Yn y cyd-destun hwn, yr uchelgais a'r nod yw ceisio cynyddu'r niferoedd o ferched, pobl ifanc, pobl anabl a phobl o grwpiau lleiafrifol ethnig sy'n sefyll etholiad i fod yn gynghorwyr.

Bwriedir gofyn i'r Cyngor llawn fabwysiadu'r datganiad drafft canlynol:

Mae'r Cyngor Sir Ynys Môn yn ymrwymo i fod yn Gyngor amrywiol trwy:

- ddarparu ymrwymiad clir a chyhoeddus i wella amrywiaeth mewn democratiaeth;
- ddangos diwylliant agored a chroesawgar i bawb, a hyrwyddo'r safonau ymddygiad uchaf;
- ¹weithio'n unol â'r safonau a nodir yn Siarter Cymru ar gyfer Cymorth a Datblygu i Aelodau;
- ddangos ymrwymiad i dyletswydd gofal dros Gynghorwyr;
- ystyried sut i ddarparu hyblygrwydd ym musnes y cyngor drwy adolygu ein trefniadau ymarferol o ran cynnal cyfarfodydd;
- barhau i annog fod yr holl aelodau yn derbyn y lwfansau a'r cyflogau y mae ganddynt hawl eu derbyn, ac yn benodol unrhyw ad-daliadau am gostau gofal, fel bod yr holl aelodau yn derbyn cydnabyddiaeth deg am eu gwaith ac nad yw rôl yr aelodau yn gyfyngedig i'r rhai all ei fforddio;
- weithio tuag at sicrhau bod cynghorwyr o grwpiau a dan gynrychiolir yn cael eu cynrychioli pryd bynnag fo'n bosibl mewn rolau proffil uchel a dylanwad uchel;

Yn ogystal, gofynnir i bob Cyngor lunio Cynllun Gweithredu Cyngor Amrywiol lleol cyn etholiadau lleol 2022. Mae hyn yn gyson â'r weithred yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor. Y bwriad fydd adrodd yn ôl i'r Pwyllgor hwn ddiwedd Medi ar gynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad hwn. Ar hyn o bryd, ni ragwelir costau penodol ychwanegol i gefnogi'r datganiad.

3. Argymhelliad

Yn amodol ar unrhyw sylwadau gan y Pwyllgor, argymell i'r Cyngor y dylid:

- mabwysiadu'r datganiad amrwyiaeth uchod
- dirprwyo hawl i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd gytuno cynllun gweithredu i gefnogi'r datganiad

Huw Jones
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
22/7/21

¹ Mae'r Cyngor eisioes wedi derbyn statws y siarter gan GLILC yn 2019.

Amcan 6: Byddwn yn cynyddu mynediad at **gyfranogiad** er mwyn gwella amrywiaeth o ran gwneud penderfyniadau

Blaenoriaeth 6.1: Mae cyrff gwneud penderfyniadau yn dod yn fwy cynrychiadol o'r cymunedau y maent yn eu gwasanaethu

Pam rydym ni wedi dewis hyn fel blaenoriaeth?

Mae merched yn parhau i gael eu tangynrychioli ymysg ymgeiswyr etholiadol lleol yng Nghymru ac mewn apwyntiadau lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Bu arolwg o ymgeiswyr etholiad llywodraeth leol yng Nghymru ar gyfer etholiadau Mai 2017 ddarganfod bod 34% yn ferched. Yn dilyn yr etholiad, roedd 26% o **gynghorwyr** yn ferched, gydag amrywiadau sylweddol ar draws y 22 awdurdod lleol (*A Yw Cymru'n Decach?* 2018). Roedd y ganran ar draws y chwe awdurdod lleol yng ngogledd Cymru yn 22.9%, gydag Ynys Môn ar 10%, â'r canran isaf un (*Cydraddoldeb yng Ngogledd Cymru*: adroddiad data a thystiolaeth).

Dim ond rhan o fater ehangach sy'n ymwneud ag amrywiaeth yw tangynrychiolaeth merched mewn llywodraeth leol. Mae pobl ifanc yn benodol wedi eu tangynrychioli ar y Cyngor hwn.

Yn ôl adroddiad gan Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau Llywodraeth Cymru, 'Amrywiaeth mewn Llywodraeth Leol (Ebrill 2019), mae argaeledd gwybodaeth am rôl y cynghorwyr yn amlwg yn faes sydd angen ei wella. Mae'r adroddiad yn gwneud 22 o argymhellion i Lywodraeth Cymru, yn cynnwys argymhelliad bod "*Llywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn dechrau gweithio ar ymgyrch gadarnhaol er mwyn gwella amrywiaeth ymysg ymgeiswyr sy'n sefyll yn yr etholiadau llywodraeth leol erbyn haf 2019.*"

Mae pedwar o bwyllgorau'r Cyngor hefyd yn cynnwys **aelodau cyfetholedig**. Mae'r cynrychiolwyr hyn yn cael eu recriwtio am gyfnodau penodol er mwyn cynrychioli maes penodol o ddiddordeb neu fater penodol i'w ystyried. Nid aelodau etholedig mohonynt ond byddant yn cael eu penodi oherwydd eu lefel o wybodaeth o phrofiad. Ar hyn o bryd, mae'r proffil rhyw yn gytbwys, gyda 45% (5) o'r un ar ddeg o aelodau cyfetholedig yn ferched.

Sut rydym ni'n bwriadu gwneud hyn?	Erbyn pryd?
Cymryd yr holl gamau angenrheidiol yn lleol er mwyn cefnogi'r ymgyrch genedlaethol i ehangu cyfranogiad yn etholiadau lleol 2022.	Mai 2022
Gwneud defnydd o weithredu cadarnhaol fel rhan o'r broses o recriwtio aelodau cyfetholedig.	Fel y bydd swyddi gwag yn codi.

Pa nodweddion gwarchodedig mae hyn yn effeithio arnynt? Yr holl nodweddion ond Oed (pobl ifanc) a Rhyw (merched) yn benodol.

Dyfyniad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor 2020-24

Sut dylai llwyddiant edrych?

Cynnydd mewn amrywiaeth ymysg unigolion sy'n sefyll yn etholiadau llywodraeth leol 2022 ac unigolion sy'n ymgeisio i fod yn aelodau cyfetholedig fel rhan o brosesau recriwtio yn y dyfodol.

Gwasanaeth Arweiniol: Busnes y Cyngor